

Sytuacja demograficzna województwa lubuskiego w 2018 r.

Demographic situation of Lubuskie voivodship in 2018

Sytuacja demograficzna województwa lubuskiego w 2018 r.

Demographic situation of Lubuskie voivodship in 2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze - Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych

Statistical Office in Zielona Góra - Lubuskie Regional Research Centre

Zespół autorski

Editorial team

Iwona Goździcka, Zuzanna Sikora, Maja Suchcicka, Dorota Szaban

Kierujący

Supervisor

Robert Wróbel

Prace redakcyjne

Editorial work

Edyta Leśniarek

Tłumaczenie

Translation

Dorota Szaban, Iwona Goździcka

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Edyta Leśniarek, Małgorzata Sadowska

Recenzent

Reviewer

Roman Fedak

ISSN 2545-1294

Publikacja dostępna na stronie

Publications available on website

www.zielonagora.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji – tel.: (22) 608 32 10, 608 38 10

Zam. XXX/2019/nakł. 55

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze przekazuje Państwu publikację „Sytuacja demograficzna województwa lubuskiego w 2018 r.,” która jest opracowaniem tematycznym zawierającym podstawowe dane statystyczne dotyczące aktualnego stanu i struktury ludności województwa oraz informacje o przebiegu zjawisk i procesów demograficznych. Publikacja może być użytecznym źródłem informacji przy ocenie aktualnej sytuacji demograficznej województwa, umożliwiającym obserwację kierunku i tempa zachodzących zmian.

Publikacja przedstawia wyniki bilansu ludności, który został sporządzony według stanu w dniu 31.12.2018 r. dla wszystkich jednostek podziału administracyjnego województwa. Bilans ten został opracowany przy przyjęciu za bazę do obliczeń wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 31.03.2011 r.

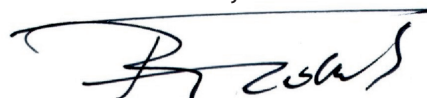
Niniejsza publikacja zawiera niezbędne wyjaśnienia metodyczne oraz analizę danych statystycznych. W uwagach metodycznych podano źródło, metody badań oraz ważniejsze pojęcia i definicje prezentowanych wskaźników. Analiza dotyczy pięciu obszarów związanych z procesami ludnościowymi w województwie lubuskim – stanu i struktury populacji, statystyki związanej z procesami starzenia się ludności, ruchu naturalnego, charakterystyki małżeństw i rozwodów oraz procesów migracyjnych. Podsumowanie dokonanych analiz zawiera analiza taksonomiczna dotycząca potencjału demograficznego powiatów województwa lubuskiego.

W celu pełniejszego zobrazowania procesów ludnościowych w opracowaniu zamieszczono wykresy i mapy. Opracowanie jest również dostępne w wersji elektronicznej na stronie internetowej Urzędu. Wersja elektroniczna uzupełniona jest tabelarycznym zestawieniem najważniejszych danych dotyczących ludności w województwie lubuskim w 2018 r.

Przekazując publikację wyrażamy nadzieję, że spełni ona oczekiwania odbiorców, jednocześnie prosimy o nadsyłanie uwag, które postaramy się uwzględnić w kolejnych edycjach.

Urząd Statystyczny w Zielonej Górze składa podziękowania wszystkim osobom i instytucjom uczestniczącym w pracach związanych z bieżącymi badaniami demograficznymi.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Zielonej Górze

Roman Fedak

Preface

The Statistical Office in Zielona Góra presents, annual publication, titled 'Demographic situation of Lubuskie Voivodship in 2018'; which is a thematic study containing basic statistical data on the current state and structure of the population of the voivodship as well as information on demographic phenomena and processes changes. The publication can be a valuable source of information in assessing the current demographic situation of the voivodship, allowing to observe the directions and pace of the changes in this field.

This publication shows the results of the population balance which was done as of December 31, 2018 for all the units of the administrative division of the voivodship. The balance was made taking as the basis for calculations the results of the National Population and Housing Census held on March 31, 2011.

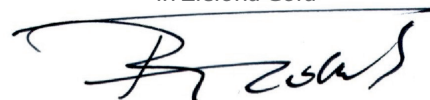
The publication contains essential methodological notes and statistical analyses. The methodological notes provide the source, survey methods, major concepts and definitions of the indexes used. The analysis concerns five areas related to population processes in the Lubuskie Voivodship – the state and structure of the population, statistics related to the ageing processes of the population, natural movement, characteristics of marriages and divorces, and migration processes. A summary of the analyzes carried out includes a taxonomic analysis of the demographic potential of the powiats of the Lubuskie Voivodship.

In order to provide a complete picture of the subject, diagrams and maps are included. The study is also available in an electronic version on the Office's website. The electronic version is supplemented with a tabular summary of the most important population data in the Lubuskie voivodship in 2018.

Presenting you this publication I hope it will meet the expectations of the recipients. I will be grateful for any comments that may contribute to the next editions of the publication.

The Statistical Office in Zielona Góra would like to express gratitude to all persons and institutions which contributed involved in current demographic research.

President
of the Statistical Office
in Zielona Góra

Roman Fedak

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	13
Symbols. Major abbreviations	13
Rozdział 1. Synteza	14
Chapter 1. Synthesis	14
1.1. Stan i struktura ludności	14
1.1. Population size and structure	14
1.1.1. Województwo lubuskie	14
1.1.1. Lubuskie Voivodship	14
1.1.2. Powiaty	17
1.1.2. Powiats	17
1.1.3. Gminy	20
1.1.3. Gminas	20
1.2. Procesy starzenia się ludności	23
1.2. Ageing processes of population	23
1.2.1. Województwo lubuskie	23
1.2.1. Lubuskie voivodship	23
1.2.2. Powiaty	29
1.2.2. Powiats	29
1.2.3. Gminy	32
1.2.3. Gminas	32
1.3. Ruch naturalny	37
1.3. Vital statistics	37
1.3.1. Województwo lubuskie	37
1.3.1. Lubuskie voivodship	37
1.3.2. Powiaty	40
1.3.2. Powiats	40
1.3.3. Gminy	43
1.3.3. Gminas	43
1.4. Małżeństwa, rozwody i separacje	45
1.4. Marriages, divorces and separations	45
1.4.1. Małżeństwa	45
1.4.1. Marriages	45
1.4.1.1. Miesiące zawierania małżeństw	46
1.4.1.1. Months of marriages	46
1.4.2. Charakterystyka nowożeńców	46
1.4.2. Characteristics of brides and bridegrooms	46

Spis treści (cd.)

Contents (cont.)

	Str. Page
1.4.2.1. Wiek osób wchodzących w związki małżeńskie	46
1.4.2.1. Age of the spouses	46
1.4.2.2. Wykształcenie małżonków	47
1.4.2.2. Education of spouses.	47
1.4.2.3. Stan cywilny małżonków	48
1.4.2.3. Marital status of spouses	48
1.4.2.4. Różnica wieku między małżonkami	49
1.4.2.4. Age gap between spouses	49
1.4.3. Małżeństwa w przekroju terytorialnym	50
1.4.3. Marriages in territorial perspective	50
1.4.3.1. Małżeństwa w powiatach	50
1.4.3.1. Marriages in powiats	50
1.4.3.2. Małżeństwa w gminach	51
1.4.3.2. Marriages in gminas	51
1.4.4. Rozwody	52
1.4.4. Divorces	52
1.4.4.1. Rozwody w powiatach	57
1.4.4.1. Divorces in powiats	57
1.4.5. Separacje.	58
1.4.5. Separations	58
1.5. Procesy migracyjne.	59
1.5. Migration processes	59
1.5.1. Saldo migracji	59
1.5.1. Net migration	59
1.5.2. Migracje wewnętrzne.	61
1.5.2. Internal migration	61
1.5.3. Migracje zagraniczne	62
1.5.3. International migrations	62
1.5.3.1. Imigracja.	63
1.5.3.1. Immigration.	63
1.5.3.2. Emigracje	64
1.5.3.2. Emigrations.	64
1.5.4. Procesy migracyjne w powiatach województwa lubuskiego	65
1.5.4. Migration processes in powiats of lubuskie voivodship	65
1.5.5. Saldo migracji w powiatach województwa lubuskiego	66
1.5.5. Net migration in powiats of lubuskie voivodship	66
1.5.5.1. Migracje wewnętrzne w powiatach województwa lubuskiego	67
1.5.5.1. Internal migrations in powiats of lubuskie voivodship	67

Spis treści (dok.)

Contents (cont.)

	Str. Page
1.5.5.2. Migracje zagraniczne w powiatach województwa lubuskiego	67
1.5.5.2. International migrations in powiats of lubuskie voivodship	67
1.5.5.3. Imigracja w powiatach województwa lubuskiego	68
1.5.5.3. Immigration in powiats of lubuskie voivodship	68
1.5.5.4. Emigracja w powiatach województwa lubuskiego	69
1.5.5.4. Emigration in powiats of lubuskie voivodship	69
Rozdział 2. Analiza potencjału demograficznego	71
Chapter 2. Demographic potential analysis	71
2.1. Wprowadzenie.	71
2.1. Introduction	71
2.2. Analiza skupień metodą Warda	73
2.2. Cluster analysis by Ward.	73
2.3. Analiza taksonomiczna	74
2.3. Taxonomic analysis	74
Uwagi metodologiczne.	76
Methodological notes.	80
Bibliografia.	83
Bibliography.	83

Spis tablic

List of tables

	Nr	Str.
	No	Page
Ludność na podstawie bilansów ludności	1	14
Population based on population balances	1	14
Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym	2	16
Working and non-working age population	2	16
Prognoza ludności w latach 2014-2050	3	16
Population projection in 2014-2050.....	3	16
Ludność według powiatów	4	18
Population by powiats	4	18
Ludność według wybranych grup wieku i powiatów w 2018 r.	5	30
Population by selected age groups of age and powiats in 2018.....	5	30
Wybrane wskaźniki dla ludności w wieku 65 lat i więcej w 2018 r.....	6	31
Selected indicators for population in aged 65 and more in 2018	6	31
Gminy o największym udziale osób w wieku 65 lat i więcej w 2018 r.	7	32
Gminas with the highest population 65 years and over in 2018	7	32
Gminy o najmniejszym udziale osób w wieku 65 lat i więcej w 2018 r.	8	33
Gminas with the lowest population 65 years and over in 2018	8	33
Ruch naturalny ludności	9	36
Vital statistics of population	9	36
Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności	10	37
Female fertility and reproduction rates of population	10	37
Przeciętne dalsze trwanie życia.....	11	39
Life expectancy	11	39
Ruch naturalny ludności według powiatów w 2018 r.	12	40
Vital statistics by powiats in 2018	12	40
Zgony z powodu nowotworów i chorób układu krążenia na 100 tys. ludności	13	42
Deaths from neoplasms and diseases of the circulatory system per 100 thous. population .	13	42
Małżeństwa według wykształcenia małżonków w 2018 r.....	14	48
Marriages by education level in 2018.....	14	48
Małżeństwa zawarte według poprzedniego stanu cywilnego nowożeńców w 2018 r.	15	48
Marriages contracted by previous marital status of bridegrooms and brides in 2018.....	15	48
Małżeństwa według różnicy wieku między małżonkami	16	50
Age gap between spouses.....	16	50
Powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej po rozwodzie w 2018 r.	17	56
Entrusting the exercise of parental authority after divorce in 2018	17	56
Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały w 2018 r.....	18	70
Internal and international migration of population for permanent residence in 2018	18	70
Wartości cech diagnostycznych uwzględnianych przy określaniu potencjału demograficznego powiatów województwa lubuskiego w 2018 r.....	19	71
Values of diagnostic features taken into account in determining the demographic potential of the powiats of the Lubuskie voivodship in 2018.....	19	71
Ranking według wartości potencjału demograficznego w 2018 r.....	20	75
Ranking according to the demographic potential in 2018	20	75

Spis wykresów

List of charts

	Nr	Str.
	No	Page
Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2018 r.	1	15
Structure of population by economical age groups in 2018	1	15
Zmiany stanów ludności w latach 2014-2050	2	17
Changed of states population in 2014-2050	2	17
Mediana wieku ludności	3	24
Median of age	3	24
Odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem.....	4	25
Percentage of population aged 65 and more in general population.....	4	25
Struktura ludności w wieku 65 lat i więcej według grup wieku	5	25
Structure of population aged 65 and more by age groups	5	25
Struktura ludności w wieku 65 lat i więcej według płci w 2018 r.	6	26
Structure of population aged 65 and more by sex in 2018	6	26
Struktura kobiet i mężczyzn w wieku 65 lat i więcej według grup wieku w 2018 r.	7	26
Males and females aged 65 and more in population by age groups in 2018	7	26
Struktura ludności w wieku 65 lat i więcej według miejsca zamieszkania w 2018 r.	8	26
Structure of population aged 65 and more by place of residence in 2018	8	26
Struktura ludności w wieku 65 lat i więcej według miejsca zamieszkania i grup wieku w 2018 r.	9	27
Structure of population aged 65 and more by place of residence and age groups in 2018.....	9	27
Indeks starzenia się ludności	10	27
Ageing index	10	27
Miara podwójnego starzenia się ludności	11	28
Double ageing index.....	11	28
Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego.....	12	28
Parent support ratio	12	28
Wskaźnik obciążenia demograficznego	13	29
Age dependency ratio	13	29
Płodność kobiet (urodzenia żywe na 1000 kobiet w danej grupie wieku)	14	37
Female fertility (live births per 1000 women in the given group of age).....	14	37
Liczba zawartych małżeństw	15	45
Number of marriages	15	45
Małżeństwa według miesiąca zawarcia w 2018 r.	16	46
Marriages by month of contracting in 2018.....	16	46
Struktura małżeństw według grup wieku w 2018 r.	17	46
Structure of marriages by age groups in 2018	17	46
Mediana wieku małżonków wchodzących w związek małżeński po raz pierwszy	18	47
Median of age of newly married for the first time.....	18	47
Małżeństwa zawarte według stanu cywilnego oraz grup wieku	19	49
Merriages contracted by marital status and age groups	19	49

Spis wykresów (dok.)

List of charts (cont.)

	Nr No	Str. Page
Małżeństwa według różnicy wieku między małżonkami	20	49
Age gap between spouses.....	20	49
Charakterystyka orzeczonych rozwodów w 2018 r.	21	53
Characteristic of adjudicated divorces in 2018.....	21	53
Rozwody w 2018 r.....	22	53
Divorces in 2018.....	22	53
Struktura rozwodów według przyczyn w 2018 r.	23	54
Structure of divorces by reason in 2018.....	23	54
Rozwody według wybranych przyczyn rozpadu pożycia małżeńskiego w 2018 r.....	24	54
Divorces according to selected causes of the breakdown of marriage in 2018.....	24	54
Rozwody w 2018 r. według wieku małżonków w momencie orzeczenia rozwodu	25	55
Divorces in 2018 by age of spouses at the time of divorce.....	25	55
Rozwody w 2018 r. według liczny małoletnich dzieci.....	26	55
Divorces in 2018 by a number for underage children.....	26	55
Rozwody w 2018 r. według wieku małoletnich.....	27	56
Divorces in 2018 by age of children.....	27	56
Rozwody według wartości świadczeń alimentacyjnych w 2018 r.....	28	57
Divorces by value of djudged maintenance in 2018.....	28	57
Liczba orzeczonych separacji	29	58
Adjudicated separations.....	29	58
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w województwie lubuskim	30	60
Net internal and international migration of population in lubuskie voivodship.....	30	60
Migracje według krajów imigracji w 2018.....	31	63
Migration by country of immigration in 2018.....	31	63
Struktura imigracji według grup wieku w 2018 r.	32	64
Structure of immigration by age groups in 2018.....	32	64
Migracje według krajów emigracji w 2018 r.	33	64
Migration by country of emigration in 2018.....	33	64
Struktura emigracji według grup wieku w 2018 r.	34	65
Structure of emigration by age groups in 2018.....	34	65
Dendrogram z wykorzystaniem Powiązania Warda	35	73
Dendrogram using Ward's Linkage.....	35	73

Spis map

List of maps

	Nr No	Str. Page
Zmiana liczby ludności (według powiatów) w 2018 r.	1	18
Change in the population number by powiats in 2018	1	18
Współczynnik feminizacji (według powiatów) w 2018 r.	2	19
Femininity ratio (by powiats) in 2018	2	19
Zmiana liczby ludności (według gmin) w 2018 r.	3	20
Change in the population number (by gminas) in 2018	3	20
Współczynnik feminizacji (według gmin) w 2018 r.	4	21
Femininity ratio (by gminas) in 2018	4	21
Mediana wieku (według powiatów) w 2018 r.	5	31
Median of age (by powiats) in 2018	5	31
Mediana wieku (według gmin) w 2018 r.	6	32
Median of age (by gminas) in 2018	6	32
Miara podwójnego starzenia w 2018 r.	7	33
Double ageing index in 2018	7	33
Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego w 2018 r.	8	34
Parent support ratio in 2018.....	8	34
Indeks starości w 2018 r.	9	35
Ageing index in 2018.....	9	35
Współczynnik obciążenia demograficznego w 2018 r.	10	35
Age dependency ratio in 2018	10	35
Zmiana współczynnika urodzeń żywych w 2018 r.	11	40
Change in the rate of live births in 2018	11	40
Współczynnik dzietności ogólnej w 2018 r.	12	41
Total fertility rate in 2018	12	41
Przyrost naturalny w 2018 r.....	13	43
Natural increase in 2018	13	43
Małżeństwa (według powiatów) w 2018 r.	14	51
Marriages (by powiats) in 2018	14	51
Małżeństwa (według gmin) w 2018 r.....	15	52
Marriages (by gminas) in 2018.....	15	52
Wskaźnik rozwodów w 2018 r.....	16	57
Divorce ratio in 2018	16	57

Spis map (dok.)

List of maps (cont.)

	Nr No	Str. Page
Migracje międzywojewódzkie do i z województwa lubuskiego w 2018 r.	17	62
Intervoidship migration to and from Lubuskie voivodship in 2018	17	62
Napływ i odpływy ludności w 2018 r.	18	66
Inflow and outflow of population in 2018.....	18	66
Saldo migracji wewnętrznych w powiatach województwa lubuskiego w 2018 r.	19	67
Net internal migration in powiats of lubuskie voivodship in 2018	19	67
Saldo migracji zagranicznych w powiatach województwa lubuskiego w 2018 r.	20	68
Net foreign migration in powiats of lubuskie voivodship in 2018	20	68
Imigracja według powiatów województwa lubuskiego w 2018 r.	21	69
Immigration by powiats of lubuskie voivodship in 2018.....	21	69
Emigracja według powiatów województwa lubuskiego w 2018 r.	22	70
Emigration by powiats of lubuskie voivodship in 2018.....	22	70
Poziom potencjału demograficznego w 2018 r.	23	75
Level of demographic potential in 2018	23	75

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło. magnitude zero.
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit.
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit.
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych. data not available or not reliable.
„W tym” Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures represents the decimal point.

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
zł	złoty zloty
tys.	tysiąc thousand
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
pkt	punkt point

Rozdział 1. Synteza

Chapter 1. Synthesis

1.1. Stan i struktura ludności

1.1. Population size and structure

1.1.1. Województwo lubuskie

1.1.1. Lubuskie Voivodship

W końcu grudnia 2018 r. liczba ludności województwa lubuskiego wyniosła 1014,5 tys. i była mniejsza o 2,3 tys. w porównaniu z końcem 2017 r. Po raz szósty z kolei odnotowano spadek liczby ludności, w omawianym roku wywołany przez ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji na pobyt stały ludności.

W porównaniu z 2010 r. liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 8,7 tys. osób (w miastach wzrosła o 9,1 tys., a na wsi spadła o 17,8 tys.). Licząc od 2010 r., największy spadek liczby ludności obserwowany był w okresie 2013-2015 r. oraz w 2018 r., co spowodowane było w głównej mierze ujemnym saldem migracji na pobyt stały przy jednoczesnym ujemnym przyroście naturalnym.

W latach 2010-2018 liczba ludności w województwie zmniejszała się średniorocznie w tempie 0,11%, co oznacza, że na każde 10 tys. mieszkańców co roku ubytek ludności wyniósł 11 osób.

Tablica 1. Ludność na podstawie bilansów ludności (stan w dniu 31 XII)
Table 1. Population based on population balances (as of 31 Dec.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2017	2018		
	w tys. in thous.		2010=100	2017=100	
OGÓŁEM TOTAL	1023,2	1016,8	1014,5	99,2	99,8
Mężczyźni Males	498,4	494,9	493,8	99,1	99,8
Kobiety Females	524,8	521,9	520,7	99,2	99,8
Miasta Urban	649,8	659,7	658,9	101,4	99,9
Wieś Rural	373,4	357,1	355,6	95,2	99,6

Województwo cechuje równomiernie rozmieszczona i dobrze skomunikowana sieć małych i średnich miast. W 2018 r. gmina Otyń uzyskała prawa miejskie, tym samym województwo zyskało nową jednostkę miejską. Mimo to, liczba mieszkańców miast w skali roku zmniejszyła się o 0,8 tys. i wyniosła 658,9 tys. Na wsi odnotowano spadek dwukrotnie większy (o 1,5 tys.), a liczba ludności liczyła 355,6 tys.

Najliczniejsze wśród 43 miast województwa lubuskiego są miasta na prawach powiatu: Zielona Góra (140,3 tys. osób w 2018 r.) i Gorzów Wielkopolski (123,9 tys.), oraz miasta: Nowa Sól (38,8 tys.), Żary (37,7 tys.), Żagań (25,8 tys.) i Świebodzin (21,8 tys.). W grupie większych miast liczących poniżej 20 tys. znajdują się także: Międzyrzecz (18,1 tys.), Kostrzyn nad Odrą (17,8 tys.), Sulechów, Słubice i Gubin (po ok. 17 tys.). Najmniejszym lubuskim miastem jest Szlichtyngowa, która liczy 1,3 tys. mieszkańców i zajmuje 8. miejsce na liście najmniejszych miast w Polsce. Tuż obok znajduje się miasto Otyń (1,6 tys. mieszkańców), Lubniewice (2,0 tys.) oraz Trzciel, Łęknica i Torzym liczące po ok. 2,5 tys. mieszkańców.

Biorąc pod uwagę miasta na prawach powiatu, liczba ludności w Gorzowie Wlkp. w 2018 r., w porównaniu z 2017 r., spadła (o 0,3 tys., tj. o 0,3%), w głównej mierze z powodu ubytku naturalnego ludności. Wzrosła natomiast w Zielonej Górze (o 0,5 tys., tj. o 0,3%), gdzie saldo migracji i przyrost naturalny ludności były dodatnie. W pozostałych większych miastach, tj. liczących powyżej 15 tysięcy mieszkańców, liczba ludności w skali roku zmniejszyła się od 0,3% w Gubinie do 1,3% w Żaganiu. Spadek liczby ludności w dużych miastach – z wyjątkiem Zielonej Góry – obserwowany był również w odniesieniu do 2010 r., przy czym największy w wartościach bezwzględnych wystąpił w Żarach (o 1,7 tys. osób) i w Nowej Soli (o 1,6 tys.).

Tendencja spadku liczby mieszkańców większości dużych miast utrzymuje się od szeregu lat. Istotnym jej elementem jest zaznaczająca się od 2000 r. zmiana salda migracji w miastach z dodatniego na ujemne oznaczająca, że odpływ ludności z miast przeważa od tego czasu nad napływem, a wsie zyskują ludność nie tylko z powodu większej dzietności rodzin wiejskich. Ze zjawiskiem zmniejszania się liczby ludności boryka się wiele miast w Polsce, co spowodowane jest w dużej mierze rozwojem ośrodków podmiejskich i procesem intensywnej suburbanizacji.

Ubytek liczby ludności w miastach województwa lubuskiego odzwierciedla wskaźnik urbanizacji, który w latach 2010-2014 systematycznie zmniejszał się, osiągając poziom 63,1% w 2014 r., w 2015 r. wzrósł do 65,0%, w kolejnych dwóch latach obniżył się do 64,9%, zaś w 2018 r. ponownie zwiększył się i osiągnął poziom analogiczny jak w 2015 r. – 65,0%. Wskaźnik urbanizacji w województwie był wyższy o 4,9 p. proc. od średniej krajowej (60,1%). Pod względem wartości tego wskaźnika lubuskie zajęło czwarte miejsce wśród województw, za województwami: śląskim (76,7%), dolnośląskim (68,6%) i zachodniopomorskim (68,5%).

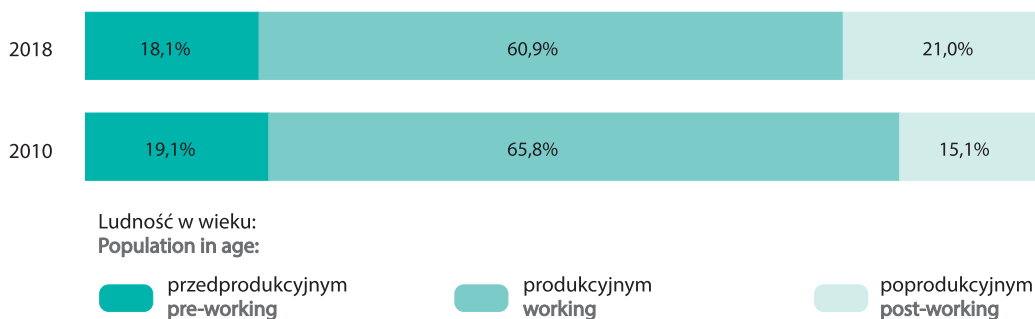
Biorąc pod uwagę ludność zamieszkującą obszary wiejskie, w okresie 2011-2012 r. jej liczebność zwiększyła się łącznie o 2,3 tys. osób, a wskaźnik ruralizacji osiągnął poziom 36,7%. W kolejnych latach odsetek ludności wiejskiej dalej wzrastał i w 2014 r. wyniósł 36,9%. W 2015 r. po połączeniu gminy wiejskiej z miastem Zielona Góra wskaźnik obniżył się do 35,0%. W 2018 r. osiągnął podobny poziom jak w 2015 r.

Lubuskie (obok opolskiego) jest najmniejszym pod względem liczby ludności województwem w Polsce (15 miejsce w kraju) i stanowi 2,6% populacji kraju. Region zajmuje powierzchnię 13988 km² (4,5% powierzchni kraju), jego przeważającą część stanowią obszary wiejskie (93,7% powierzchni). Średnia gęstość zaludnienia obecnie wynosi 73 osoby na 1 km² (w miastach 753 osoby, na terenach wiejskich – 27). Dla porównania w Polsce przeciętnie na 1 km² powierzchni mieszkają 123 osoby.

W 2018 r. województwo lubuskie zamieszkiwało 493,8 tys. mężczyzn i 520,7 tys. kobiet. W ogólnej liczbie ludności województwa przeważały kobiety, których udział wyniósł 51,3%. Współczynnik feminizacji, określający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn, nie zmienił się i wyniósł 105 (w kraju – 107). Wśród ludności miejskiej wskaźnik ten wynosi – 109, a na wsi – 99.

Wykres 1. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)

Chart 1. Structure of population by economical age groups in 2018 (as of 31 Dec.)

Rezultatem przemian w procesach demograficznych, a przede wszystkim trwającej od początku lat 90-tych ub. wieku głębokiej depresji urodzeniowej, są zmiany w liczbie i strukturze ludności według wieku. Analizując strukturę ludności w podziale na ekonomiczne grupy wieku zauważa się, że w 2018 r., w odniesieniu do 2010 r., udział osób młodych w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) zmniejszył się o 1 p. proc. do 18,1%, natomiast udział ludności w wieku poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej) zwiększył się z 15,1% do 21,0%. Zatem wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym był większy niż spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym. Ponadto w strukturze ludności województwa obecnie więcej jest osób starszych niż młodszych.

Tablica 2. Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym (stan w dniu 31 XII)
Table 2. Working and non-working age population (as of 31 Dec.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2017	2018
	w tys. in thous.		
OGÓŁEM TOTAL	1023,2	1016,8	1014,5
Wiek przedprodukcyjny (0 – 17 lat) Pre-working age (0 – 17 years)	195,7	183,7	183,3
Wiek produkcyjny (18 – 59/64 lata) Working age (18 – 59/64 years)	672,8	627,2	618,6
wiek mobilny (18 – 44 lata) mobility age (18 – 44 years)	412,3	397,0	391,2
wiek niemobilny (45 – 59/64 lata) non-mobility age (45 – 59/64 years)	260,5	230,2	227,4
Wiek poprodukcyjny (60/65 lat i więcej) Post-working age (60/65 years and more)	154,7	206,0	212,6

W analizowanym okresie widocznie zmniejszyła się liczba i udział ludności w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata). W 2018 r. liczba osób w wieku produkcyjnym wyniosła 618,6 tys. i była mniejsza o 8,1% w porównaniu z 2010 r. Od 2010 r. wiek aktywności zawodowej osiągają coraz mniej liczne roczniki 18-latków (9,8 tys. osób w 2018 r.). Odsetek ludności w wieku produkcyjnym obniża się i w 2018 r. wyniósł 61,0% (wobec 65,8% w 2010 r.), co wynika także z procesu przesuwania do grupy wieku poprodukcyjnego licznych roczników osób urodzonych w latach pięćdziesiątych ub. wieku. Jednocześnie zahamowaniu uległ proces starzenia się zasobów siły roboczej i obecnie maleje odsetek ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym (powyżej 44 roku życia). W 2018 r. udział tej subpopulacji w ogólnej liczbie ludności wyniósł 22,4% i był o 3,1 p. proc. mniejszy niż w 2010 r. Wskutek zmian strukturalnych w badanych latach wzrósł współczynnik obciążenia demograficznego, tj. relacja liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym. W 2018 r. na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadały 64 osoby w wieku nieprodukcyjnym, to o 12 osób więcej niż w 2010 r.

Tablica 3. Prognoza ludności w latach 2014-2050
Table 3. Population projection in 2014-2050

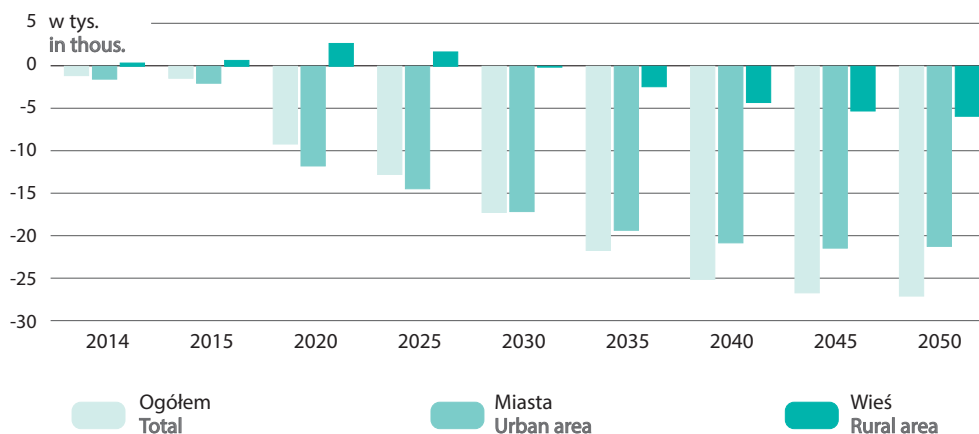
Wyszczególnienie Specification	2014	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
	w tys. in thous.								
	stan w dniu 31 XII as of 31 Dec.								
OGÓŁEM TOTAL	1020,3	1019,0	1009,8	997,0	979,7	957,9	932,7	905,8	878,6
Miasto Urban area	643,5	641,5	629,6	615,1	597,9	578,5	557,6	536,1	514,8
Wieś Rural area	376,9	377,5	380,2	381,9	381,8	379,4	375,1	369,8	363,9

Demograficzna wizja województwa lubuskiego, która wyłania się z prognozy ludności na lata 2014-2050, nie jest optymistyczna. Przy obecnych tendencjach w ruchu naturalnym i wędrownym ludności regionu, województwo czeka stopniowy ubytek liczby ludności oraz znaczące zmiany w strukturze wieku jego mieszkańców. Przewidywane zmiany wydają się być nieuchronne, gdyż wynikają z „nowej demografii” Polski. Charakteryzują ją przede wszystkim bardzo niska liczba urodzeń, utrzymująca się po gwałtownym jej spadku po wyżowym okresie połowy lat 80-tych ub. wieku oraz bardzo niskie wartości współczynnika dzietności.

Zgodnie z prognozą – w 2050 r. liczba ludności województwa lubuskiego wyniesie 878,6 tys. W porównaniu z 2013 r. (rok bazowy) oznacza to zmniejszenie populacji województwa o 14,0%. Zakłada się, że w całym prognozowanym okresie liczba ludności będzie się zmniejszała, przy czym tempo spadku przyspieszy po 2020 r. Po 2035 r. każde pięciolecie prognozowanego okresu zaznaczy się spadkiem liczebności populacji o ponad 25 tys.

Wykres 2. Zmiany stanów ludności w latach 2014-2050

Chart 2. Changed of states population in 2014-2050

1.1.2. Powiaty

1.1.2. Powiaty

Analizując rozmieszczenie terytorialne ludności, jak wcześniej wspomniano, największa liczba ludności zamieszkuje w miastach na prawach powiatu, w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp. – łącznie 264,2 tys. osób, tj. 26,0% ogólnej liczby ludności województwa. Spośród powiatów, najliczniejszy jest powiat żarski, który liczy 96,9 tys. mieszkańców (9,5% ludności województwa). Relatywnie bardziej zaludnione są również powiaty: nowosolski (86,6 tys.), żagański (79,6 tys.), zielonogórski (75,8 tys.) oraz gorzowski (71,5 tys.). Najmniej natomiast liczny powiat sulęciński zamieszkuje 35,3 tys. osób, tj. 3,5% ogółu ludności województwa.

Wskaźnik gęstości zaludnienia znacznie różnił się w poszczególnych powiatach, najwyższy był w miastach na prawach powiatu: w Gorzowie Wlkp. na 1 km² przypadało 1446 osób i w Zielonej Górze – 504 osoby, oraz w powiecie nowosolskim – 112 osób na km², a najniższy zanotowano w powiecie sulęcińskim – 30 osób na km².

Spadek liczby ludności w 2018 r. w porównaniu do poprzedniego roku odnotowano w 10 z 14 powiatów, największy w powiecie żagańskim i strzelecko-drezdeneckim. Liczba ludności w pierwszym zmniejszyła się o ponad 0,5 tys., w drugim – o 0,3 tys., co stanowiło ubytek 7 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Cztery powiaty odnotowały wzrost stanu populacji, były to: miasto na prawach powiatu Zielona Góra (o 0,5 tys. osób), zielonogórski (o 0,2 tys.), gorzowski (o 0,1 tys.) oraz ślubicki (o 33 osoby). Na każde 1000 osób w Zielonej Górze i powiecie zielonogórskim przybyły 3 osoby, w powiecie gorzowskim – 2 osoby i powiecie ślubickim – 1 osoba. W odniesieniu do 2010 r. największy spadek liczby ludności zanotowano również w powiecie żagańskim (o 3,3 tys., tj. o 4,0%), poza tym w powiecie krośnieńskim (o 2,0 tys., tj. o 3,3%) i żarskim (o 3,1 tys., tj. o 3,1%).

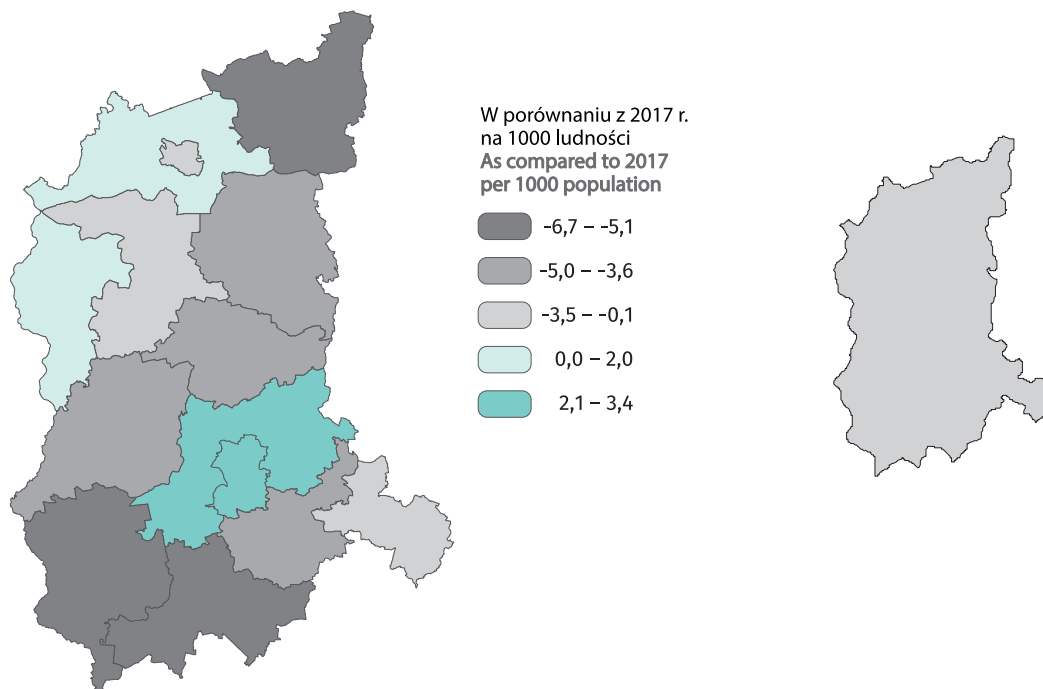
Tablica 4. Ludność według powiatów (stan w dniu 31 XII)

Table 4. Population by powiats (as of 31 Dec.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2017	2018		
	w tys. in thous.		2010=100	2017=100	
Województwo lubuskie Lubuskie voivodship	1023,2	1016,8	1014,5	99,2	99,8
Powiats: Powiats:					
Gorzowski	68,8	71,4	71,5	104,0	100,2
Krośniński	57,1	55,5	55,2	96,7	99,5
Międzyrzecki	59,0	58,2	58,0	98,4	99,6
Nowosolski	88,2	86,9	86,6	98,3	99,6
Słubicki	47,6	47,1	47,1	99,0	100,1
Strzelecko-drezdenecki	50,7	49,7	49,4	97,3	99,3
Sulęciński	36,0	35,4	35,3	97,9	99,8
Świebodziński	56,8	56,1	55,8	98,4	99,5
Wschowski	39,4	39,2	39,1	99,2	99,7
Zielonogórski	93,3	75,6	75,8	81,2	100,3
Żagański	82,9	80,1	79,6	96,0	99,3
Żarski	100,0	97,5	96,9	96,9	99,4
Miasta na prawach powiatu: Cities with powiats status:					
Gorzów Wlkp.	124,6	124,3	123,9	99,5	99,7
Zielona Góra	119,0	139,8	140,3	117,9	100,3

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)

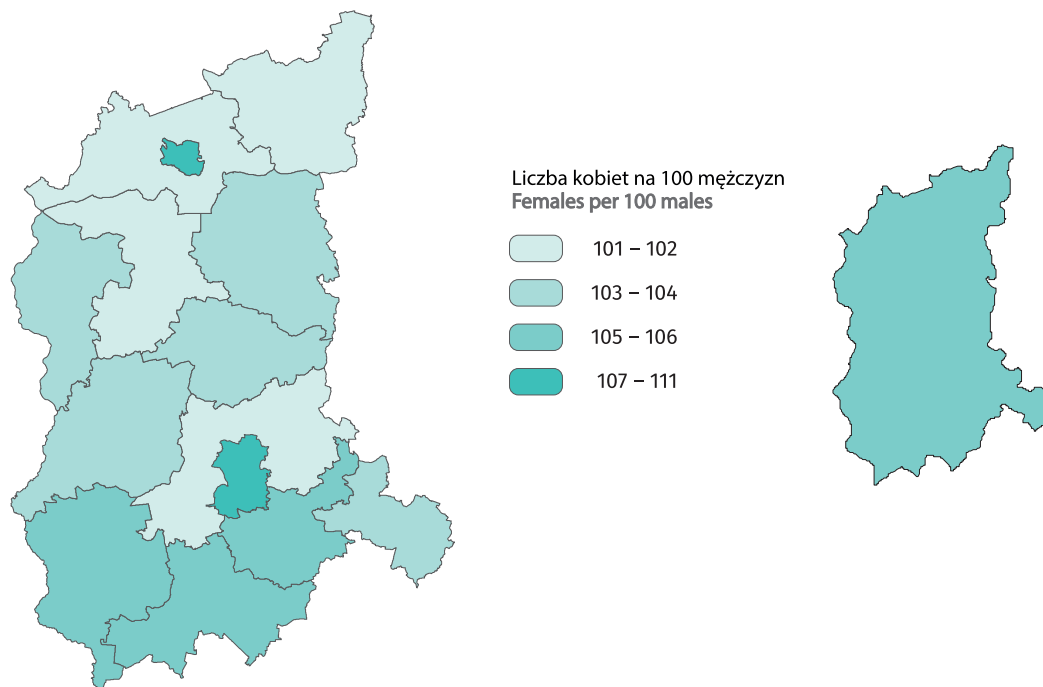
Map 1. Change in the population number in 2018 (as of 31 Dec.)

We wszystkich powiatach ponad połowę populacji stanowiły kobiety, największy ich odsetek – 52,5% odnotowano w miastach na prawach powiatu: Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze. W rezultacie relatywnie wysokie były również w tych miastach współczynniki feminizacji: w Gorzowie Wlkp. na 100 mężczyzn przypadało 110 kobiet, a w Zielonej Górze – 111, przy średniej wartości w województwie wynoszącej 105 kobiet, którą odnotowano również w powiecie żagańskim i nowosolskim. Najmniejsza dysproporcja płci wystąpiła w powiecie sulęcińskim, gdzie współczynnik feminizacji wyniósł 101.

Mapa 2. Współczynnik feminizacji w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)

Map 2. Femininity ratio in 2018 (as of 31 Dec.)

Analizując strukturę wieku ekonomicznej ludności w powiatach, zauważa się, że w powiecie gorzowskim (63,1%) i ślubickim (62,9%) udział ludności w wieku produkcyjnym w 2018 r. był największy w województwie. Jednocześnie najniższy był udział osób w wieku poprodukcyjnym (wyniósł odpowiednio 17,5% i 18,4%), a najwyższy – udział osób w wieku przedprodukcyjnym (odpowiednio 19,4% i 18,7%). W rezultacie powiaty te cechowała najniższa wartość współczynnika obciążenia demograficznego – na 100 w wieku produkcyjnym przypadało 59 osób w wieku nieprodukcyjnym, tj. o 5 osób mniej niż średnio w województwie. Relatywnie korzystna struktura wieku ekonomicznego cechowała również powiat zielonogórski i sulęciński, w których odnotowano większy odsetek osób w wieku produkcyjnym i mniejszy osób w wieku poprodukcyjnym, a współczynnik obciążenia wyniósł 61.

Porównując strukturę wieku mieszkańców tych i pozostałych powiatów do 2010 r. widać znaczące zmiany, wyrażające się spadkiem odsetka osób w wieku produkcyjnym oraz wzrostem odsetka osób w wieku poprodukcyjnym. Niepokojącym faktem jest również tempo tych zmian. W porównaniu z 2010 r. współczynnik obciążenia demograficznego zwiększył się w niektórych powiatach nawet o kilkanaście punktów, najbardziej w miastach na prawach powiatu: Gorzowie Wlkp. (o 19,5) i Zielonej Górze (o 17,5).

Prognozowany do 2050 r. spadek liczby ludności województwa o 143 tys. jest następstwem oczekiwanego przebiegu procesów demograficznych w powiatach. Procentowe ubytki liczby mieszkańców w powiatach w porównaniu z rokiem wejściowym, a przewidywane w końcowym roku prognozy będą wahać się w przedziale ok. 10%-25%. Jedynie w powiatach – gorzowskim i zielonogórskim obserwowany będzie wzrost liczby ludności.

Oba powiaty w całym okresie objętym prognozą utrzymają wyższe stany ludności niż w roku bazowym. W pozostałych powiatach przewiduje się stały systematyczny spadek liczby ludności, najwyższy w powiecie żagańskim (o 25,9%), krośnieńskim (o 24,3%) i międzyrzeckim (o 23,7%).

1.1.3. Gminy

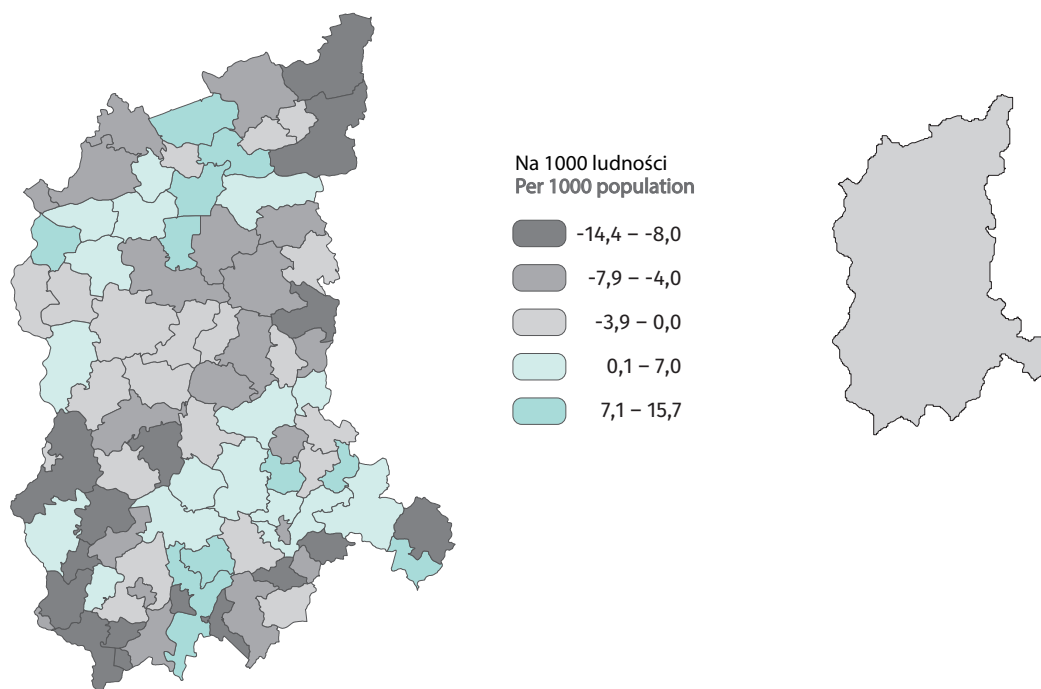
1.1.3. Gminas

Spośród 82 gmin województwa lubuskiego, najwięcej – 28 gmin (34,1%) zamieszkiwało co najwyżej 5 tys. mieszkańców, kolejne 24 gminy (29,3%) liczyły od 5 do 7,5 tys. osób. Częściej niż co dziesiątą (13,4%) gminę zamieszkiwało od 7,5 tys. do 15 tys. osób, a co piątą (20,7%) gmina liczyła od 15 do 40 tys. osób.

W 2018 r. największa gęstość zaludnienia wystąpiła w gminie miejskiej Nowa Sól, gdzie na 1 km² przypadły 1782 osoby (o 11 osób mniej niż w poprzednim roku). Wysokie wartości wskaźnika zaludnienia występowały m. in. w Gorzowie Wlkp. (1446 osób wobec 1450 przed rokiem) i Żarach (1125 osób wobec 1132 przed rokiem), oraz w Gubinie (807 osób wobec 809), Żaganiu (639 osób wobec 648) i Zielonej Górze (504 osoby wobec 502). Gminy te to największe miasta w województwie, jak i ośrodki o dużym znaczeniu gospodarczym. Najniższą wartość wskaźnika – poniżej 20 osób 1 km² miały gminy wiejskie zlokalizowane na obszarze powiatu krośnieńskiego: Bytnica, Maszewo i Bobrowice oraz żarskiego: Brody i Przewóz.

Analiza zmiany stanu populacji w ujęciu rocznym wykazała, że największy spadek liczby ludności w 2018 r. w porównaniu z 2017 r. zanotowano na obszarze gminy wiejskiej Tuplice (ponad 14 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców), miejsko-wiejskiej Lubsko (12 osób) oraz wiejskiej Przewóz (11 osób.) Gminy te leżą na terenie powiatu żarskiego. Relatywnie wysoki ubytek liczby ludności zanotowano również w gminach na terenie powiatu żagańskiego: miejskiej Żagań i Gozdnicza (po 13 osób na 1000 mieszkańców) oraz miejsko-wiejskiej Małomice i wiejskiej Wymiarki (po 10 osób).

Mapa 3. Zmiana liczby ludności w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)
Map 3. Change in the population number in 2018 (as of 31 Dec.)

Największy wzrost liczby ludności wystąpił w gminie wiejskiej Zabór z powiatu zielonogórskiego (16 osób w przeliczeniu na 1000 ludności), a także w gminach wiejskich zlokalizowanych na terenie powiatu gorzowskiego: Deszczno, Santok oraz Kłodawa (po 12 osób). Wśród gmin o najwyższym wzroście liczby ludności znalazły się również gminy wiejskie: Żagań i Brzeźnica.

Wzrost liczby mieszkańców w tych gminach można tłumaczyć przenoszeniem się ludności z pobliskich miast: Zielonej Góry, Gorzowa Wlkp. oraz Żagania na wieś.

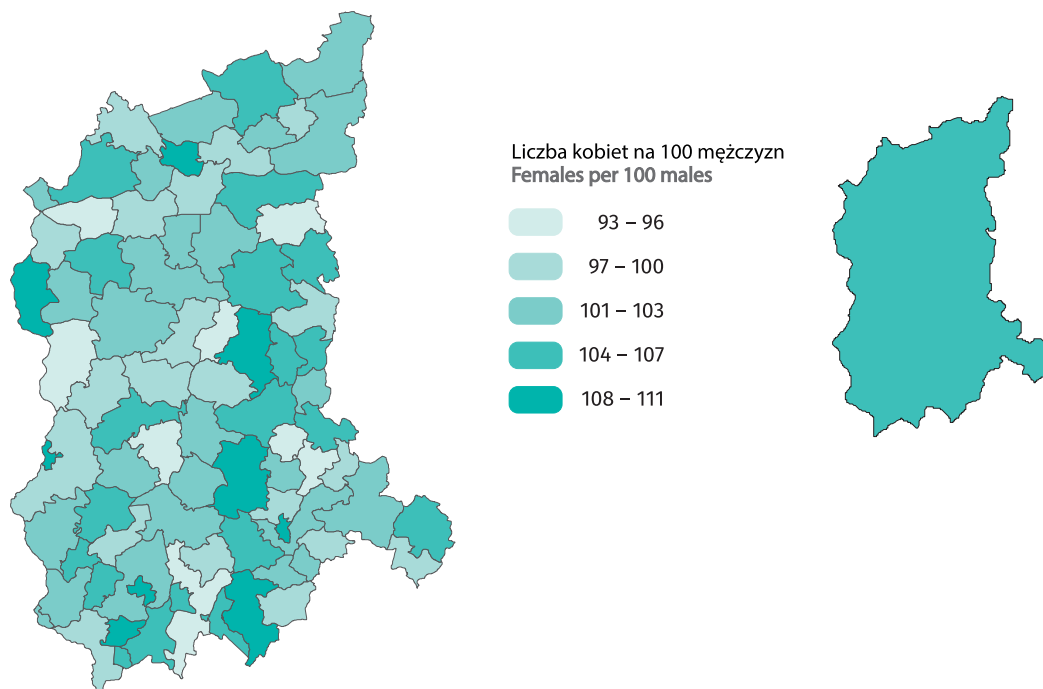
W porównaniu z 2010 r. największy spadek liczby ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zanotowano również na obszarach gmin powiatu zagańskiego (miejskiej Gozdnicza, wiejskiej Wymiarki i miejsko-wiejskiej Szprotawa) oraz żarskiego (wiejskiej Tuplice i miejskiej Łęknica).

Analizując rozmieszczenie ludności w województwie, dostrzega się, że ludność koncentruje się w dwóch największych miastach. W obrębie tych miast zachodzą procesy suburbanizacji związane z tzw. cyklem rozwoju demograficzno-przestrzennego miasta. Według tej koncepcji na obszarze dużych miast następują po sobie fazy względnej i bezwzględnej koncentracji i dekoncentracji ludności w strefie centralnej i zewnętrznej. Porównując dane za ostatnie lata można sądzić, że Gorzów Wlkp. znajduje się obecnie w fazie względnej decentralizacji, tj. niskiego wzrostu liczby ludności w mieście, przy wyższym procentowo wzroście liczby ludności strefy podmiejskiej. W przypadku Zielonej Góry, po włączeniu do miasta obszaru gminy wiejskiej, notuje się większą dynamikę wzrostu liczby ludności w mieście. W strefie podmiejskiej znajdują się wprawdzie gminy z większą dynamiką wzrostu liczby ludności niż w mieście, jednak większość gmin rozwija się w tempie podobnym lub słabszym. Stąd można wnioskować, że miasto znajduje się w fazie względnej centralizacji.

Najwyższy współczynnik feminizacji w 2018 r. zanotowano w mieście Żary oraz Zielona Góra, gdzie na każde 100 mężczyzn przypadało 111 kobiet. Wyższy niż średnio w województwie wskaźnik zanotowano m. in. w gminie miejskiej Nowa Sól, Gorzów Wlkp. i w gminie wiejskiej Wymiarki (po 110). Następnie w gminie miejskiej Gubin i miejsko-wiejskiej Słubice (po 109), a także w gminach miejsko-wiejskich: Świebodzin i Szprotawa (po 108). Ponadto w gminach miejskich: Gozdnicza i Żagań (po 107). Najniższe wartości współczynnika feminizacji, wskazujące na przewagę mężczyzn w liczbie ludności gminy, wystąpiły w gminach wiejskich, m. in. w Przytocznej (93), Trzebiechowie, Lubrzy oraz Dąbiu (po 94).

Mapa 4. Współczynnik feminizacji w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)

Map 4. Femininity ratio in 2018 (as of 31 Dec.)

Zmiana współczynnika feminizacji następuje wraz ze wzrostem wieku ludności. W młodszych grupach wieku notuje się niewielką przewagę mężczyzn. Natomiast w starszych dominują kobiety, a stała przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn występuje już od wieku 52 lat. Znaczącą przewagę notuje się zwłaszcza od wieku powyżej 70 roku życia (w tej grupie współczynnik feminizacji wynosi 173).

Biorąc pod uwagę strukturę wieku ekonomicznego ludności zamieszkującej w gminach, w grupie gmin o największym odsetku osób w wieku produkcyjnym w 2018 r. były: gmina wiejska Gubin (na poziomie 65,6% wobec 61,0% przeciętnie w województwie), gmina miejska Łęknica, a także gminy wiejskie Żagań, Wymiarki oraz Zabór (po 65%). Jednocześnie w gminie Zabór zanotowano jeden z najmniejszych w województwie udziałów ludności w wieku poprodukcyjnym w populacji mieszkańców gminy (na poziomie 15,3% wobec 21,0% przeciętnie w województwie), podobnie jak w gminie wiejskiej Kłodawa. W tej ostatniej udział osób w wieku przedprodukcyjnym był jednym z najwyższych w województwie (20,4% wobec 18,1% przeciętnie w województwie).

Spośród 82 gmin spadek ludności do 2030 r. będzie miał miejsce w 66, w tym w 33 gminach ubytek ludności wyniesie powyżej 5%, a w 5 powyżej 10% (w odniesieniu do 2016 r.). Szczególna koncentracja gmin, dla których przewidywany jest duży spadek ludności znajduje się w południowej części województwa, na obszarach przy granicy z Niemcami. Największym wzrostem ludności będą z kolei charakteryzować się przede wszystkim gminy położone w bezpośrednim sąsiedztwie miast na prawach powiatu: Gorzowa Wlkp. i Zielonej Góry, co wynika z siły przyciągania wielkich aglomeracji jako atrakcyjnych rynków pracy i ich „rozlewanie” się na sąsiadujące z nimi tereny.

1.2. Procesy starzenia się ludności

1.2. Ageing processes of population

1.2.1. Województwo lubuskie

1.2.1. Lubuskie Voivodship

Od blisko trzech dekad obserwujemy w Polsce spowolnienie rozwoju demograficznego oraz znaczące zmiany w strukturze wieku jej mieszkańców.

Proces starzenia się ludności jest z jednej strony skutkiem wydłużania się trwania życia ludzkiego, na co wpływ wywierają pozytywne zmiany cywilizacyjne oraz poprawa jakości życia, w tym zmiana nawyków żywieniowych oraz stylu życia, wzrost dostępności i poprawa usług medycznych, poprawa warunków mieszkaniowych oraz otoczenia zewnętrznego (środowisko, bezpieczeństwo). Z drugiej strony, jest konsekwencją obniżania się poziomu urodzeń, spadku umieralności w najstarszych grupach wiekowych, a także ruchów migracyjnych. Warto zaznaczyć, iż znaczący wpływ na starzenie się ludności wywiera spadek liczby urodzeń, który w konsekwencji prowadzi do zachwiania proporcji udziału w społeczeństwie osób najmłodszych i najstarszych.

ONZ i Eurostat rekomendują posługiwanie się dolną granicą starości wskazującą na 65 rok życia. Proces starzenia się ludności charakteryzowany jest z wykorzystaniem kilku miar. Najczęściej wykorzystuje się miary tradycyjne, oparte na ustalonym progu starości wyznaczanym wiekiem biologicznym. Miary te oparte są na charakterystykach rozkładu populacji według grup wieku, wykorzystując strukturę populacji i proporcje między podstawowymi grupami wieku ludności. Uwzględniane w analizach demograficznych miary ukazują tylko fragment struktury, koncentrując się na populacji osób najmłodszych i najstarszych. Kluczowym wskaźnikiem pozwalającym na analizę struktury społeczności ze względu na wiek jest mediana wieku ludności. Innym z istotnych mierników zaawansowania procesu starzenia jest tzw. współczynnik starości, tj. udział osób starszych (65 lat i więcej) w ogóle populacji. Miara ta pozwala na dokonanie analiz różnicowania przestrzennego procesów starzenia się. Równolegle w analizach dotyczących procesów starzenia się ludności wyodrębnia się udział osób sędziwych (80 lat i więcej lub 85 lat i więcej) w populacji. Coraz częściej wykorzystuje się również proporcję osób najstarszych (85 lat i więcej) wśród osób starszych (65 lat i więcej). Ten ostatni wskaźnik mierzy tzw. podwójne starzenie się, tj. zwiększanie się udziału osób sędziwych wśród osób starszych. W analizach procesów starzenia stosuje się także takie miary jak indeks starości, definiowany jako liczbę osób w wieku 65 i więcej lat przypadającą na 100 osób w wieku 0-14 lat, czy wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego, tj. liczba osób w wieku 85 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 50-64 lata. Jeszcze inną miarą charakteryzującą procesy starzenia się społeczeństwa jest współczynnik obciążenia demograficznego. Wyraża on stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób będących w wieku produkcyjnym.

Proces starzenia się społeczeństwa może być rozpatrywany na różnych płaszczyznach – od globalnej poprzez krajową, regionalną, po lokalną. Wykorzystanie miar charakteryzujących procesy starzenia się populacji w analizach pozwala na dokonanie charakterystyki zasobów demograficznych województwa lubuskiego, pozwala scharakteryzować istniejące w populacji regionu relacje międzypokoleniowe oraz ocenić poziom starości demograficznej.

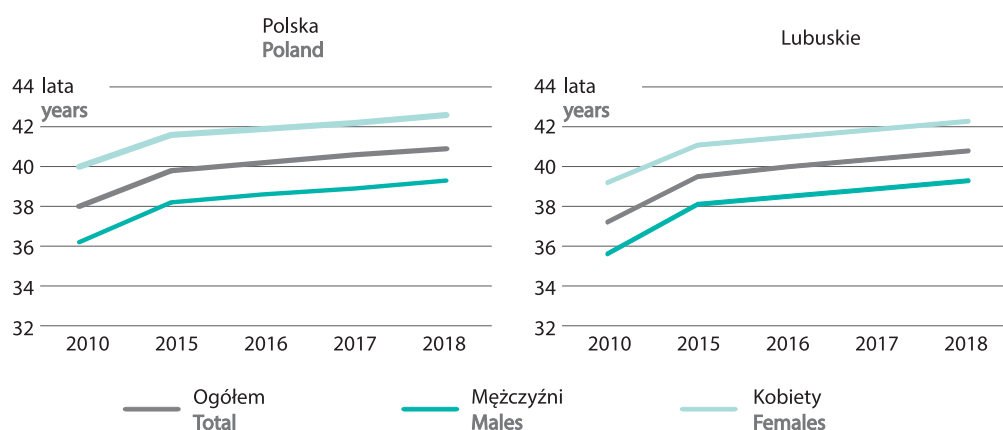
Jedną z miar obrazujących zaawansowanie procesu starzenia się jest mediana wieku, czyli wiek, którego połowa danej populacji jeszcze nie osiągnęła, a druga połowa już przekroczyła.

W końcu 2018 r. mediana wieku ludności województwa lubuskiego wyniosła 40,8 lat (mieszkaniec Polski miał przeciętnie 40,9 lat). W 6 województwach mediana wieku była niższa (najniższa w województwie pomorskim - 39,6 lat). Najwyższą w województwie opolskim (42,7 lat). Zarówno w województwie lubuskim, jak i w całym kraju, wartość mediany z roku na rok wzrasta. W 2018 r. w porównaniu z 2010 r. wiek środkowy w województwie wzrósł o 3,6 lat, a w kraju o 2,9 lat.

Mediana wieku jest wyższa dla kobiet niż dla mężczyzn. W 2018 r. w województwie lubuskim wiek środkowy kobiet (42,3 lat) przewyższał o 3,0 lata medianę wieku mężczyzn. Była to jedna z najniższych różnic między wskaźnikami dla obu płci, spośród wszystkich województw. Najwyższą różnicę pomiędzy medianą wieku dla kobiet i mężczyzn odnotowano w województwie łódzkim (4,5 lat), tu też mediana wieku kobiet miała najwyższą wartość (44,9 lat). W kraju zarówno różnica między wskaźnikami dla płci, jak i mediana wieku kobiet była większa niż w województwie lubuskim i wyniosły odpowiednio 3,3 lata i 42,6 lata.

W województwie lubuskim mediana wieku ludności zamieszkałej w miastach była wyższa niż mieszkańców wsi. W 2018 r. wiek środkowy ludności miejskiej (41,6 lat) był o 2,3 lata wyższy od wieku środkowego ludności zamieszkałej na wsi. Spośród wszystkich województw największą różnicą między medianą wieku ludności dla miast i wsi charakteryzowało się województwo pomorskie (5,2 lat).

Wykres 3. Mediana wieku ludności
Chart 3. Median of age

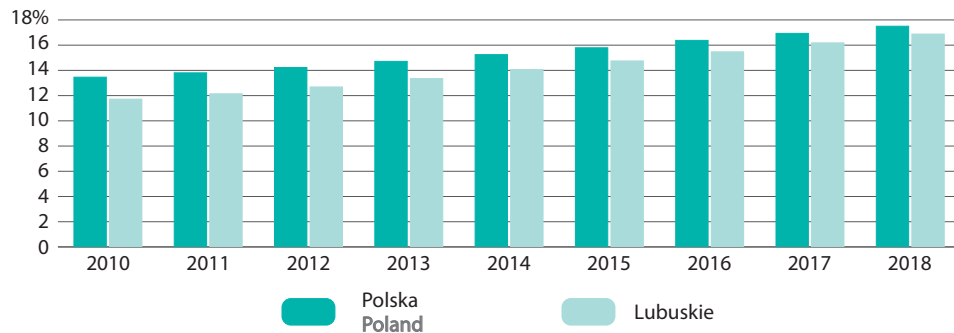
Podstawową miarą zaawansowania procesu starzenia się ludności jest współczynnik starości czyli udział ludności w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem.

W 2018 r. osoby w wieku 65 lat i więcej stanowiły w województwie lubuskim 16,9% w populacji ogółem, podczas gdy średnia dla całej Polski wyniosła 17,5%. Niższy odsetek osób starszych w populacji ogółem odnotowano w pięciu województwach, w tym najniższy w województwie warmińsko-mazurskim (15,9%) oraz wielkopolskim (16,3%). Najwyższy udział osób starszych notowano w województwie łódzkim 19,5%, świętokrzyskim (19,0%) oraz śląskim (18,6%).

Jednocześnie województwo lubuskie należało do grona województw, w których udział tej grupy ludności wzrósł najbardziej dynamicznie w stosunku do 2010 r. (wzrost o 5,2 p.proc.), Wyższy notowano jedynie w województwie zachodniopomorskim (o 5,5 p.proc.). W kraju odsetek osób w wieku 65 lat i więcej wzrósł o 4,0 p.proc.

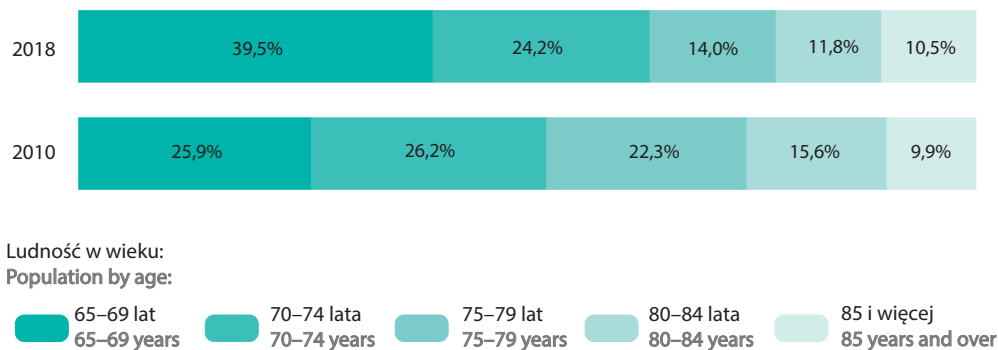
W województwie lubuskim starzenie się społeczeństwa ma charakter postępujący, o czym może świadczyć stale rosnący odsetek osób powyżej 65 roku życia w populacji. W 2010 r. osób w tym wieku było 11,7%, w 2017 r. - 16,5%, a w 2018 r. – 16,9%. W województwie lubuskim wzrósł także udział osób sędziwych – w wieku 80 lat i więcej – z 3,0% w 2010 r., przez 3,7% w 2017 r., osiągając wartość 3,8% w 2018 r.

Wykres 4. Odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem (stan w dniu 31 XII)
 Chart 4. Percentage of population aged 65 and more in general population (as of 31 Dec.)

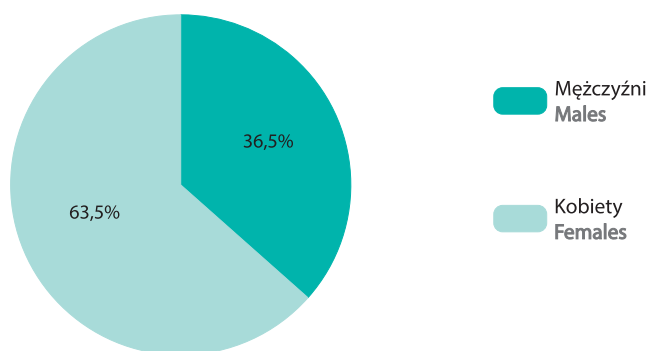
Charakterystyczne dla procesów starzenia się społeczeństwa są także odnotowywane od lat wyraźne dysproporcje pomiędzy poszczególnymi grupami wieku wśród osób starszych. W strukturze osób starszych, w porównaniu z 2010 r. w województwie lubuskim zwiększył się udział starszych grup wieku. Osób w wieku 65-69 lat w populacji osób starszych było w 2010 r. 25,9%, w 2018r. ta grupa wiekowa liczyła 39,5%. Osoby sędziwe (85 lat i więcej) w 2010 r. stanowiły 9,9% populacji osób starszych ogółem, w 2018 r. odsetek ten wyniósł 10,5%.

Wykres 5. Struktura ludności w wieku 65 lat i więcej według grup wieku (stan w dniu 31 XII)
 Chart 5. Structure of population aged 65 and more by age groups (as of 31 Dec.)

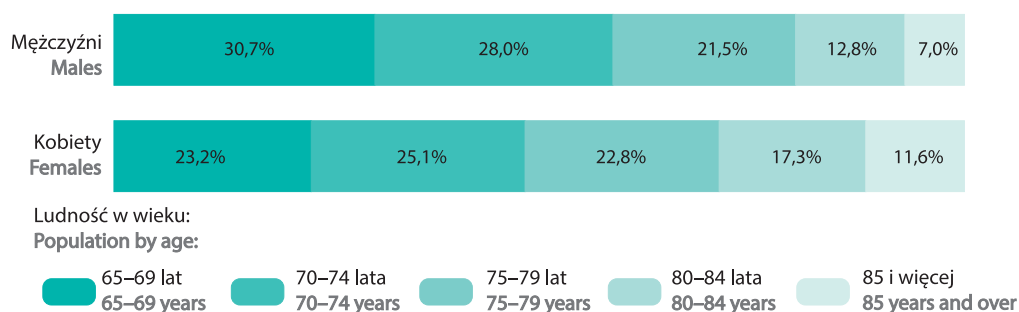
Starzenie się populacji w województwie lubuskim jest zróżnicowane także ze względu na płeć. Wśród osób w wieku 65 lat i więcej dominują kobiety (57,7%), co pozwala podtrzymywać tezę, że proces starzenia jest sfeminizowany.

Wykres 6. Struktura ludności w wieku 65 lat i więcej według płci w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)
 Chart 6. Structure of population aged 65 and more by sex in 2018 (as of 31 Dec.)

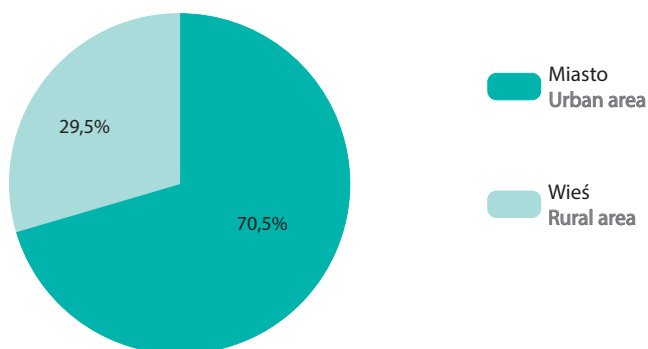
Struktura kobiet i mężczyzn w wieku 65 lat i więcej jest także zróżnicowana ze względu na wiek. W grupie wieku 65-69 lat przeważają mężczyźni. W grupach wieku 70 lat i więcej obserwuje się przewagę liczby kobiet.

Wykres 7. Struktura kobiet i mężczyzn w wieku 65 lat i więcej według grup wieku w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)
 Chart 7. Males and females aged 65 and more in population by age groups in 2018 (as of 31 Dec.)

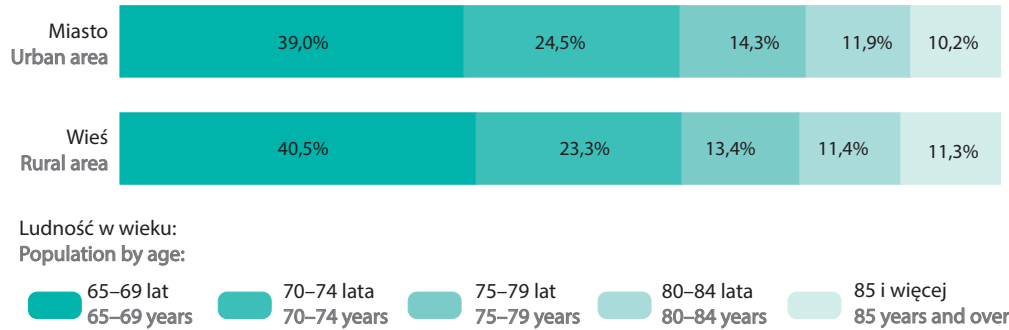
Innym kryterium różnicującym strukturę osób w wieku 65 lat i więcej w województwie lubuskim w 2018 r. jest miejsce zamieszkania. Największy odsetek osób w tym wieku to mieszkańcy miast (70,5%). Mieszkańcy wsi wśród osób w wieku 65 lat i więcej w województwie lubuskim stanowią 29,5%. Nie ma znaczących różnic analizując miejsce zamieszkania ze względu na strukturę grup wieku starszych mieszkańców województwa lubuskiego.

Wykres 8. Struktura ludności w wieku 65 lat i więcej według miejsca zamieszkania w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)
 Chart 8. Structure of population aged 65 and more by place of residence in 2018 (as of 31 Dec.)

Wykres 9. Struktura ludności w wieku 65 lat i więcej według miejsca zamieszkania i grup wieku w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)
Chart 9.

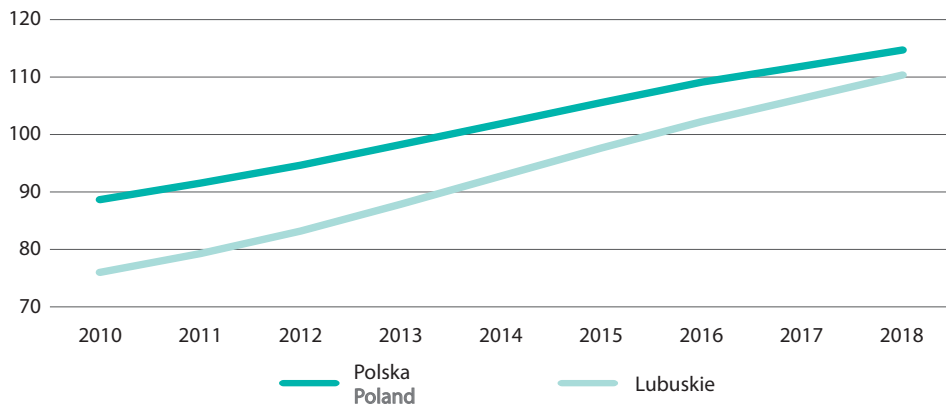
Structure of population aged 65 and more by place of residence and age groups in 2018 (as of 31 Dec.)

Zjawisko starzenia się społeczeństw polega między innymi na ciągłym wzroście liczby osób starszych w ogólnej liczbie ludności. Charakterystyka procesów starzenia w województwie lubuskim w 2018 r. jest oparta także na wartościach miar starzenia. Analiza wartości tych miar w perspektywie dynamicznej pozwala monitorować intensywność tych procesów.

Podstawową, a zarazem syntetyczną miarą w zakresie poziomu starości społeczeństwa jest indeks starości demograficznej, prezentujący relacje między najstarszą a najmłodszą grupą wieku (0-14 i 65 lat i więcej). Indeks starości określa więc relacje międzypokoleniowe, tj. liczbę dziadków przypadających na 100 wnuków. W Polsce wartość indeksu starości w 2018 r. wynosiła 114,8 i była nieco wyższa niż w województwie lubuskim (110,4). Dla porównania w roku 2010 wartość indeksu starości dla Polski wynosiła 88,6, dla województwa lubuskiego 75,9.

Wykres 10. Indeks starzenia się ludności
Chart 10. Ageing index

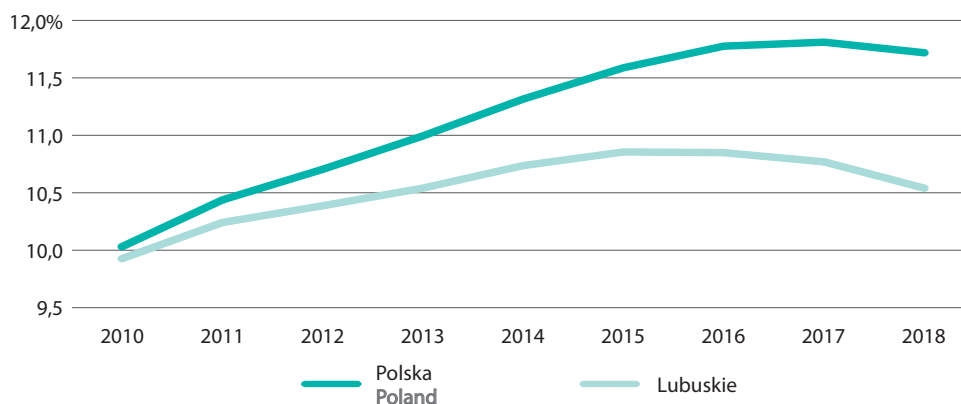

Jednym z kluczowych wskaźników w analizowanym zakresie jest miara określająca tzw. podwójne starzenie, tj. wzrost udziału osób najstarszych (85 lat i więcej) w populacji seniorów (osób w wieku 65 lat i więcej). Wzrost liczby osób sędziwych może prowadzić do zmiany charakteru potrzeb społeczno-ekonomicznych w województwie, jak i metod ich zaspokajania. Osoby powyżej 85 roku życia to grupa, wobec której występuje szczególnie duże prawdopodobieństwo konieczności zapewnienia opieki ze strony innych osób i podmiotów. Miara ta pozwala wskazać także konsekwencje starzenia się społeczeństw dla relacji międzypokoleniowych oraz polityki społecznej państwa. W województwie lubuskim w 2018 r. współczynnik podwójnego starzenia się ludności kształtował się na poziomie 10,5%, w Polsce miara ta ma nieco wyższą

wartość (11,0%). Dla porównania w 2010 r. w Polsce udział osób w wieku 85 lat i więcej w liczbie ludności w wieku 65 i więcej lat wyniósł 10%, a w województwie lubuskim 9,9%. Województwo lubuskie zalicza się do grupy województw o najniższych wartościach miary podwójnego starzenia, wraz z województwem śląskim (10,4%) i wielkopolskim (10,5%). Najwyższe wartości tej miary charakteryzują województwo podlaskie (14,3%) oraz mazowieckie (13,2%).

Wykres 11. Miara podwójnego starzenia się ludności

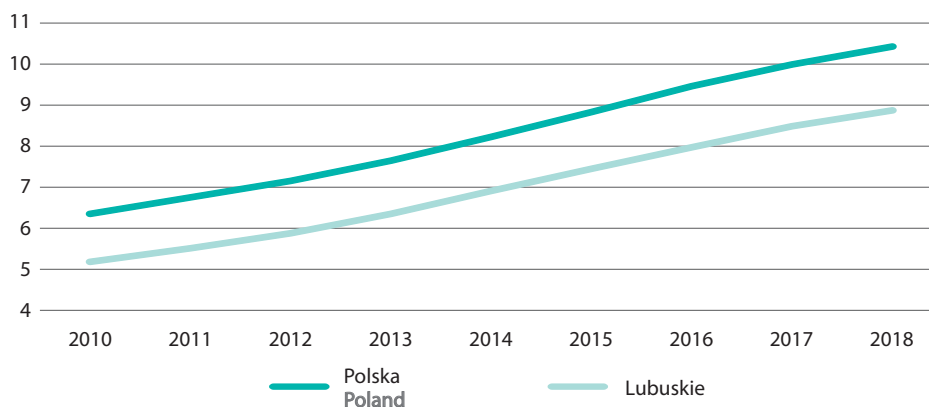
Chart 11. Double ageing index

Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego (liczba osób w wieku 85 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 50–64 lata) w województwie lubuskim w 2018 r. wynosi 8,9. Miara ta odzwierciedla możliwe wsparcie dla osób sędziwych wynikające jedynie z relacji pomiędzy liczebnością poszczególnych grup wieku. Dla porównania – wartość współczynnika dla Polski w 2018 r. wyniosła 10,4. Wartości współczynnika wzrosły, w odniesieniu do 2010 r., o 0,9. Województwo lubuskie lokuje się w grupie województw o najniższej wartości tego wskaźnika. W tej grupie znalazły się także województwo warmińsko-mazurskie (8,8), wielkopolskie (9,0), zachodniopomorskie (9,2), śląskie (9,3), kujawsko-pomorskie (9,5) i pomorskie (9,5).

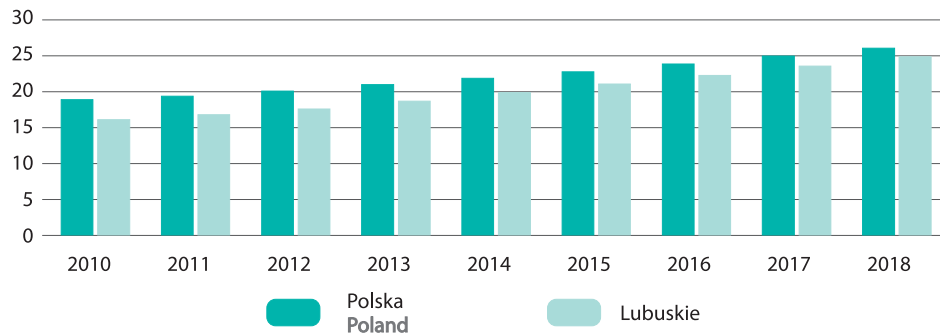
Wykres 12. Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego

Chart 12. Parent support ratio

W 2018 r. wskaźnik obciążenia demograficznego, odzwierciedlający stosunek liczby osób w wieku 65 lat i więcej do liczby osób w wieku produkcyjnym (15 - 64 lat), wyniósł w województwie lubuskim 24,9. To oznacza, że na jedną osobę w wieku 65+ przypadają ponad dwie osoby w wieku produkcyjnym. Wartość wskaźnika dla Polski wyniosła 26,1. Wartość wskaźnika wzrosła znacząco od 2010, kiedy to wartość dla kraju wynosiła 18,9, a dla województwa lubuskiego 16,1. Najwyższe wartości wskaźnika charakteryzują województwo łódzkie (29,3). Województwo lubuskie lokuje się natomiast w grupie województw o najniższych wartościach wskaźników, wraz z województwem podkarpackim (24,0), wielkopolskim (24,2), pomorskim (24,5) i małopolskim (24,6).

Wykres 13. Wskaźnik obciążenia demograficznego
Chart 13. Age dependency ratio

1.2.2. Powiaty

1.2.2. Powiats

Starzenie się ludności jest współcześnie zjawiskiem globalnym, dotyczącym wszystkich regionów kraju i świata, a proces ten przebiega jednak bardzo nierównomiernie. Zróżnicowanie procesów starzenia w przekroju powiatowym może być wynikiem oddziaływania czynników historycznych oraz różnych funkcji tych obszarów. W obrębie poszczególnych powiatów wymiary procesów starzenia się mogą także silniej lub słabiej oddziaływać na kondycję społeczno-gospodarczą. Analiza procesów starzenia w powiatach województwa lubuskiego dokonana zostanie z uwzględnieniem wskaźników starości (udziału osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem), wartości mediany wieku oraz indeksu starości, miary podwójnego starzenia, wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego oraz wskaźnika obciążenia demograficznego osobami starszymi.

Procesy starzenia w województwie lubuskim są zróżnicowane pod względem przestrzennym. Analizując wskaźnik starości według miary proponowanej przez Eurostat (udział osób w wieku powyżej 65 roku życia w ludności ogółem) w 2018 r. najniższą jego wartością charakteryzowały się powiaty słubicki (14,5%) oraz gorzowski (14,0%). Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w 2018 r. natomiast w miastach na prawach powiatu: Zielonej Górze (18,9%) i Gorzowie Wlkp. (19,1%).

Odsetek osób sędziwych (85 lat i więcej) w ogóle populacji osiąga najniższą wartość w powiecie słubickim (1,4%). Najwyższy odsetek osób sędziwych w populacji charakteryzuje miasta na prawach powiatu – Zieloną Górę i Gorzów Wlkp. (odpowiednio 2,0% i 1,9%).

Mediana wieku dla ludności ogółem w 2018 r. była najniższa w powiecie wschowskim (39,4), gorzowskim (39,6) i zielonogórskim (39,8). Najwyższe wartości mediany wieku charakteryzowała natomiast miasta na prawach powiatu – Zieloną Górę (42,0) i Gorzów Wlkp. (41,7) oraz powiat żagański (41,2).

Najniższe wartości mediany dla mężczyzn odnotowano w 2018 r. w powiatach wschowskim (38,1), sulęcińskim (38,2) oraz gorzowskim i słubickim (po 38,6). Najwyższe wartości tej miary osiągnięto natomiast w Zielonej Górze (40,2), Gorzowie Wlkp (40,1) oraz powiecie międzyrzeckim (39,6). Wartość mediany wieku jest wyższa dla kobiet niż dla mężczyzn. Mediana wieku dla kobiet najniższe wartości osiągnęła w powiatach: gorzowskim (40,5), wschowskim i zielonogórskim (po 41,1) oraz sulęcińskim i słubickim (41,2). Do grupy powiatów o najwyższych wartościach mediany wieku kobiet zaliczały się natomiast Gorzów Wlkp. (44,0), Zielona Góra (43,2) i powiat żarski (43,0).

Tablica 5. Ludność według wybranych grup wieku i powiatów w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)
Table 5. Population by selected age groups of age and powiats in 2018 (as of 31 Dec.)

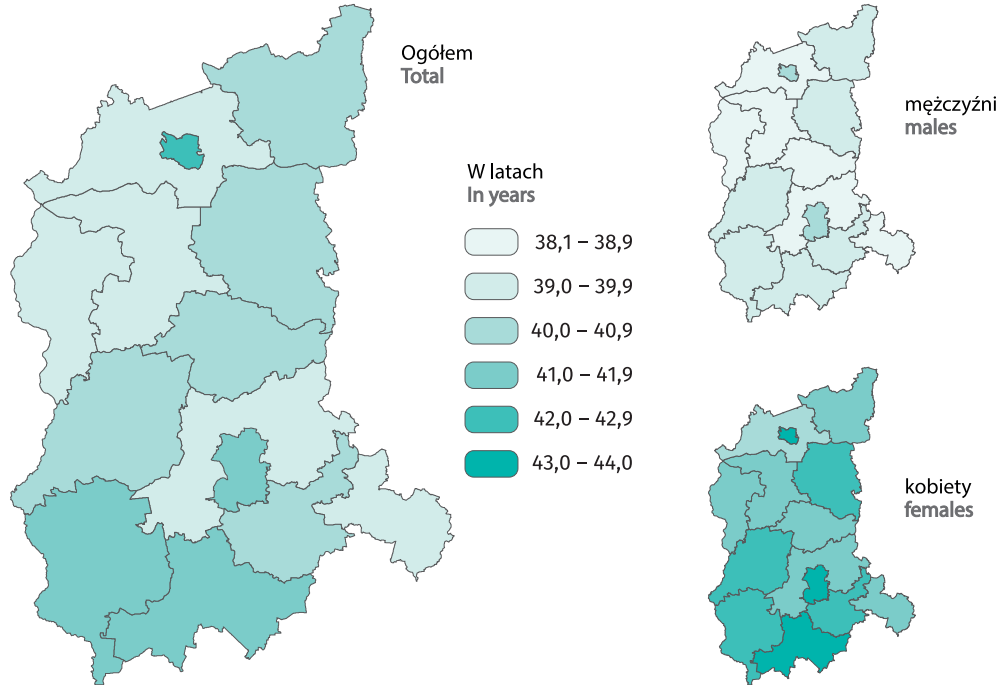
Wyszczególnienie Specification	60 lat i więcej 60 and more	65 lat i więcej 65 and more	85 lat i więcej 85 and more	60 lat i więcej 60 and more	65 lat i więcej 65 and more	85 lat i więcej 85 and more
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers			w % in %		
Powiaty: Powiats:						
Gorzowski	15047	9977	1081	21,0	13,9	1,5
Krośnieński	13425	9070	910	24,3	16,4	1,6
Międzyrzecki	14226	9793	1023	24,5	16,9	1,8
Nowosolski	21985	15317	1719	25,4	17,7	2,0
Słubicki	10298	6847	680	21,9	14,5	1,4
Strzelecko-drezdenecki	11951	8183	838	24,2	16,6	1,7
Sulęciński	8125	5475	622	23,0	15,5	1,8
Świebodziński	13247	9039	864	23,7	16,2	1,5
Wschowski	8975	6121	631	23,0	15,7	1,6
Zielonogórski	17462	11720	1226	23,1	15,5	1,6
Żagański	19901	13557	1496	25,0	17,0	1,9
Żarski	23734	16120	1794	24,5	16,6	1,9
Miasta na prawach powiatu: Cities with powiats status:						
Gorzów Wlkp.	33813	23718	2330	27,3	19,1	1,9
Zielona Góra	37311	26551	2859	26,6	18,9	2,0

Najniższe wartości indeksu starości w 2018 r. w województwie lubuskim charakteryzowały powiaty słubicki i gorzowski gdzie na 100 osób w wieku 0-14 lat przypadało odpowiednio 92 i 85 osób w wieku 65 lat i więcej. Najwyższe wartości indeksu charakteryzują natomiast miasta na prawach powiatu: Gorzów Wlkp. (129) i Zielona Góra (125).

Wysoki udział osób sędziwych w populacji osób starszych, tj. miara podwójnego starzenia w 2018 r. osiągnęła najniższe wartości w powiatach: świebodzińskim (9,6%), w mieście na prawach powiatu Gorzów Wlkp. (po 9,8%) i w powiecie słubickim (9,9%). Najwyższe wartości miara podwójnego starzenia osiągnęła w powiecie sulęcińskim (11,4%), nowosolskim (11,2%) oraz żarskim (11,1%).

Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego w województwie lubuskim w 2018 r. najniższe wartości miał w powiatach: gorzowskim (7,5), świebodzińskim (7,6) i krośnieńskim (7,9). Najwyższą wartością wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego natomiast charakteryzują się powiaty – Zielona Góra (10,6), nowosolski (10,0) i Gorzów Wlkp. (9,4).

Mapa 5. Mediana wieku w 2018 r.
Map 5. Median of age in 2018

Współczynnik obciążenia demograficznego w województwie lubuskim najwyższe wartości uzyskuje w Gorzowie Wlkp. (29,0), Zielonej Górze (28,7) i powiecie nowosolskim (26,4). Najniższe wartości wskaźnika odnotowano natomiast w powiatach: gorzowskim (20,0) i słubickim (20,8) i zielonogórskim (22,4).

Tablica 6. Wybrane wskaźniki dla ludności w wieku 65 lat i więcej w 2018 r.
Table 6. Selected indicators for population in aged 65 and more in 2018

Wyszczególnienie Specification	Indeks starości Ageing index	Miara podwójnego starzenia Double ageing index	Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego Parent support ratio	Współczynnik obciążenia demograficznego Age dependency ratio
Powiaty: Powiats:				
Gorzowski	85	10,8	7,5	20,0
Krośniński	111	10,0	8,0	23,9
Międzyrzecki	111	10,4	8,5	24,8
Nowosolski	115	11,2	10,1	26,4
Słubicki	92	9,9	7,0	20,8
Strzelecko-drezdenecki	105	10,2	8,4	24,5
Sulęciński	97	11,4	8,7	22,6
Świebodziński	103	9,6	7,7	23,8
Wschowski	97	10,3	8,2	23,0
Zielonogórski	99	10,5	8,2	22,4
Żagański	117	11,0	9,1	24,9
Żarski	112	11,1	9,1	24,3
Miasta na prawach powiatu: Cities with powiats status:				
Gorzów Wlkp.	129	9,8	9,4	29,0
Zielona Góra	125	10,8	10,6	28,7

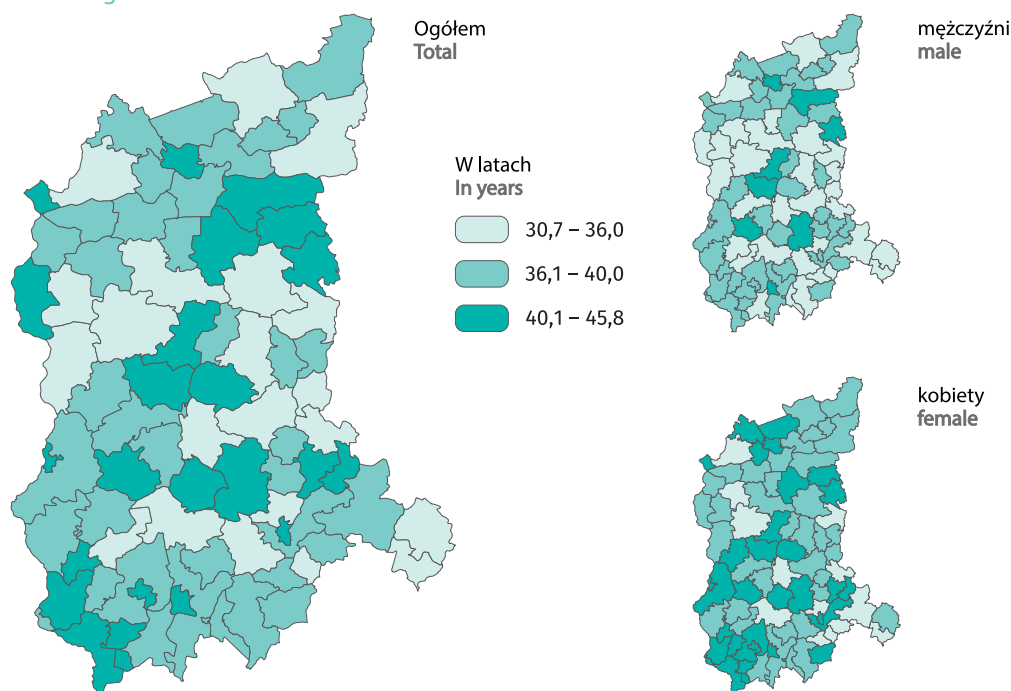
1.2.3. Gminy województwa lubuskiego

1.2.3. Gminy of lubuskie voivodship

Starość demograficzna stanowi również ważny problem w skali lokalnej. Głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację polityki lokalnej wobec ludzi starszych jest gmina. Jej podstawowe znaczenie w tym zakresie wynika ze szczególnej pozycji, jaką gmina zajmuje w strukturach administracji publicznej i uprzywilejowanego miejsca wśród jednostek samorządu terytorialnego. Analizy zróżnicowania jednostek terytorialnych w ujęciu mikroprzestrzennym są bardzo ważnym czynnikiem związanym z możliwościami podejmowania decyzji dotyczących kierunków rozwoju społeczności.

Analizy procesów dotyczących starzenia się społeczności gmin rozpoczyna charakterystyka mediany wieku. Uwzględniając wartość mediany wieku najmłodszy są mieszkańcy gmin Szlichtyngowa (32,9), Torzym (33,7), Bytom Odrzański (34,0), Kargowa (34,1), Witnica (34,1) i Otyń (34,2). Najwyższa wartość wieku środkowego charakteryzuje natomiast mieszkańców gmin miejskich: Gozdnica (42,5), Nowa Sól (42,3), Żagań (42,2) oraz Łęknica, Gorzów Wlkp. i Żary (42,1).

Mapa 6. Mediana wieku w 2018 r.
Map 6. Median of age in 2018

Tablica 7. Gminy o największym udziale osób w wieku 65 lat i więcej w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)
Table 7. Gminas with the highest population 65 years and over in 2018 (as of 31 Dec.)

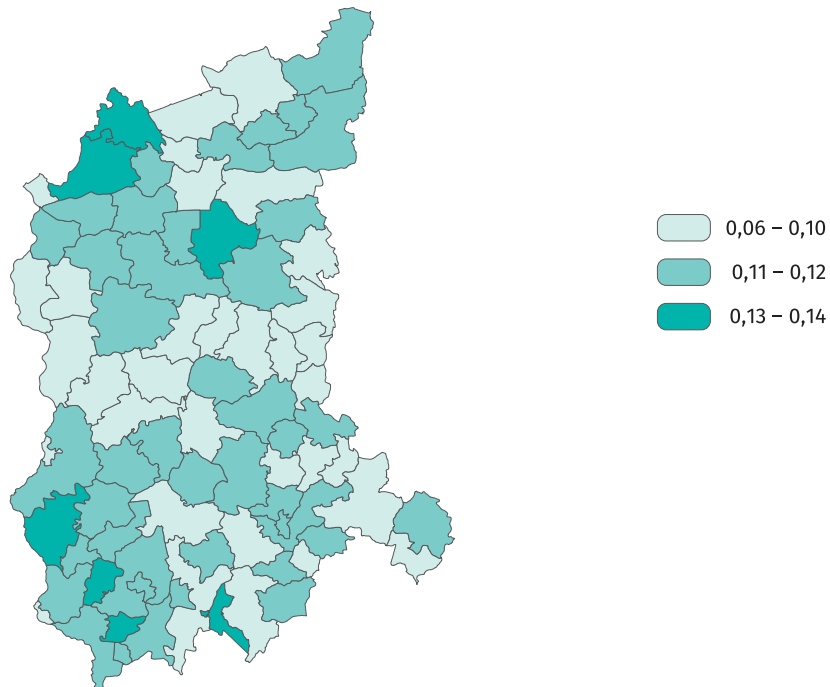
Gmina Gmina	Rodzaj gminy Kind of gmina	65 lat i więcej w % 65 and more in %	Gmina Gmina	Rodzaj gminy Kind of gmina	85 lat i więcej w % 85 and more in %
Nowa Sól	miejska urban	20,1	Gozdnica	miejska urban	2,4
Gorzów Wlkp.	miejska urban	19,1	Nowa Sol	miejska urban	2,3
Gozdnica	miejska urban	19,0	Małomice	wiejska rural	2,2
Zielona Góra	miejska urban	18,9	Wymiarki	wiejska rural	2,1
Żary	wiejska rural	18,7	Bledzew	wiejska rural	2,1

Tablica 8. Gminy o najmniejszym udziale osób w wieku 65 lat i więcej w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)
 Table 8. Gminas with the lowest population 65 years and over in 2018 (as of 31 Dec.)

Gmina Gmina	Rodzaj gminy Kind of gmina	65 lat i więcej w% 65 and more in %	Gmina Gmina	Rodzaj gminy Kind of gmina	85 lat i więcej w % 85 and more in %
Górzycza	wiejska rural	12,2	Łęknica	wiejska rural	0,8
Deszczno	wiejska rural	12,8	Kłodawa	wiejska rural	1,0
Santok	wiejska rural	12,9	Deszczno	wiejska rural	1,2
Siedlisko	wiejska rural	12,9	Kolsko	wiejska rural	1,2
Łęknica	wiejska rural	12,9	Zabór	wiejska rural	1,2

Innym wymiarem analiz procesów starzenia w przekroju gminnym w województwie lubuskim w 2018 r. jest wskazanie wartości dla czterech kluczowych miar: podwójnego starzenia, indeksu starości, współczynnika wsparcia międzypokoleniowego oraz współczynnika obciążenia demograficznego. Wartości każdej z miar zostały podzielone na trzy części, co pozwala wskazać gminy o niskim, średnim i wysokim poziomie wartości tych miar.

Mapa 7. Miara podwójnego starzenia w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)
 Map 7. Double ageing index in 2018 (as of 31 Dec.)

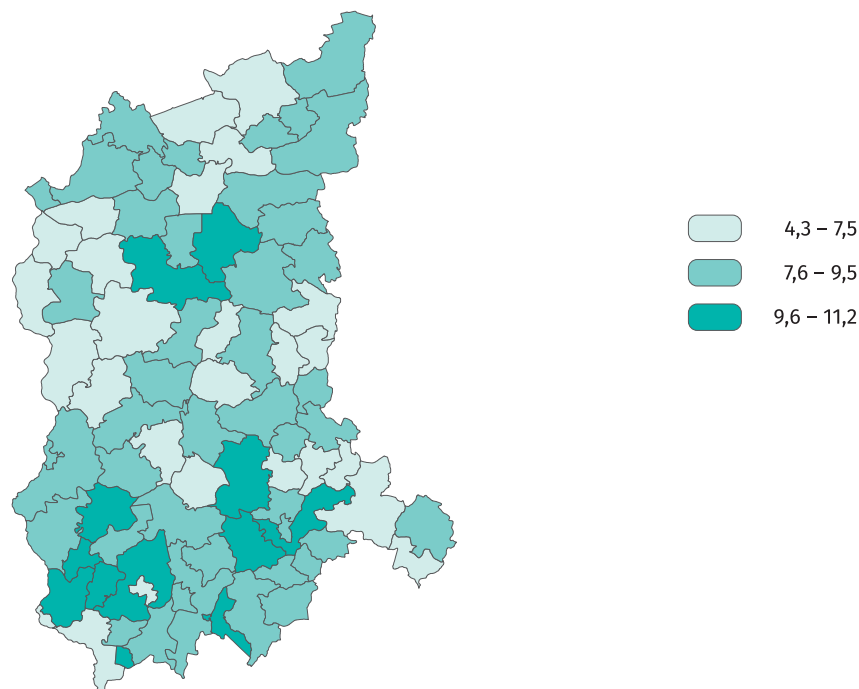

W 2018 r. najniższa wartość miary podwójnego starzenia, tj. najwyższy udział osób sędziwych (85+) w grupie osób starszych (65+) charakteryzuje 30 gmin.

Najniższe wartości miary zanotowano w gminach - Łęknica (6,9%), Kolsko (6,9%) oraz Maszewo (8,3%) Średnie wartości miary zanotowano w 45 gminach, a 7 gmin charakteryzuje najwyższy poziom wartości miary. Można tym samym uznać, że to są gminy najstarsze, o najmniej korzystnej strukturze wieku z punktu widzenia procesów rozwojowych. Są to gminy: Bledzew, Brody, Lipinki Łużyckie, Lubiszyn, Małomice, Witnica i Wymiarki.

Mapa 8. Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)

Map 8. Parent support ratio in 2018 (as of 31 Dec.)

Pod względem uzyskanej w przekroju gminnym wartości współczynnika wsparcia międzypokoleniowego można także mówić o relatywnie dużym poziomie zróżnicowania terytorialnego w województwie lubuskim. Wśród gmin o najniższych wartościach tego współczynnika w 2018 r. wskazać można 12 gmin, w tym Łęknica (4,2), Kłodawa (4,8) i Kolsko (5,7). Średnia wartość współczynnika charakteryzuje 45 gmin, a 25 gmin to jednostki o najwyższych wartościach współczynnika. W szczególnie złej sytuacji w tym zakresie znajdują się Zielona Góra (10,6), Gozdnicza (10,8) i gmina miejska Nowa Sól (11,2)

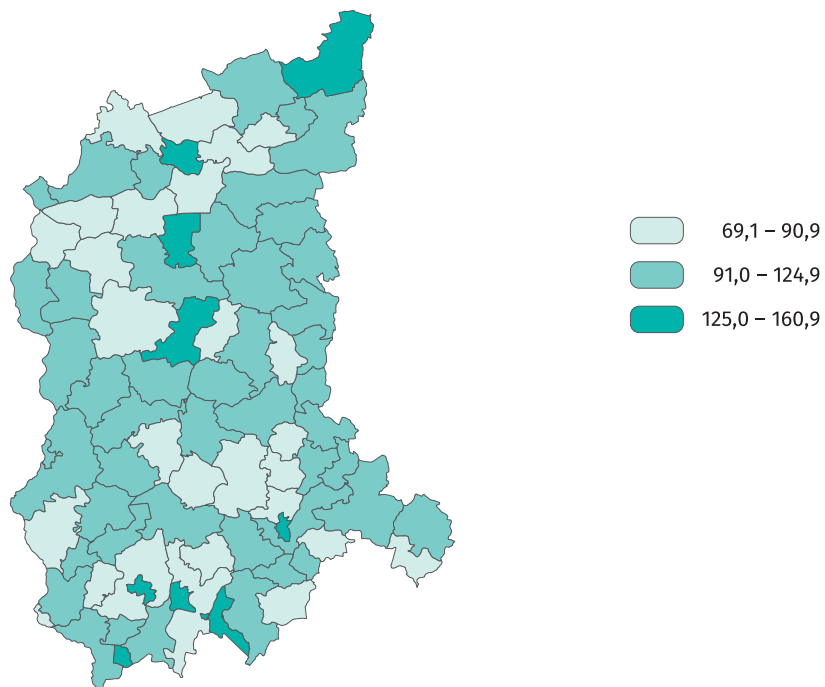
Indeks starości, określający liczbę osób w wieku 65 lat i więcej przypadającą na 100 osób w wieku do 14 lat, najniższe wartości osiągnął w 5 gminach: Kłodawa (69), Zabór (70), Siedlisko (71), Górzycza (73) i Deszczno (75). Średnie wartości indeksu charakteryzują 61 gmin. Do gmin o najwyższych wartościach indeksu zaliczały się: Gozdnicza (161), Lubniewice (138) i mina miejska Nowa Sól (po 138).

Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w gminach województwa lubuskiego w 2018 r. był zróżnicowany. Najniższy jego poziom zanotowano w 14 gminach – Zabór (16,2); Kłodawa (16,5), Górzycza (17,3); Łęknica (18,2); Deszczno (18,3).

Liczba osób starszych przypadających na osoby w wieku produkcyjnym w średnim dla województwa poziomie charakteryzuje 49 gmin – wartości wskaźnika w tej grupie wahają się od 19,0 do 24,9. Najwyższe wartości wskaźnika, określające najmniej korzystną strukturę demograficzną gmin w 2018 r. zanotowano w gminie miejskiej Nowa Sól (30,8) oraz w miastach na prawach powiatu: Gorzów Wlkp. (29,0) i Zielona Góra (28,7).

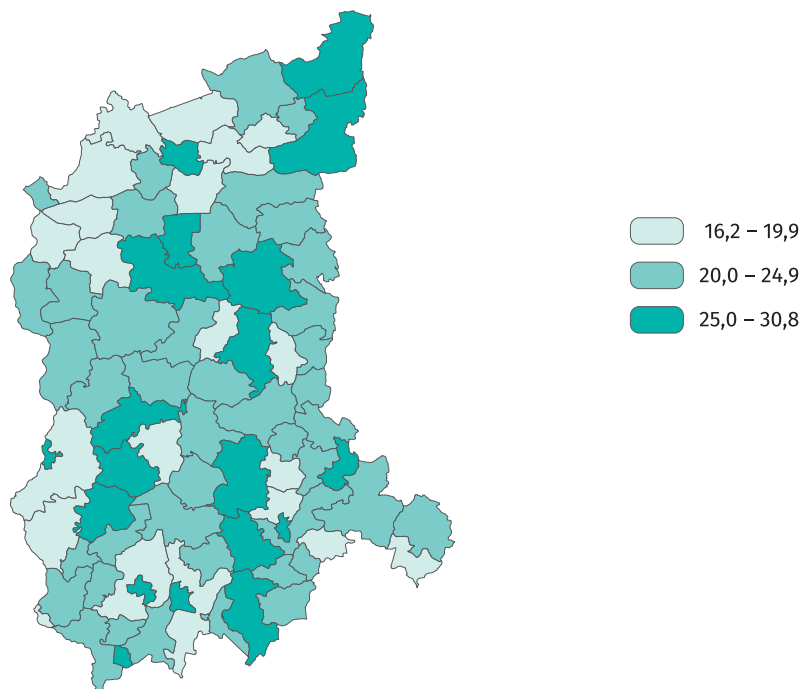
Mapa 9. Indeks starości w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)

Map 9. Ageing index in 2018 (as of 31 Dec.)

Mapa 10. Współczynnik obciążenia demograficznego w 2018 r. (stan w dniu 31 XII)

Map 10. Age dependency ratio in 2018 (as of 31 Dec.)

1.3. Ruch naturalny

1.3. Vital statistics

1.3.1. Województwo lubuskie

1.3.1. Lubuskie Voivodship

Po rekordowo małej liczbie urodzeń w 2003 r. (9,3 tys.), ich liczba wzrosła do 11,5 tys. w 2009 r. Wzrost ten związany był z wejściem w wiek najwyższej płodności kobiet urodzonych w latach wyżu demograficznego pierwszej połowy lat 80-tych ub. wieku. W tym czasie obserwowano także bieżącą realizację planów rodzicielskich, które wcześniej były odkładane (przez osoby urodzone w latach 70-tych ub. wieku). W latach 2010-2015 liczba urodzeń w województwie lubuskim zmniejszyła się – z 10,9 tys. do 9,4 tys., następnie wzrosła do 10,3 tys. w 2017 r., zaś w 2018 r. spadła do poziomu 9,5 tys. Było to mniej o 1,5 tys. w odniesieniu do 2010 r. (a w relacji do 2009 r. mniej o 2,0 tys.).

Współczynnik urodzeń określający liczbę urodzeń żywych na 1000 mieszkańców obniżył się w skali roku o 0,8 p. prom. – z 10,1‰ do 9,3‰. Wskaźnik ten był niższy o 1,4 p. prom. w porównaniu z 2010 r. (10,7‰).

Tablica 9. Ruch naturalny ludności
Table 9. Vital statistics of population

Wyszczególnienie Specification	Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths	Przyrost naturalny Natural increase	Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths	Przyrost naturalny Natural increase
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers			na 1000 ludności per 1000 population		
2010	10939	9488	1451	10,7	9,3	1,4
2015	9420	10156	-736	9,2	10,0	-0,7
2016	9734	9955	-221	9,6	9,8	-0,2
2017	10300	10285	15	10,1	10,1	0,0
2018	9467	10981	-1514	9,3	10,8	-1,5

Od 2011 r. współczynnik dzietności w województwie lubuskim utrzymuje się blisko progu skrajnie niskiej płodności¹. Jeszcze w 2009 r. współczynnik kształtował się na poziomie 1,42 i był wyższy o 0,23 w stosunku do najniższego parametru odnotowanego w 2003 r. Kolejne lata przyniosły spadek wartości tego miernika – do poziomu 1,25 w 2015 r. W latach 2016-2017 współczynnik dzietności wzrósł z 1,33 do 1,43. W 2018 r. wyniósł 1,35. Poziom ten nadal pozostaje niższy niż wielkość optymalna określana jako korzystna dla stabilnego rozwoju demograficznego. Taka sytuacja jest wtedy, gdy współczynnik dzietności przyjmuje wielkość 2,1-2,15, tj. gdy w danym roku na 100 kobiet w wieku 15-49 lat przypada średnio 210-215 urodzonych dzieci, w województwie w 2018 r. było to 135 dzieci. Wbrew pozorom znacząca jest nawet niewielka poprawa współczynnika dzietności, gdyż różnica pomiędzy wskaźnikiem wynoszącym 1,4 a 1,2 jest taka, że w drugim przypadku 20% kobiet rodzi o jedno dziecko mniej niż w przypadku pierwszym².

Spadek liczby urodzeń żywych poniżej progu zastępowalności pokoleń powiązany jest z ubytkiem liczby kobiet w wieku rozrodczym. Liczba kobiet w wieku 20-39 lat, z których pochodzi ponad 90,0% wszystkich urodzeń w okresie 2010-2018 r. w województwie zmniejszyła się o 10,4%. W 2018 r. było 142,5 tys. kobiet w tym wieku, podczas gdy w 2010 r. – 159,0 tys.

¹ O bardzo niskiej płodności (czasami zwanej „skrajnie niską”) mówi się wówczas, gdy współczynnik dzietności ogólnej (TFR) nie przekracza 1,35 dziecka na kobietę w wieku rozrodczym, zaś o niskiej płodności wówczas, gdy miernik ten zawiera się między 1,35 a 1,5.

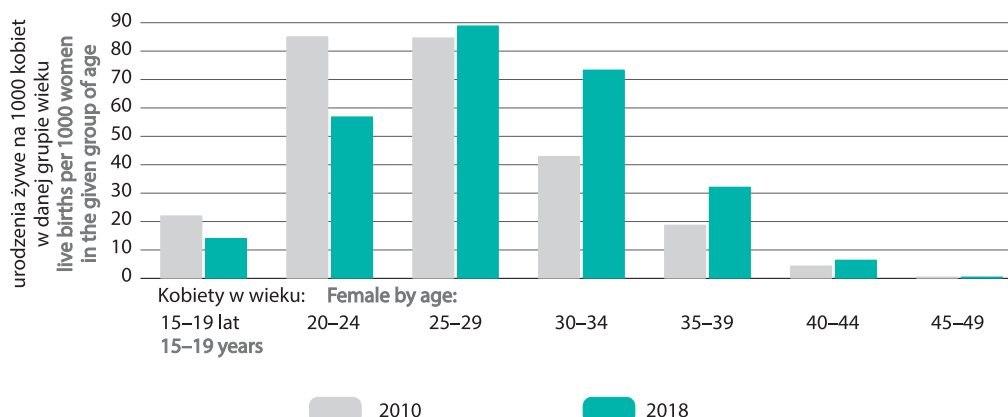
² J. Józwiak, Demograficzne uwarunkowania rynku pracy w Polsce, [w]: Zeszyty demograficzne, część 1: Rynek pracy wobec zmian demograficznych, red. M. Kielkowska, Instytut Obywatelski, Warszawa 2013.

Tablica 10. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności
 Table 10. Female fertility and reproduction rates of population

Wyszczególnienie Specification	2010	2017	2018		
	ogółem total		miasto urban areas	wieś rural areas	
Płodność - urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku lat: Fertility – live births per 1000 women aged:					
15-49	43,0	43,0	39,7	40,2	38,9
15-19	19,6	15,3	13,9	12,2	16,5
20-24	61,6	55,8	56,8	55,5	58,7
25-29	91,6	96,8	88,9	91,9	84,1
30-34	67,5	77,2	73,3	76,4	67,2
35-39	27,2	34,8	32,0	32,8	30,4
40-44	4,7	7,0	6,2	6,3	6,0
45-49	0,3	0,1	0,3	0,2	0,4
Współczynniki: Rates:					
Dzietności ogólnej Total fertility	1,35	1,43	1,35	1,37	1,31
Reprodukcji brutto Gross reproduction	0,65	0,69	0,66	0,68	0,62
Dynamiki demograficznej Demographic dynamics	1,15	1,00	0,86	0,85	0,89

Przemiany demograficzne spowodowały przesunięcie najwyższej płodności kobiet – z grupy wieku 20-24 lata do grupy 25-29 lat, a także znaczący wzrost płodności wśród kobiet w wieku 30-34 lata. W 2018 r. na 1000 kobiet w wieku 20-24 przypadało 57 urodzeń żywych, w grupie 1000 kobiet w wieku 30-34 lata – 73, natomiast w 2010 r. było to odpowiednio 85 i 43. Należy zauważyć, że poza przesunięciem płodności w kierunku starszych roczników, nastąpiło także znaczące jej obniżenie.

Wykres 14. Płodność kobiet (urodzenia żywe na 1000 kobiet w danej grupie wieku)
 Chart 14. Female fertility (live births per 1000 women in the given group of age)

Zmiany wzorca płodności spowodowały przesunięcie się momentu, w którym kobiety decydują się na urodzenie dziecka. Mediana wieku (wiek środkowy) dla kobiet rodzących w 2018 r. wyniosła 29,7 roku, było to o 4,3 roku więcej w stosunku do 2010 r. (25,4 roku).

W województwie zmniejszyła się liczba, jak i odsetek urodzeń wśród nastolatków. W 2018 r. liczba urodzeń żywych z matek nastoletnich była mniejsza o blisko połowę (o 48,1%) w stosunku do 2010 r., urodzenia te stanowiły 3,5% wszystkich urodzeń w porównaniu z 5,8% w 2010 r.

Odsetek urodzeń małżeńskich w województwie w 2018 r. wyniósł 57,0% i zmniejszył się w skali roku o 3,6 p. proc. Dla porównania w całym kraju w związkach małżeńskich urodziło się 73,5% wszystkich dzieci.

W 2018 r. w województwie w ujęciu rocznym wzrosła liczba zgonów – zmarło 11,0 tys. osób, tj. o 0,7 tys. więcej niż przed rokiem (wzrost o 6,8%). W porównaniu z 2010 r. było to o 1,5 tys. zgonów więcej (wzrost o 15,7%). Współczynnik zgonów (liczba zgonów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) wyniósł 10,8‰, podczas gdy rok wcześniej 10,1‰ i 9,3‰ w 2010 r. Natężenie zgonów w miastach było wyższe (11,0‰) niż na wsi (10,4‰). W latach 2010-2016 obserwowane były naprzemienne wzrosty i spadki umieralności, utrzymujące trend wzrostowy. W 2018 r. odnotowano wzrost umieralności, podobnie jak w 2017 r.

W województwie występuje zjawisko nadumieralności mężczyzn. W 2018 r. współczynnik zgonów dla mężczyzn był o 12,7% wyższy, co oznacza, że na każde 100 zgonów kobiet przypadało 127 zgonów mężczyzn. Dla mężczyzn ponad dwukrotnie wyższy był także współczynnik przedwczesnej umieralności, wyrażający natężenie zgonów osób w wieku poniżej 65 lat – na każde 100 tys. mężczyzn odnotowano 491 zgonów, dla kobiet w tym wieku wskaźnik wyniósł 219.

Głównymi przyczynami zgonów w województwie są choroby układu krążenia i choroby nowotworowe. W 2017 r. stanowiły one 67,1% wszystkich zgonów. Trzecią grupą przyczyn są urazy i zatrucia (5,1% ogółu zgonów). Wskaźnik śmiertelności z powodu chorób układu krążenia, w przeliczeniu na 100 tys. ludności, w 2017 r. wyniósł 400,2 (w kraju – 434,8), a chorób nowotworowych – 278,4 (w kraju – 278,3). W 2010 r. było to odpowiednio 419,7 i 239,9. Wśród kobiet śmiertelność w wyniku chorób układu krążenia jest wyższa, w 2017 r. odsetek wyniósł 43,4% ogółu zgonów; wśród mężczyzn – 36,0%. W przypadku zgonów spowodowanych chorobami nowotworowymi zróżnicowanie śmiertelności według płci jest mniejsze; wśród kobiet odsetek zgonów z tej przyczyny wyniósł 25,8%, a wśród mężczyzn – 29,1%. Odsetek zgonów o niedokładnie określonej przyczynie wyniósł 12,1%.

W 2018 r. umieralność niemowląt w województwie tak jak w poprzednim roku zmniejszyła się. Zarejestrowano 40 zgonów niemowląt (dzieci w wieku poniżej 1 roku życia), tj. o 8 mniej niż przed rokiem. Współczynnik zgonów niemowląt (liczony na 1000 urodzeń żywych) wyniósł 4,2‰ i był o 0,4 p.prom. niższy niż w 2017 r. Wskaźnik był jednak wyższy od średniej umieralności niemowląt w kraju (3,8‰).

Większość niemowląt (70,0% ogólnej liczby zmarłych niemowląt w 2018 r.) umiera przed ukończeniem pierwszego miesiąca życia, czyli w okresie noworodkowym, w tym w okresie pierwszego tygodnia życia (52,5%). Najczęstszymi przyczynami zgonów niemowląt są stany chorobowe powstające w okresie okołoporodowym, czyli w trakcie trwania ciąży matki i w okresie pierwszych 6 dni życia noworodka (52,1% wszystkich zgonów niemowląt w 2017 r.), a także wady rozwojowe wrodzone (41,7%).

W 2018 r. liczba zgonów była wyższa niż liczba urodzeń – zanotowano ujemny przyrost naturalny, największy w ostatnim dwudziestoleciu (minus 1,5 tys. osób). Współczynnik przyrostu naturalnego (liczony na 1000 mieszkańców) osiągnął poziom minus 1,5‰ (wobec 0,0‰ w 2017 r. i 1,4‰ w 2010 r.).

Obserwowana od początku lat 90-tych ub. wieku poprawa sytuacji w zakresie umieralności korzystnie wpływa na długość życia mieszkańców województwa, przy czym nadal utrzymuje się widoczna różnica między trwaniem życia mężczyzn i kobiet. W 2018 r. przeciętne trwanie życia dla mężczyzn wyniosło 73 lata, a dla kobiet – prawie 81 lat. W skali roku odnotowano nieznaczny spadek oczekiwanej długości życia: o 0,3 roku dla kobiet i o 0,4 roku dla mężczyzn. W porównaniu z 2000 r. długość życia wśród mężczyzn wzrosła o 3,8 roku, a wśród kobiet – o 3,5 roku. Różnica pomiędzy trwaniem życia mężczyzn i kobiet zmniejszyła się z 8,2 roku w 2000 r. do 7,9 w 2018 r.

W stosunku do 1990 r. przeciętne trwanie życia lubuskich mężczyzn wydłużyło się o 7,8 roku, natomiast kobiet o 6,6 roku.

Tablica 11. Przeciętne dalsze trwanie życia
Table 11. Life expectancy

Wyszczególnienie Specification		Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku lat Life expectancy at age specified				
		0	15	30	45	60
mężczyźni males						
OGÓŁEM TOTAL	2000	69,2	55,2	40,7	27,4	16,0
	2017	73,4	58,9	44,5	30,7	18,9
	2018	73,0	58,4	44,1	30,4	18,5
Miasta Urban areas		73,6	59,0	44,6	30,8	18,8
Wieś Rural areas		71,8	57,3	43,1	29,6	17,9
kobiety females						
OGÓŁEM TOTAL	2000	77,4	63,2	48,5	34,2	21,2
	2017	81,2	66,6	51,9	37,3	23,9
	2018	80,9	66,3	51,6	37,0	23,6
Miasta Urban areas		81,1	66,5	51,8	37,3	23,9
Wieś Rural areas		80,3	65,8	51,0	36,5	23,1

Parametry trwania życia zarówno dla mężczyzn, jak i kobiet korzystniejsze są w miastach. W 2018 r. przeciętne trwanie życia mężczyzn w miastach wyniosło 73,6 roku, tj. o 1,8 roku więcej niż mężczyzn na wsi, natomiast kobiet zamieszkałych w miastach – 81,1 roku, tj. o 0,8 roku więcej niż mieszkanki wsi.

Wyraźny postęp w wydłużaniu się przeciętnego trwania życia należy przypisywać szeroko propagowanemu – od początku lat 90-tych ub. wieku – prowadzeniu zdrowego stylu życia. Wyniki badań stanu zdrowia ludności pokazują, że mieszkańcy województwa lepiej się odżywiają, rośnie wśród nich odsetek osób uprawiających sport i wykonujących badania profilaktyczne (zwłaszcza wśród kobiet), spada odsetek osób palących tytoń (głównie mężczyzn). Te korzystne zmiany w stylu życia mieszkańców województwa lubuskiego wpływają na wzrost przeciętnego trwania życia.

1.3.2. Powiaty

1.3.2. Powiaty

W 2018 r. najwyższy współczynnik urodzeń żywych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zanotowano w Zielonej Górze (10,0‰) oraz w powiatach: zielonogórskim (9,8‰), strzelecko-drezdeneckim i świebodzińskim (po 9,7‰), a także międzyrzeckim (9,6‰) oraz krośnieńskim (9,5‰). Również przed rokiem współczynniki urodzeń w Zielonej Górze i powiecie świebodzińskim kształtowały się na wysokim poziomie. Najniższy współczynnik, podobnie jak w 2017 r., odnotowano w powiecie żagańskim (8,4‰). Spadek wskaźnika w skali roku obserwowany był we wszystkich powiatach, przy czym największy wystąpił w powiecie świebodzińskim (o 1,6 pkt.).

Uwzględniając kształtowanie się współczynnika urodzeń żywych od 2010 r. najkorzystniejszą sytuacją w tym zakresie przedstawiała się w powiatach: świebodzińskim, wschowskim, sulęcińskim, zielonogórskim i w Zielonej Górze. W powiecie świebodzińskim współczynnik urodzeń w 2018 r. był o 0,4 pkt. wyższy niż średnio w województwie (9,3‰), a rok wcześniej był najwyższy w województwie (11,3‰). Powiat wschowski oraz sulęciński cechowało względnie niezmiennie natężenie urodzeń, które do 2017 r. nie spadało poniżej poziomu 10 urodzeń żywych na 1000 mieszkańców. Dopiero w 2018 r. wartość wskaźników uległa obniżeniu. W zakresie urodzeń pozytywnie wyróżniały się także: powiat zielonogórski i miasto Zielona Góra, gdzie w okresie 2016-2018 r., urodziło się, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, co najmniej 10 dzieci.

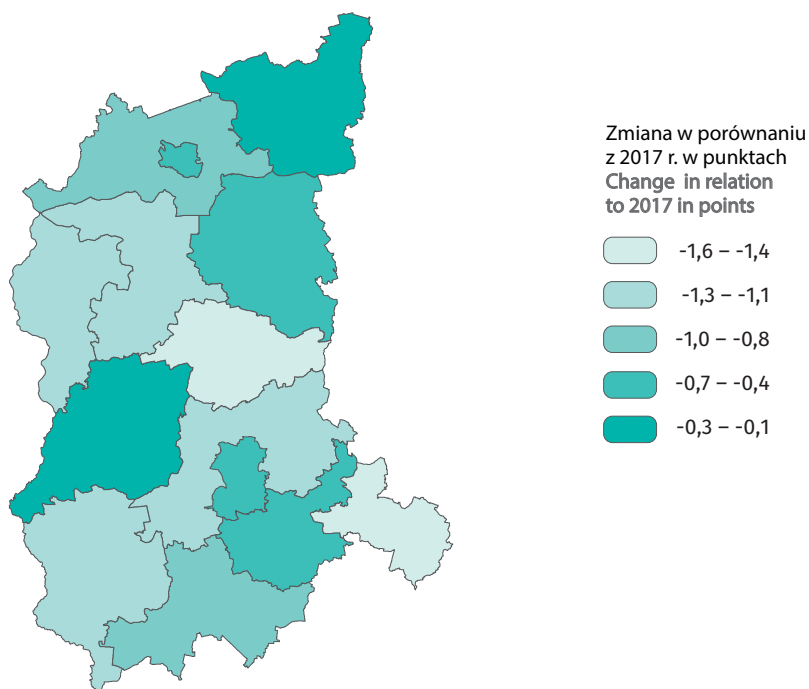
Tablica 12. Ruch naturalny ludności według powiatów w 2018 r.

Table 12. Vital statistics by powiats in 2018

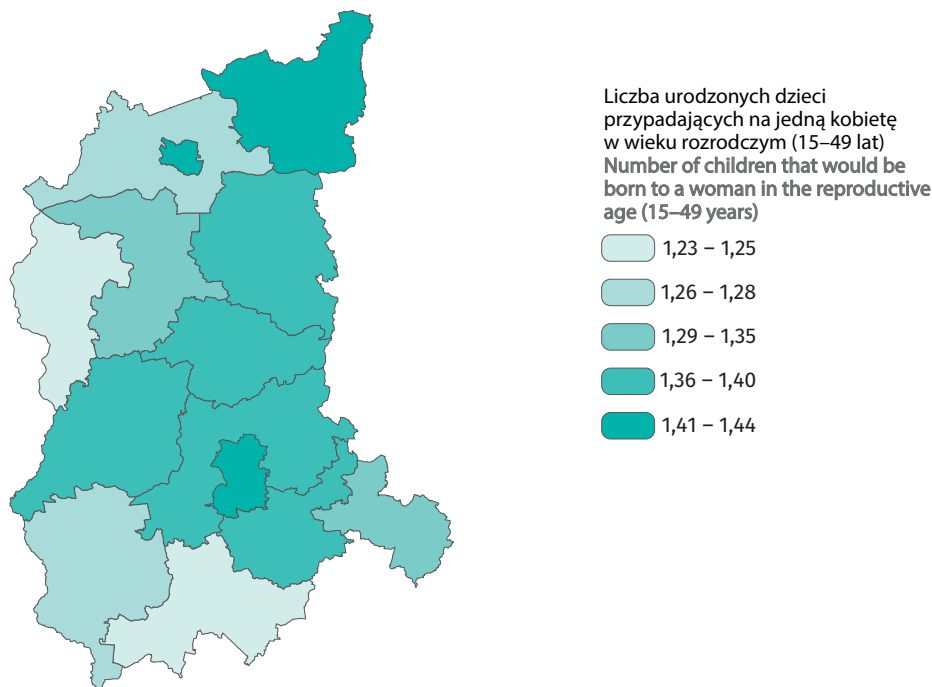
Wyszczególnienie Specification	Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths	Przyrost naturalny Natural increase	Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths	Przyrost naturalny Natural increase
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers			na 1000 ludności per 1000 population		
Województwo lubuskie Lubuskie voivodship	9467	10981	-1514	9,3	10,8	-1,5
Powiaty: Powiats:						
Gorzowski	642	753	-111	9,0	10,5	-1,6
Krośnieński	526	584	-58	9,5	10,5	-1,0
Międzyrzeczki	560	592	-32	9,6	10,2	-0,6
Nowosolski	809	959	-150	9,3	11,1	-1,7
Słubicki	400	465	-65	8,5	9,9	-1,4
Strzelecko-drezdenecki	480	578	-98	9,7	11,7	-2,0
Sulęciński	321	402	-81	9,1	11,4	-2,3
Świebodziński	542	618	-76	9,7	11,0	-1,4
Wschowski	366	405	-39	9,3	10,3	-1,0
Zielonogórski	743	719	24	9,8	9,5	0,3
Żagański	668	981	-313	8,4	12,3	-3,9
Żarski	842	1161	-319	8,7	12,0	-3,3
Miasta na prawach powiatu: Cities with powiats status:						
Gorzów Wlkp.	1170	1394	-224	9,4	11,2	-1,8
Zielona Góra	1398	1370	28	10,0	9,8	0,2

Mapa 11. Zmiana współczynnika urodzeń żywych w 2018 r.

Map 11. Change in the rate of live births in 2018

Mapa 12. Współczynnik dzietności ogólnej w 2018 r.
Map 12. Total fertility rate in 2018

W 2018 r. najwyższe współczynniki dzietności wystąpiły w miastach na prawach powiatu: w Zielonej Górze – na 100 kobiet przypadało 144 dzieci i w Gorzowie Wlkp. – 142 dzieci, oraz w powiecie strzelecko-drezdeneckim – 141 dzieci. Najniższy współczynnik zanotowano w powiecie ślubickim i żagańskim (po 123 dzieci).

Analizując współczynnik zgonów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, w 2018 r. najwyższy odnotowano w powiecie żagańskim (12,3‰), żarskim (12,0‰), strzelecko-drezdeneckim (11,7‰) i sulęcińskim (11,4‰), a najniższy był w powiatach: zielonogórskim, ślubickim, międzyrzeckim, wschowskim, a także w Zielonej Górze (po 10,0‰). Powiat żagański, od kilku lat (od 2012 r.) cechuje najwyższy współczynnik zgonów w województwie (w 2018 r. o 1,5 pkt. wyższy od średniej wartości w województwie), podobnie jak powiat sulęciński, gdzie współczynnik zgonów był o 0,6 pkt. wyższy od średniej dla województwa. W okresie 2010-2018 r. w obu powiatach obserwowany był trend wzrostowy współczynnika zgonów. Widoczny wzrost wskaźnika zanotowano także w powiecie strzelecko-drezdeneckim. W latach 2010-2015 współczynnik ten kształtował się w powiecie na poziomie 10 zgonów na 1000 ludności, w kolejnych dwóch latach – 11, osiągając 12 zgonów w 2018 r. Z kolei do 2017 r. najniższy w województwie współczynnik zgonów (co najwyżej 9 zgonów na 1000 mieszkańców) cechował powiat gorzowski, w 2018 r. wskaźnik w powiecie w skali roku wzrósł o 1,5 pkt. Powiat gorzowski ustąpił miejsce zielonogórskiemu. W obu powiatach niższa umieralność jest pochodną struktury wieku mieszkańców.

W 2017 r. śmiertelność z powodu chorób nowotworowych w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców była najwyższa w powiecie żagańskim (316,0), kolejno w Zielonej Górze (298,8) i w Gorzowie Wlkp. (297,7), a także w powiecie żarskim (296,3), zielonogórskim (295,9) i sulęcińskim (294,0). W powiecie zielonogórskim zanotowano także największy wzrost wskaźnika w porównaniu z 2010 r. – o 34,3%, przy średnim wzroście w województwie na poziomie 16,0%. Podobnie wysoki wzrost wskaźnika zanotowano w Gorzowie Wlkp. (o 31,6%). Natomiast najniższą śmiertelność z powodu nowotworów zanotowano, podobnie jak przed rokiem, w powiecie świebodzińskim – 227,9 zgonów na 100 tys. mieszkańców, gdzie wskaźnik obniżył się najbardziej w porównaniu do 2010 r. (o 4,8%). Poza tym mniej niż w 2010 r. zgonów z powodu nowotworów zanotowano jeszcze w powiecie gorzowskim (o 1,0%). W przypadku śmiertelności z powo-

du chorób układu krążenia większość powiatów zanotowała spadek współczynnika zgonów w odniesieniu do 2010 r. Największy, o 20,3%, był w powiecie międzyrzeckim. Najwięcej zgonów z tej przyczyny w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców zanotowano w powiecie żagańskim (podobnie jak przed rokiem) – 470,2 oraz w powiecie krośnieńskim (463,8). Było to odpowiednio o 70 i 63 zgony więcej niż średnia wartość dla województwa (400,2). W odniesieniu do 2010 r. najwyższy wzrost wskaźnika zanotowano w Zielonej Górze (o 11,9%).

Tablica 13. Zgony z powodu nowotworów i chorób układu krążenia na 100 tys. ludności
Table 13. Deaths from neoplasms and diseases of the circulatory system per 100 thous. population

Wyszczególnienie Specification	Nowotwory Neoplasms		Choroby układu krążenia Diseases of the circulatory systems	
	2010	2017	2010	2017
Województwo lubuskie Lubuskie voivodship	239,9	278,4	419,7	400,2
Powiaty: Powiats:				
Gorzowski	232,3	230,0	387,1	377,2
Krośnieński	262,2	264,3	454,5	463,8
Międzyrzecki	210,2	250,2	400,0	318,7
Nowosolski	238,1	271,5	428,6	399,1
Słubicki	189,4	242,3	420,8	386,8
Strzelecko-drezdenecki	244,3	287,3	459,1	458,1
Sulęciński	265,6	294,0	531,1	446,7
Świebodziński	239,4	227,9	464,8	450,4
Wschowski	216,1	244,7	416,9	415,5
Zielonogórski	220,3	295,9	346,1	367,5
Żagański	254,1	316,0	489,0	470,2
Żarski	253,9	296,3	519,8	424,5
Miasta na prawach powiatu: Cities with powiats status:				
Gorzów Wlkp.	226,3	297,7	342,7	319,5
Zielona Góra	276,1	298,8	358,6	401,3

W 2018 r. przyrost naturalny obniżył się w skali roku w całym województwie. W większości powiatów był ujemny – od minus 3,9‰ w powiecie żagańskim do minus 0,6‰ w powiecie międzyrzeckim (licząc na 1000 ludności). Dodatni przyrost naturalny wystąpił jedynie w powiecie zielonogórskim (0,3‰) oraz w Zielonej Górze (0,2‰).

1.3.3. Gminy

1.3.3. Gminas

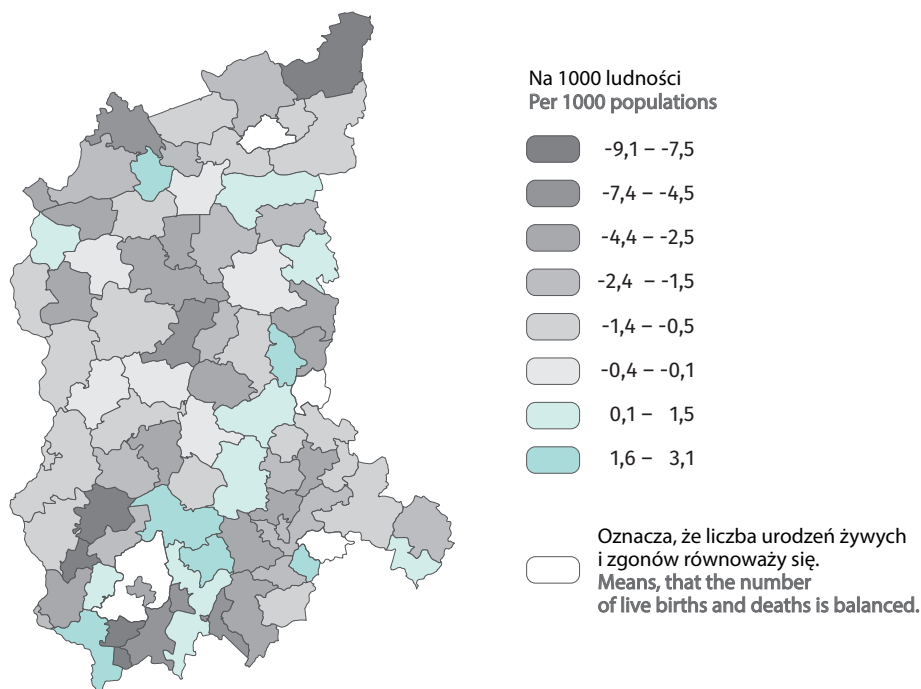
Najwyższy współczynnik urodzeń żywych w 2018 r. zarejestrowano w gminie wiejskiej Maszewo – ponad 13 urodzeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców tej gminy. To o ponad 4 urodzenia więcej niż przeciętnie w województwie. Podobne wartości współczynnika urodzeń wystąpiły w gminach wiejskich Przewóz i Zwierzyn. Po 12 urodzeń na 1000 mieszkańców odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Szlichtyngowa oraz w gminach wiejskich: Niegosławice, Szczaniec i Trzebiechów. W dziesięć gmin o najwyższym współczynniku urodzeń ułożyły się także: gmina miejska Łęknica, gmina wiejska Bytnica oraz gmina miejsko-wiejska Sulechów, w których współczynnik urodzeń osiągnął poziom 11 urodzeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Spośród 82 gmin województwa lubuskiego, 59 zanotowało pogorszenie współczynnika urodzeń w skali roku. Największe wystąpiło w gminie wiejskiej Tuplice, w której wskaźnik zmniejszył się o ponad połowę, z 10 urodzeń na 1000 ludności do 4,2. Jednocześnie wartość tego wskaźnika była najniższą wartością w województwie. Ponad 5 urodzeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zarejestrowano w gminie wiejskiej Wymiarki oraz 6 w gminie miejsko-wiejskiej Otyń. W dalszej kolejności ulokowały się gminy, w których współczynnik urodzeń osiągnął poziom 7 urodzeń na 1000 mieszkańców, m. in. gminy wiejskie: Świdnica, Trzebiel, Dąbie, Lubrza, a także gminy miejsko-wiejskie: Rzepin, Szprotawa i Małomice.

Najwyższy współczynnik zgonów w 2018 r. odnotowano w gminie miejskiej Gozdnicza – 18 zgonów licząc na 1000 mieszkańców. To o ponad 7 zgonów więcej niż przeciętnie w województwie. Po 16 zgonów w przeliczeniu na 1000 ludności zanotowano w gminach miejsko-wiejskich Lubsko i Dobiegniew. Wśród gmin z największą liczbą zgonów licząc na 1000 mieszkańców były gminy wiejskie: Łągów, Lubiszyn i Maszewo, a także gmina miejsko-wiejska Łłowa, w których współczynnik osiągnął poziom 14 zgonów. Wzrost współczynnika zgonów w skali roku odnotowano w 51 gminach. Największy, bo o ponad 70% wystąpił w gminie wiejskiej Lubiszyn, z ponad 8 zgonów na 1000 ludności do 14. O ponad połowę zwiększyły się współczynniki zgonów w gminach miejsko-wiejskich Lubsko i Trzciel, a także w gminie wiejskiej Deszczno. Największy spadek współczynnika zgonów, o ponad 30%, obserwowany był w gminie miejsko-wiejskiej Nowogród Bobrzański – z 11 zgonów na 1000 ludności do 7, oraz w gminie wiejskiej Brzeźnica – z 13 zgonów do 9. Ponadto w gminie Nowogród Bobrzański zarejestrowano w 2018 r. najmniejszą liczbę zgonów w województwie, w przeliczeniu na 1000 ludności. Podobne natężenie zgonów obserwowane było w gminie miejsko-wiejskiej Bytom Odrzański i gminie wiejskiej Świdnica.

Mapa 13. Przyrost naturalny w 2018 r.

Map 13. Natural increase in 2018

W 2018 r. najwyższy przyrost naturalny zanotowano w gminach wiejskich Szczaniec i Przewóz – na poziomie 3 osób na 1000 mieszkańców, przy czym w obu gminach w skali roku współczynniki przyrostu naturalnego zmniejszyły się. Wśród gmin o wysokim współczynniku przyrostu naturalnego (po 2 osoby na 1000 ludności) były: gminy wiejskie Bogdaniec i Brzeźnica oraz gminy miejsko-wiejskie Nowogród Bobrzański i Bytom Odrzański. Przyrost naturalny na poziomie 1 osoby w przeliczeniu na 1000 ludności zanotowano w gminach miejsko-wiejskich: Sulechów, Szlichtyngowa i Skwierzyna, a także w gminach wiejskich: Lipinki Łużyckie, Żagań i Górzycza.

Najniższy przyrost naturalny w województwie zanotowano w gminie miejskiej Gozdnicza oraz w gminie miejsko-wiejskiej Lubska – po minus 9 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Ponadto, w gminach wiejskich Tuplice i Wymiarki oraz w gminie miejsko-wiejskiej Dobiegniew (po minus 8 osób na 1000 ludności). W badanym roku w większości (64) lubuskich gmin obserwowane było pogorszenie przyrostu naturalnego w porównaniu z rokiem poprzednim. Największy spadek wskaźnika odnotowano w mieście Gorzów Wlkp., a także w gminach miejsko-wiejskich: Rzepin i Kozuchów oraz w gminie wiejskiej Bledzew. W tych gminach przyrost naturalny zmienił się z dodatniego na ujemny i był kilkakrotnie niższy od średniej wartości w województwie.

1.4. Małżeństwa, rozwody i separacje

1.4. Marriages, divorces and separations

1.4.1. Małżeństwa

1.4.1. Marriages

Małżeństwo zarówno w sensie instytucjonalnym jak i wspólnotowym jest przedmiotem analiz demograficznych ze względu na konsekwencje społeczne jakie pociąga za sobą. Małżeństwo jako formalny związek sprzyjający prokreacji i podstawa założenia rodziny spełnia istotne funkcje względem samych małżonków, względem dzieci, jak i względem szerszej społeczności. Porządkuje stan cywilny jednostki, kształtuje stosunki rodzinne w szerszym zakresie, np. powoduje powstanie stosunku powinowactwa, tworzy grupę rodzinną, będącą trwałym elementem struktury społecznej, względem której państwo prowadzi określoną politykę społeczno-gospodarczą. Zmiany w zakresie analizy procesów zawierania związków małżeńskich są także przyczyną i skutkiem zachodzących w społeczeństwie zmian demograficznych.

W ciągu ostatnich dwóch dekad obserwuje się, niekorzystny z punktu widzenia funkcjonowania społeczności spadek liczby zawieranych związków małżeńskich, który może być powodowany m.in. osłabieniem trwałości funkcjonowania małżeństw, na co może wskazywać wysoka liczba rozwodów (rozdział 1.5)

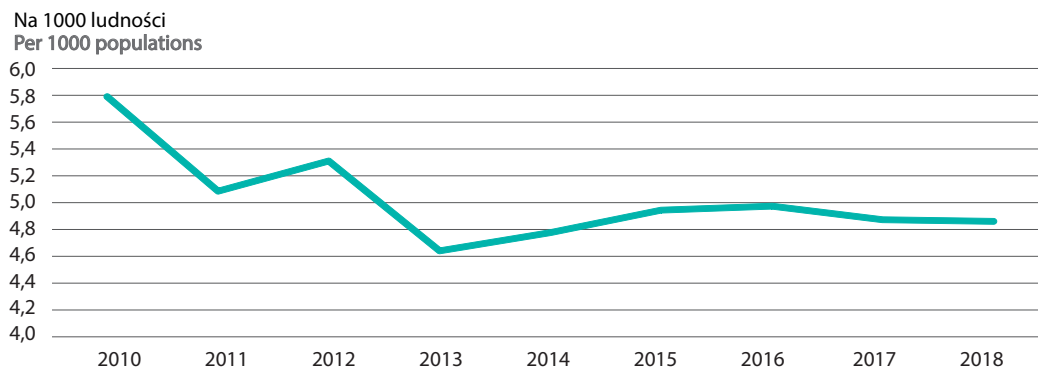
W 2018 r. w województwie lubuskim zawarto 4935 związków małżeńskich, o 0,4% mniej niż rok wcześniej. W skali kraju w 8 województwach notowano spadek liczby zawieranych małżeństw, w tym największy w województwie warmińsko-mazurskim (o 2,0%), w kraju liczba małżeństw zmniejszyła się o 0,1%.

W pozostałych województwach odnotowano wzrost liczby zawieranych małżeństw, w tym największy w województwie kujawsko-pomorskim (o 1,7%).

Niewielki spadek liczby zawieranych małżeństw nie wpłynął na zmianę współczynnika małżeństw (liczba zawartych małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności), który w 2018 r. w województwie lubuskim, podobnie jak w województwie dolnośląskim oraz śląskim, wyniósł 4,9. Najniższą wartością współczynnika małżeństw charakteryzowały się województwa: łódzkie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie (po 4,7). Najwyższy współczynnik małżeństw, podobnie jak w ub. roku odnotowano w województwie pomorskim oraz małopolskim (po 5,4). W Polsce wartość analizowanego współczynnika wyniosła 5,0.

W okresie 2010-2018 liczba zawieranych małżeństw w województwie lubuskim wahała się. Najwyższy współczynnik małżeństw w analizowanym okresie odnotowano w 2010 r., kiedy to liczba zawartych małżeństw na 1000 ludności kształtowała się na poziomie 5,8, a najniższy w 2013 r., kiedy wskaźnik ten przyjął wartość 4,6.

Wykres 15. Liczba zawartych małżeństw
Chart 15. Number of marriages

W województwie lubuskim częstość zawierania małżeństw była nieco wyższa w miastach, gdzie omawiany wskaźnik wyniósł 4,9, podczas gdy na obszarach wiejskich ukształtował się na poziomie 4,7. Na terenach miejskich obserwujemy jednocześnie przewagę małżeństw cywilnych (53,6% ogółu zawartych związków małżeńskich) nad wyznaniowymi (46,4%). Na terenach wiejskich małżeństwa wyznaniowe stanowiły 56,0% ogółu zawartych małżeństw.

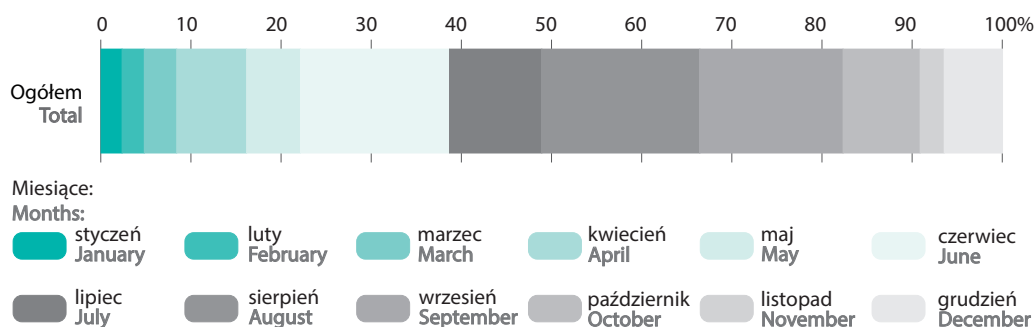
1.4.1.1. Miesiące zawierania małżeństw

1.4.1.1. Months of marriages

Można wskazać dużą dysproporcję pomiędzy liczbą małżeństw zawieranych w poszczególnych miesiącach roku. W 2018 r. w województwie lubuskim małżeństwa zawierane były najczęściej latem: w sierpniu (17,5% ogółu zawartych małżeństw), w czerwcu (16,5%), oraz we wrześniu (15,9%). Najmniej małżeństw (ogółem) zawarto w styczniu (2,4%), w lutym (2,5%) i w listopadzie (2,7%).

Wykres 16. Małżeństwa według miesiąca zawarcia w 2018 r.

Chart 16. Marriages by month of contracting in 2018

1.4.2. Charakterystyka nowożeńców

1.4.2. Characteristics of brides and bridesgrooms

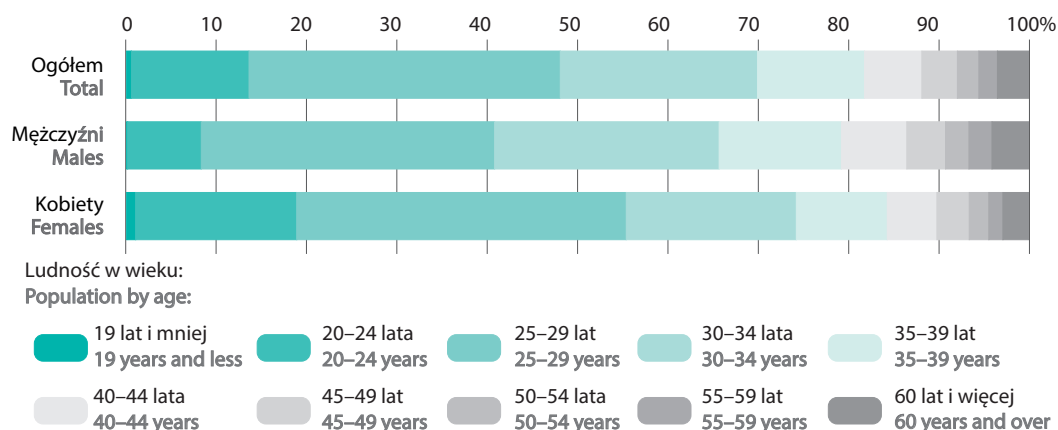
1.4.2.1. Wiek osób wchodzących w związki małżeńskie

1.4.2.1. Age of the spouses

Analiza wieku kobiet i mężczyzn wstępujących w związki małżeńskie może być traktowana zarówno jako wskaźnik popularności instytucji małżeństwa w populacji, ale także jako wskaźnik dojrzałości społecznej do wchodzenia w role małżeńskie.

Wykres 17. Struktura małżeństw według grup wieku w 2018 r.

Chart 17. Structure of marriages by age groups in 2018

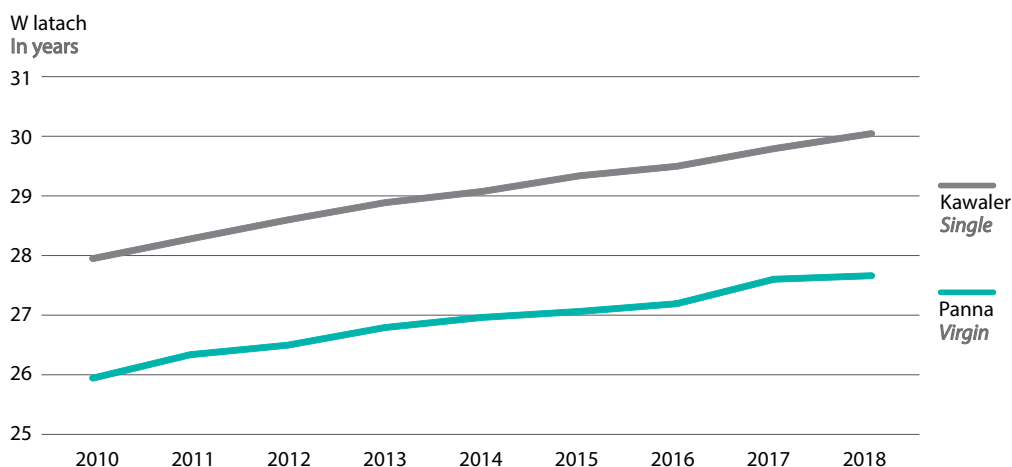

Wiek, w którym młody człowiek podejmuje decyzje matrymonialne jest wskaźnikiem nie tylko przyzwolenia społecznego i prawnego na zawarcie małżeństw, ale jest jednocześnie wyrazem procesu usamodzielniania się młodych ludzi. W 2018 r. w województwie lubuskim małżeństwa najczęściej zawierane były przez osoby w wieku 25-29 lat (36,5% ogółu zawartych związków małżeńskich), rzadziej przez osoby w wieku 30-34 lata (18,8%) i osoby w wieku 20-24 lata (17,9%). Mediana wieku dla małżonków z województwa lubuskiego wyniosła w 2018 r. - 31,6 lat dla mężczyzn i 29,1 lat dla kobiet.

W 2018 r. mediana wieku dla mężczyzn wchodzących w związek małżeński po raz pierwszy wyniosła 30,1 lat, dla kobiet – 27,7 lat. Mediana wieku dla mężczyzn i kobiet wchodzących po raz pierwszy w związek małżeński jest zróżnicowana ze względu na stan cywilny małżonka. Dla kawalerów, którzy wstępowali w związek małżeński z pannami mediana wieku wyniosła 29,6 lat, z wdowami – 48,5 lat, a z kobietami rozwiedzionymi – 36,3 lat. Dla kobiet, które wstępowały w związek małżeński po raz pierwszy z kawalerami, mediana wieku wyniosła 27,3 lata, z wdowcami – 45,5 lat, a z mężczyznami rozwiedzionymi – 34,2 lata.

W stosunku do 2010 r. mediana wieku mężczyzn wchodzących w związek małżeński po raz pierwszy wzrosła o 2,1 roku, kobiet – o 1,7. Można mówić o wahaniach mediany wieku w tym okresie dla wszystkich charakterystyk małżonków ze względu na stan cywilny.

Wykres 18. Mediana wieku małżonków wchodzących w związek małżeński po raz pierwszy
Chart 18. Median of age of newly married for the first time

W 2018 r. w województwie lubuskim zawarto 106 związków małżeńskich przez osoby młodociane, tj. niepełnoletnie kobiety i mężczyzn do 21 roku życia. Sytuacja taka dotyczyła najczęściej mężczyzn z wieku 20 lat – małżeństwa z ich udziałem stanowią 54,7% wszystkich małżeństw zawartych przez osoby młodociane.

W 2018 r. mieszkańcy województwa lubuskiego zawarli 76 małżeństw z cudzoziemkami oraz 82 małżeństwa z cudzoziemcami. W przeważającej większości były to związki cywilne (odpowiednio 93,4% i 63,4%). Mieszkanek województwa lubuskiego najczęściej wychodziły za mąż za obywateli Niemiec (15 małżeństw), Wielkiej Brytanii (12 małżeństw) i Ukrainy (11 małżeństw). Mieszkańcy województwa lubuskiego natomiast najczęściej poślubiali obywatelki Ukrainy (57 małżeństw).

1.4.2.2. Wykształcenie małżonków

1.4.2.2. Education of spouses

Analizując liczby zawieranych małżeństw w województwie lubuskim w 2018 r. ze względu na poziom wykształcenia małżonków w związki małżeńskie wstępowali najczęściej mężczyźni z wykształceniem średnim (39,5% wszystkich małżeństw) oraz kobiety z wykształceniem wyższym (41,5%). Analizując strukturę wykształcenia nowożeńców posłużono się wskaźnikami homogamii i heterogamii

małżeńskiej ze względu na poziom wykształcenia. Wskaźnik homogamii obliczono jako udział nowożeńców (mężczyzn i kobiet) o tym samym poziomie wykształcenia w ogólnej liczbie zawartych małżeństw, natomiast wskaźnik heterogamii obliczono jako udział odpowiednio nowożeńców mężczyzn/kobiet o wyższym poziomie wykształcenia niż drugi partner w ogólnej liczbie zawartych małżeństw. Dane pozwalają mówić o względnej homogeniczności zawieranych związków – 51,3% wszystkich małżeństw to małżeństwa z osobami z tym samym poziomem wykształcenia. Małżeństwa osób z wykształceniem wyższym stanowią 21,9%, z wykształceniem średnim 20,3%, z zasadniczym zawodowym – 6,5%, z podstawowym i gimnazjalnym – 2,6% wszystkich zawieranych małżeństw.

Tablica 14. Małżeństwa według wykształcenia małżonków w 2018 r.

Table 14. Marriages by education level in 2018

Poziom wykształcenia mężczyzny Level of man education	Ogółem Total	Poziom wykształcenia kobiety Level of wife education			
		wyższe tertiary	policealne i średnie post-secondary and secondary	zasadnicze zawodowe basic vocational	gimnazjalne i podstawowe lower secondary and primary
OGÓŁEM TOTAL	4935	2047	1910	617	361
Wyższe Tertiary	1377	1083	264	25	5
Policealne i średnie Post-secondary and secondary	1950	718	1001	161	70
Zasadnicze zawodowe Basic vocational	1188	206	504	319	159
Gimnazjalne i podstawowe Lower secondary and primary	420	40	141	112	127

1.4.2.3. Stan cywilny małżonków

1.4.2.3. Marital status of spouses

Inną cechą charakteryzującą dobór małżeński jest stan cywilny małżonków. W 2018 r. w województwie lubuskim małżeństwa zawierane po raz pierwszy (kawaler z panną) stanowiły 72,0% natomiast związki zawierane po raz kolejny stanowiły 11,7% ogółu zawartych małżeństw. Udział małżeństw rozwiedzionych mężczyzn z pannami wyniósł 6,7% wszystkich zawartych małżeństw, a związki kawalerów z wdowami stanowiły 0,8% wszystkich zawartych małżeństw.

Tablica 15. Małżeństwa zawarte według poprzedniego stanu cywilnego nowożeńców w 2018 r.

Table 15. Marriages contracted by previous marital status of bridegrooms and brides in 2018

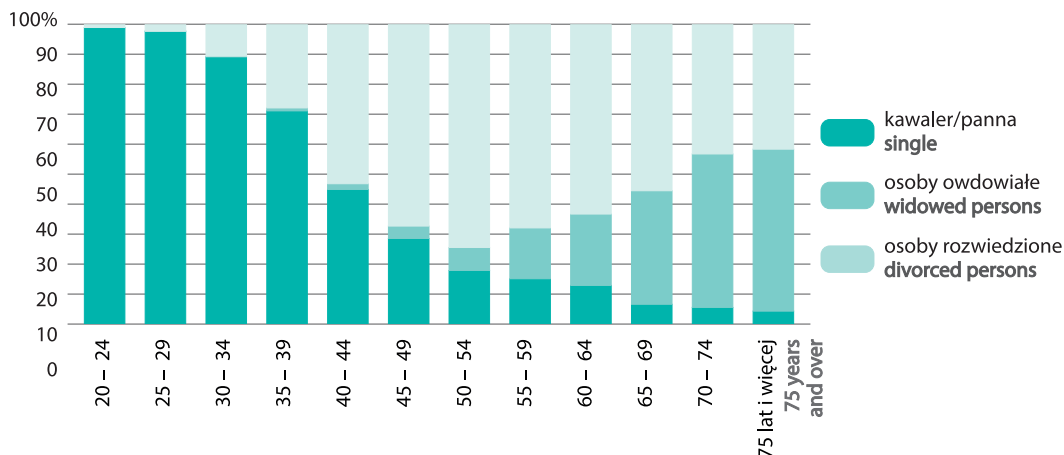
W % ogółem zawartych małżeństw In percent of total contracted marriages		Poprzedni stan cywilny mężczyzn Previous marital status of males		
		kawalerowie single	wdowcy widowers	rozwiedzeni divorced
Poprzedni stan cywilny kobiet Previous marital status of females	panny single	72,0%	0,3%	6,7%
	wdowcy widows	0,8%	0,7%	1,0%
	rozwiedzione divorced	8,4%	0,8%	9,2%

Stan cywilny małżonków w zależności od ich wieku jest silnie zróżnicowany. Jak już wcześniej wspomnia-

no wśród osób zawierających związki małżeńskie w wieku od 20 do 39 roku życia dominują kawalerowie i panny. Wśród osób od 40 do 69 roku życia dominującą grupą małżonków ze względu na poprzedni stan cywilny są rozwodnicy. Po 69 roku życia małżeństwa najczęściej zawierane są natomiast przez osoby wcześniej owdowiałe.

Wykres 19. Małżeństwa zawarte według stanu cywilnego oraz grup wieku

Chart 19. Merriages contracted by marital status and age groups

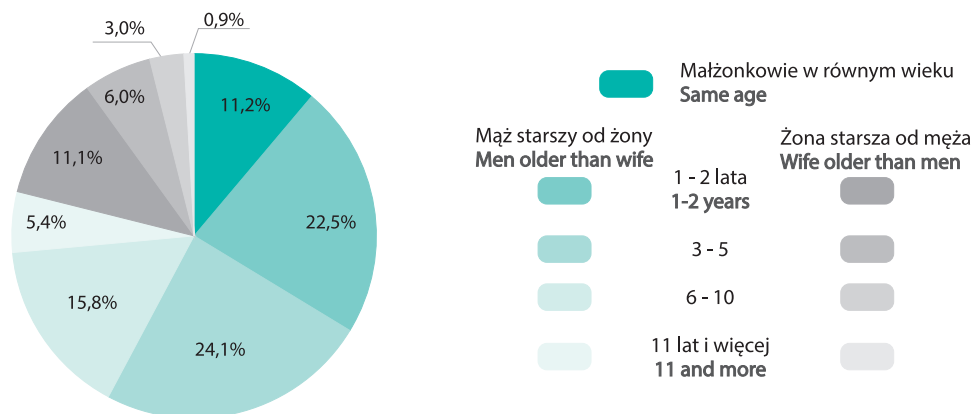
1.4.2.4. Różnica wieku między małżonkami

1.4.2.4. Age gap between spouses

Jednym z czynników w analizach doboru małżeńskiego jest odwołanie się do różnicy wieku między małżonkami. Analizując strukturę wieku małżonków w 2018 r. w województwie lubuskim można odnotować, że 11,2% wszystkich małżeństw zawarły osoby w równym wieku. Wśród małżeństw zawieranych przez osoby w różnym wieku przeważała sytuacja, kiedy mąż jest starszy od żony (67,8% wszystkich zawartych małżeństw). Małżeństwa, gdzie mąż jest starszy od żony o 1-2 lata stanowią 22,5% wszystkich zawartych małżeństw. Różnica wieku męża i żony wynosząca 3-5 lat dotyczyła 24,1% małżeństw. Małżeństwa, w których mąż jest starszy od żony o 6-10 lat stanowiły 15,8% wszystkich zawartych związków, a gdy różnica wynosi 11 lat i więcej – 5,4%. W przypadku, kiedy żona jest starsza od męża najczęściej różnica ta wynosiła 1-2 lata (11,1% wszystkich małżeństw). Małżeństwa zawarte pomiędzy żoną starszą od męża o 3-5 lat stanowią 6,0% wszystkich małżeństw. Większa różnica wieku pomiędzy żoną a mężem charakteryzuje 3,9% małżeństw w województwie lubuskim.

Wykres 20. Małżeństwa według różnicy wieku między małżonkami

Chart 20. Age gap between spouses

Małżeństwa osób w równym wieku najczęściej zawierały osoby w wieku 25-29 lat oraz 30-34 lata. Sytuacje, w których żona jest starsza od męża dotyczyły najczęściej małżonków w wieku 25-29 lat, a wraz z wiekiem małżonków takie sytuacje stawały się coraz rzadsze. Małżeństwa, w których mąż jest starszy od żony najczęściej dotyczyły małżonków w wieku 25-29 lat oraz 30-34 lata. Po ukończeniu 35 roku życia przez męża stopniowo zwiększa się udział małżonków z dużą różnicą wieku.

Tablica 16. Małżeństwa według różnicy wieku między małżonkami
Table 16. Age gap between spouses

Wiek męża Age of men	Ogółem Total	Małżonkowie w równym wieku Same age	Mąż starszy od żony Men older than wife				Żona starsza od męża Wife older than men			
			1 - 2 lata 1-2 years	3 - 5	6 - 10	11 lat i więcej 11 and more	1 - 2 lata 1-2 years	3 - 5	6 - 10	11 lat i więcej 11 and more
OGÓŁEM TOTAL	4935	550	1112	1189	777	265	549	298	149	46
w tym: of which:										
20 - 24	403	95	108	60	1	-	82	32	17	8
25 - 29	1605	262	525	382	84	1	216	88	34	13
30 - 34	1229	103	255	377	244	11	122	73	39	5
35 - 39	670	37	101	175	190	49	45	46	21	6
40 - 44	356	14	43	78	99	46	32	26	17	1
45 - 49	213	9	30	39	62	41	16	9	4	3
50 - 54	128	8	13	21	28	37	9	6	3	3
55 lat i więcej 55 and more	326	20	37	57	69	80	27	16	14	6

1.4.3. Małżeństwa w przekroju terytorialnym

1.4.3. Marriages in territorial perspective

1.4.3.1. Małżeństwa w powiatach

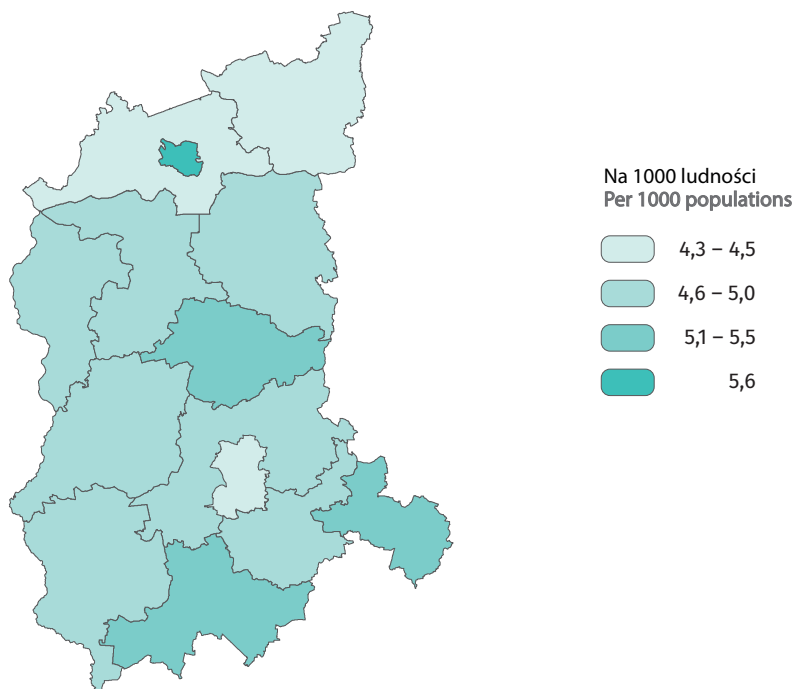
1.4.3.1. Marriages in poviats

W 2018 r. w większości powiatów województwa zawarto mniej małżeństw niż w poprzednim roku. Największy spadek odnotowano w powiecie sulcińskim (o 12,0%) oraz gorzowskim i świebodzińskim (odpowiednio o 6,9% i 6,7%). W powiecie krośnieńskim liczba zawartych małżeństw pozostała na takim samym poziomie jak w 2017 r. Wzrost liczby małżeństw zarejestrowano w 5 powiatach, największy w Gorzowie Wlkp. o 6,8% oraz w powiecie żagańskim o 6,5% i wschowski o 5,8%.

Najwyższym współczynnikiem małżeństw charakteryzował się Gorzów Wlkp. - 5,6. Powyżej 5 małżeństw w przeliczeniu na 100 ludności notowano również w powiecie świebodzińskim, żagańskim i wschowskim. Najniższą wartość omawianego wskaźnika odnotowano w powiecie gorzowskim - 4,3 oraz w powiecie strzelecko-drezdeneckim i Zielonej Górze (odpowiednio 4,4 i 4,5).

Analiza danych dotyczących struktury zawieranych małżeństw w powiatach województwa lubuskiego pozwala także wyróżnić grupę powiatów, w których przeważają małżeństwa cywilne i grupę powiatów, w których przeważają małżeństwa wyznaniowe. Małżeństwa cywilne przeważają w powiecie ślubickim (57,3%), Zielonej Górze (57,2%), powiecie krośnieńskim i żarskim (53,1%), Gorzowie Wlkp. (53,0%), powiecie żagańskim (51,2) oraz w powiecie nowosolskim (50,4%).

Mapa 14. Małżeństwa w 2018 r.
Map 14. Marriages in 2018

1.4.3.2. Małżeństwa w gminach

1.4.3.2. Marriages in gminas

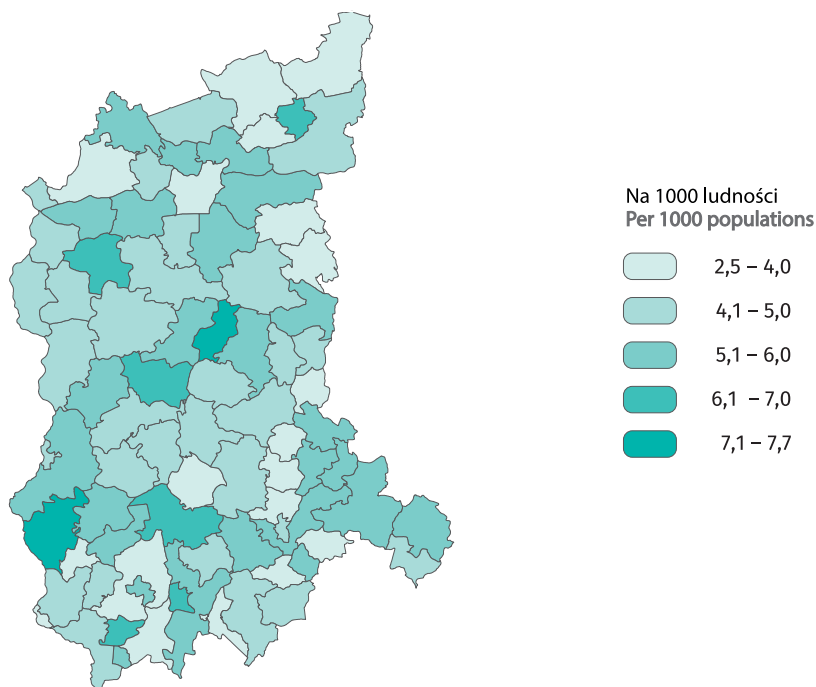
W 2018 r. w ujęciu rocznym spadek liczby zawartych małżeństw odnotowano w 46 spośród 82 gmin województwa.

Największy spadek zawartych małżeństw odnotowano w gminach wiejskich Pszczew oraz Szczaniec (odpowiednio o 50% i 48,4% w ujęciu rocznym), następnie w gminie miejskiej Łęknica (o 46,2%). W czterech gminach (Górzycyca, Kłodawa, Lipinki łużyckie i Zabór) liczba zawartych małżeństw pozostała na poziomie ubiegłorocznym. W pozostałych 32 gminach województwa notowano wzrost liczby małżeństw, w tym największy w gminie wiejskiej Bojadła (o 157,1%), w gminie wiejskiej Brody (o 100%) i gminie wiejskiej Lubrza (o 92,9%).

Gmina Lubrza charakteryzowała się jednocześnie najwyższą liczbą małżeństw na 1000 ludności – 7,7. Wysoki współczynnik małżeństw odnotowano również w gminie wiejskiej Brody (7,1), miejsko-wiejskiej Nowogród Bobrzański (6,7) oraz w gminie wiejskiej Wymiarki (6,5).

Najniższą wartość omawianego wskaźnika odnotowano w gminie wiejskiej Siedlisko – 2,5. Poniżej 3 małżeństw na 1000 ludności odnotowano również w gminie Deszczno, Łęknica i Trzebiechów.

Mapa 15. Małżeństwa w 2018 r.
Map 15. Marriages in 2018

1.4.4. Rozwody

1.4.4. Divorces

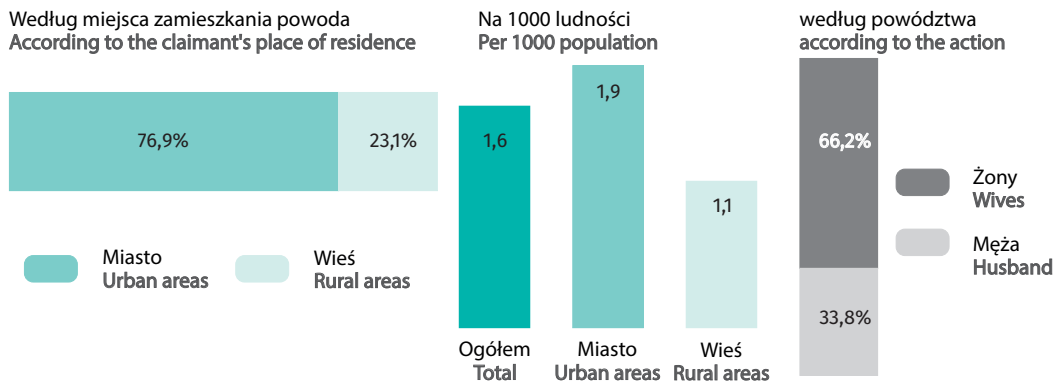
Przeobrażenia w sferze życia małżeńskiego i rodzinnego zapoczątkowane w okresie transformacji społeczno-gospodarczej w Polsce sprzyjały pojawieniu się nowych tendencji społecznych i form zachowań, które sprzyjają erozji instytucjonalnej formy małżeństwa i wzrostowi intensywności rozwodów. W kontekście charakterystyki przemian demograficznych jest to zjawisko, które przekłada się na stan i strukturę społeczną poprzez wymuszanie zmian wzorów prokreacji i socjalizacji. W demografii rozwody uznawane są za czynnik wstrzymujący reprodukcję, wpływający na ograniczenie liczby urodzeń. Wynika to przede wszystkim z faktu, że rozwody orzekane są najczęściej w okresie prokreacyjnym. Po rozwodzie prokreacja jest najczęściej wstrzymana (rodziny niepełne) lub przesunięta w czasie (małżeństwa powtórne). W skali makrosocjalnej rozwody przyczyniają się do zmniejszenia przyrostu naturalnego oraz zwiększenia liczby rodzin małodzieńnych.

W 2018 r. w województwie lubuskim sądy orzekły o rozpadzie 1628 związków małżeńskich, przy czym większość rozwodów dotyczyła mieszkańców miast (76,9%). Wskaźnik natężenia (liczony na 1000 ludności) w województwie lubuskim wyniósł 1,60 (przed rokiem 1,81), podobnie jak średnio w kraju. Jednocześnie w miastach wartość współczynnika była wyższa i wyniosła 1,90, zaś na obszarze wiejskim ukształtowała się na poziomie 1,06. W przekroju województw najwyższy współczynnik rozwodów notowano w województwie dolnośląskim (1,93) i zachodniopomorskim (1,92), natomiast najniższą wartość wskaźnika – w województwie podkarpackim (1,16).

Z analizy rozwodów według powództwa wynika, że o rozwód częściej wnosiły żony - 66,2% ogółu orzeczonych rozwodów (wobec 67,4% przed rokiem), rzadziej orzekano z powództwa męża - 33,8% (wobec 32,6% przed rokiem). Podobna relacja od lat kształtuje się w całym kraju, w 2018 r. 66,5% rozwodów orzeczono z powództwa żony, natomiast 33,5% - męża. Fakt, że to kobiety częściej decydują się na złożenie pozwów rozwodowych wynika z przekształceń ról społecznych kobiet w społeczeństwie powiązanych z osiągnięciem przez nie niezależności i zaradności ekonomicznej.

Wykres 21. Charakterystyka orzeczonych rozwodów w 2018 r.

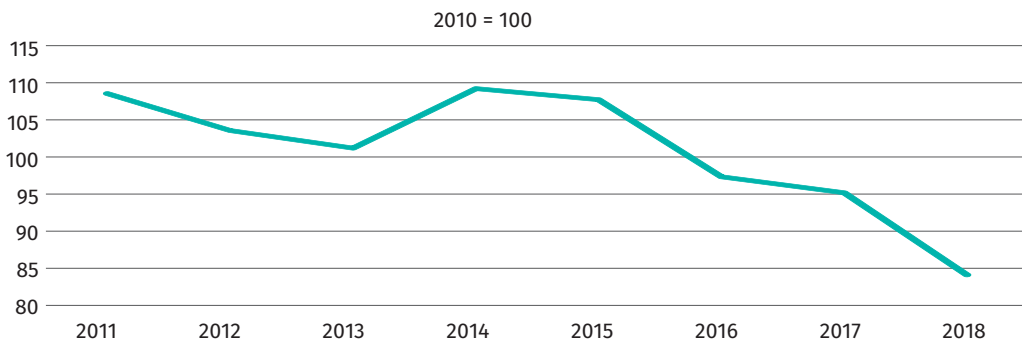
Chart 21. Characteristic of adjudicated divorces in 2018

W 2018 r. w województwie lubuskim nadal utrzymała się tendencja spadkowa, a liczba orzeczonych rozwodów zmniejszyła się w porównaniu z 2017 r. o 11,7% (w kraju o 3,7%). Jednocześnie liczba unieważnionych małżeństw była najmniejsza od 2010 r. Tym samym województwo lubuskie, obok opolskiego (1510 orzeczonych rozwodów), było województwem o najniższej liczbie orzeczonych rozwodów. Najwięcej małżeństw rozwiązano w województwach: mazowieckim i śląskim (odpowiednio 9489 i 8152).

Wykres 22. Rozwody w 2018 r.

Chart 22. Divorces in 2018

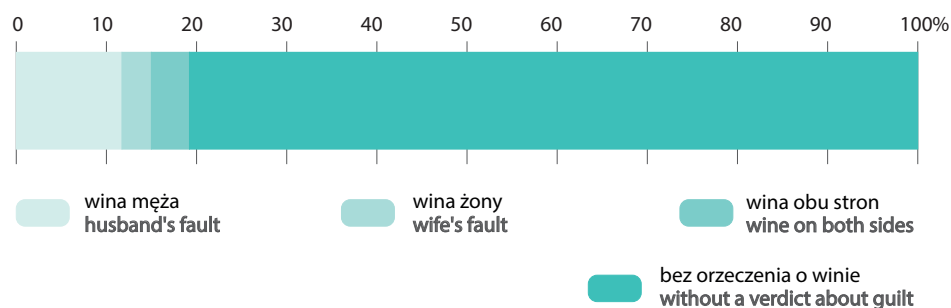

Liczba rozwodów w przeliczeniu na 1000 nowo zawartych małżeństw pozwala na analizę trwałości związków małżeńskich. Miara ta porównuje liczbę rozwodów i nowo zawartych małżeństw danego roku kalendarzowego. W 2018 r. wartość wskaźnika w województwie lubuskim wyniosła 329,9 (wobec 372,1 notowanego w 2017 r.), natomiast średnio w kraju wskaźnik ten osiągnął poziom 326,6. Najwyższą wartość odnotowano w województwach: zachodniopomorskim (396,2) i dolnośląskim (396,0), a najniższą - w podkarpackim (227,8).

Ocena stopnia rozkładu związku małżeńskiego i winy ma charakter subiektywny. Rolą sądu jest ustalenie, który z małżonków jest winien rozkładowi pożycia. W 2018 r. większość małżeństw (80,8% wobec 77,0% przed rokiem) została rozwiązana bez orzekania o winie. Rozwody orzeczone z winy męża stanowiły 11,7% ogółu orzeczonych rozwodów, z winy żony - 3,3%, natomiast rozwody, w których orzekano winę obydwu stron - 4,2%.

Wykres 23. Struktura rozwodów według przyczyn w 2018 r.

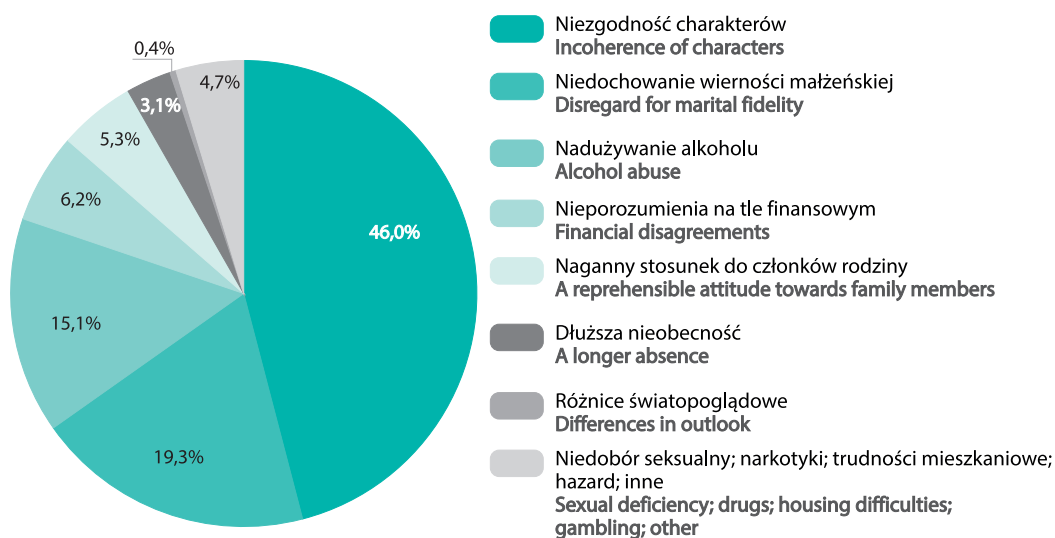
Chart 23. Structure of divorces by reason in 2018

Główne przyczyny rozkładu pożycia małżeńskiego (wyłącznie) to w dalszym ciągu niezgodność charakterów (w 2018 r. stanowiła 35,9% ogółu orzeczonych rozwodów wobec 26,6% w 2017 r.), niedochowanie wierności małżeńskiej (8,5% wobec 11,1%) oraz nadużywanie alkoholu (5,7% wobec 6,5%).

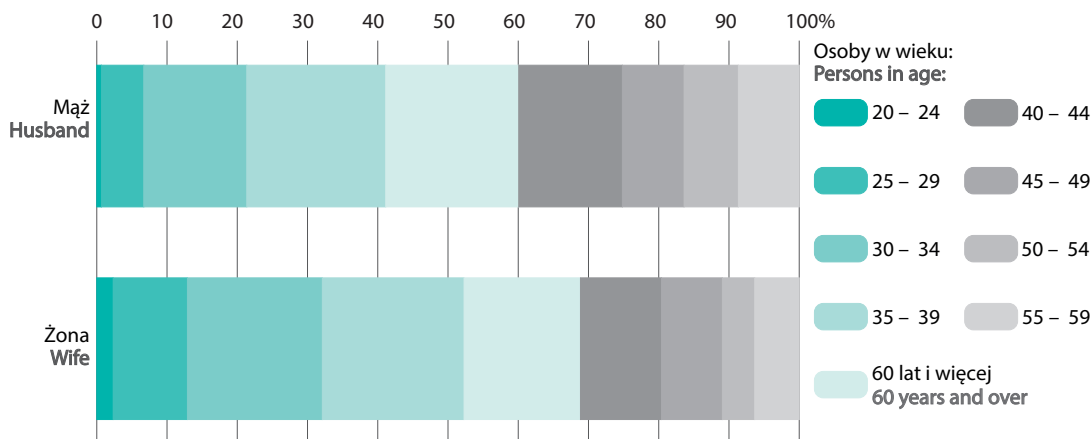
Wykres 24. Rozwody według wybranych przyczyn rozpadu pożycia małżeńskiego w 2018 r.

Chart 24. Divorces according to selected causes of the breakdown of marriage in 2018

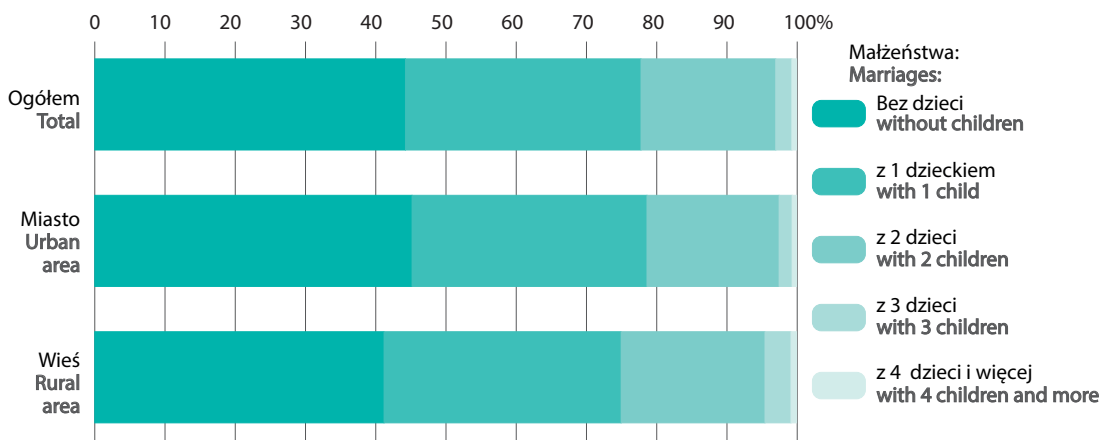
Z analizy rozwodów według wieku małżonków w momencie orzeczenia rozwodu wynika, że najczęściej rozwodziły się pary będące w grupie wieku 35-39 lat (wśród kobiet orzeczono 20,1% ogółu rozwodów, natomiast wśród mężczyzn 19,8%). Relatywnie wysoki odsetek rozwodów notowano także w grupie kobiet w wieku 30-34 lata (19,2%) oraz w grupie mężczyzn w wieku 40-44 lata (18,9%). Najmniej rozwodzących się małżeństw odnotowano wśród osób w wieku 20-24 lata (w grupie mężczyzn wyniósł 0,7%, zaś w grupie kobiet - 2,3%).

Wykres 25. Rozwody w 2018 r. według wieku małżonków w momencie orzeczenia rozvodu
 Chart 25. Divorces in 2018 by age of spouses at the time of divorce

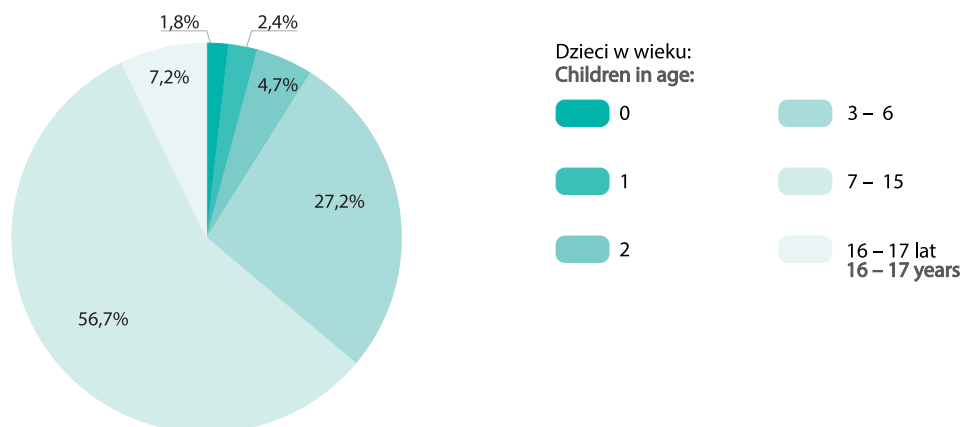
W województwie lubuskim w 2018 r. najczęściej małżeństw rozwiązano wśród bezdzietnych par oraz posiadających jedno dziecko (odpowiednio 44,3% i 33,5% wobec 42,0% i 33,9% w 2017 r.). Rozwodzące się małżeństwa posiadające dwoje dzieci stanowiły 19,2% ogółu orzeczonych rozwodów (wobec 19,8% w 2017 r.), natomiast troje dzieci – 2,3% (przed rokiem 3,2%), zaś pary posiadające czworo dzieci i więcej stanowiły 0,7% (przed rokiem 1,1%). W miastach, częściej niż na obszarach wiejskich, sądy orzekały rozwód wśród par bezdzietnych (odpowiednio: 45,2% i 41,0% wobec 42,9% i 39,7% w 2017 r.). Jednocześnie odsetek rozwiedzionych par, które posiadają dzieci wyniósł na wsi 58,8%, a w miastach 54,8% (przed rokiem odpowiednio 60,3% i 57,1%).

Wykres 26. Rozwody w 2018 r. według liczby małoletnich dzieci
 Chart 26. Divorces in 2018 by a number for underage children

Istotnym ze społecznego punktu widzenia problemem stanowiącym konsekwencję rozvodu jest kwestia opieki nad nieletnimi i niesamodzielnymi ekonomicznie dziećmi w przypadku, gdy rozstająca się para wciąż je wychowuje. Spośród rozwiedzionych małżeństw 55,7% w momencie rozvodu posiadało na wychowaniu łącznie 1331 dzieci w wieku poniżej 18 lat. Ponad połowa z nich to dzieci w wieku 7-15 lat (56,7% wobec 56,8% w 2017 r.). Dzieci w wieku 3-6 lat stanowiły 27,2% (przed rokiem 24,8%) wszystkich małoletnich dzieci pozostających na utrzymaniu przez osoby rozwodzące się, natomiast dzieci w wieku do 2 lat – 8,9% (przed rokiem 9,9%), a dzieci w wieku 16-17 lat – 7,2% (przed rokiem 8,5%).

Wykres 27 Rozwozy w 2018 r. według wieku małoletnich
Chart 27. Divorces in 2018 by age of children

Małoletnie dzieci z rodzin dwudziennych, pozostających na utrzymaniu rozwodzących się par, stanowią największą grupę (47,0% wobec 44,7% w 2017 r.). Dzieci z rodzin jednodziennych stanowią 41,0% (wobec 38,3% w 2017 r.) małoletnich pozostających na utrzymaniu rozwodzących się rodziców. Dzieci z rodzin trzydziennych stanowią 8,3% (przed rokiem 10,9%), natomiast dzieci z rodzin czterodziennych i więcej – 3,6% (przed rokiem 6,1%).

Rodzice podejmując decyzję o rozwodzie muszą ustalić sposób i zakres wykonywania opieki nad dzieckiem. Kwestia powierzenia opieki nad dzieckiem po rozwodzie rodziców stanowi istotną kwestię z punktu widzenia stosunków społecznych. Sąd wydając postanowienie kieruje się dobrem dziecka i sytuacją rodziny. W 2018r. w województwie lubuskim sądy najczęściej powierzyły sprawowanie opieki nad dziećmi obojgu rodzicom (62,6% wobec 55,9% w 2017 r.). W 31,1% przypadków wykonywanie władzy rodzicielskiej po rozwodzie sąd powierzył matce (37,5% przed rokiem), a w 2,8% przypadków ojcu (4,0% w 2017 r.).

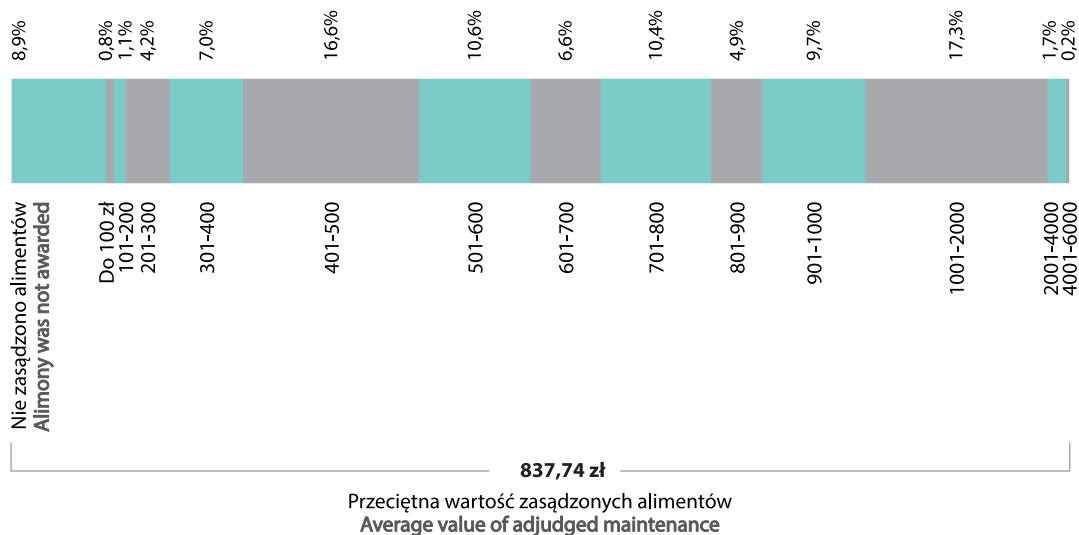
Tablica 17. Powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej po rozwodzie w 2018 r.
Table 17. Entrusting the exercise of parental authority after divorce in 2018

Liczba dzieci Number of children	Ogółem Total	Wykonywanie władzy rodzicielskiej powierzono Entrusting the exercise of parental authority to				Dziecko powierzono Child was entrusted to		Inne przypadki powierzenia opieki others
		matce mother	ojcu father	razem matce i ojcu both mother and father	oddzielnie matce i ojcu separately mother and father	rodzinie zastępczej foster family	placówce wychowawczej educational institution	
OGÓŁEM TOTAL	907	282	25	568	9	18	1	4
1 dziecko child	546	158	15	363	-	9	1	-
2 dzieci children	313	104	7	186	8	5	-	3
3 dzieci children	37	15	2	17	-	2	-	1
4 i więcej dzieci 4 and more children	11	5	1	2	1	2	-	-

Konsekwencją rozwodów rodziców posiadających małoletnie dzieci na utrzymaniu często jest zasądzenie świadczeń alimentacyjnych. Ich wysokość jest zróżnicowana w zależności od okoliczności rozwodów i sytuacji rodziny. W 2018 r. w województwie lubuskim przeciętna wartość zasądzonych alimentów wynosiła 838 zł (wzrost o 4,3% w porównaniu z 2017 r.), a w sumie zasądzono świadczenia w wysokości 702 tys. zł (o 14,5% mniej niż przed rokiem).

Wykres 28. Rozwody według wartości świadczeń alimentacyjnych w 2018 r.

Chart 28. Divorces by value of adjudged maintenance in 2018

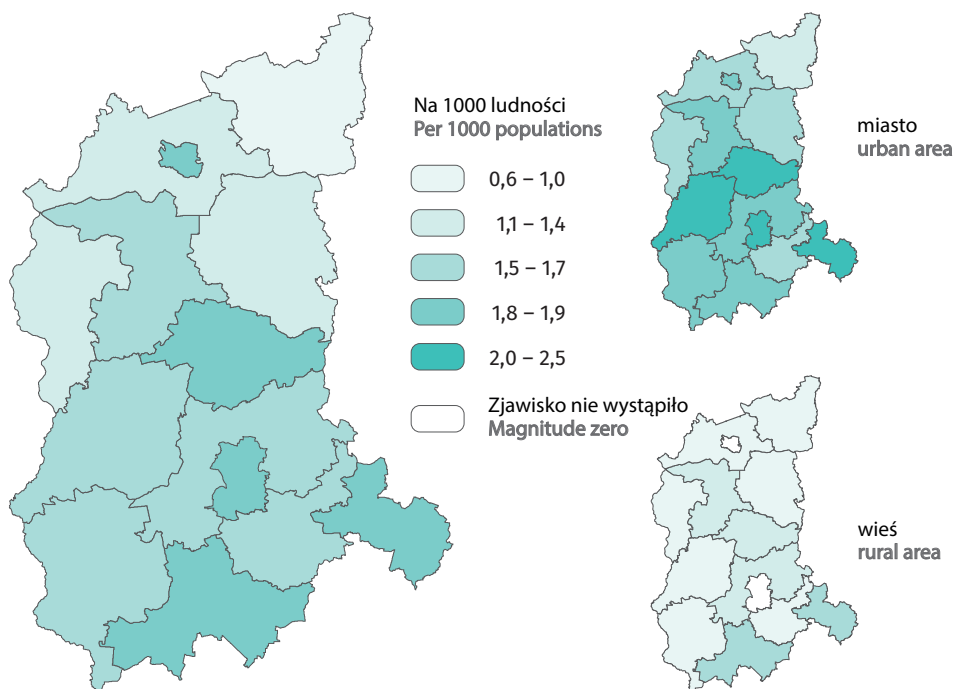

1.4.4.1. Rozwody w powiatach

1.4.4.1. Divorces in powiats

Mapa 16. Wskaźnik rozwodów w 2018 r.

Map 16. Divorce ratio in 2018

W przekroju powiatów wskaźnik natężenia rozwodów (liczony na 1000 ludności) najwyższe wartości osiągnął w Zielonej Górze (2,04‰), w powiecie wschowskim (1,94‰) oraz w Gorzowie Wlkp. i powiecie świebodzińskim (po 1,88‰). Najniższe wartości wskaźnika rozwodów zanotowano w powiatach: gorzowskim (1,19‰), międzyrzeckim (1,10‰), oraz strzelecko-drezdeneckim (0,99‰).

1.4.5. Separacje

1.4.5. Separations

Separacja jest rozwiązaniem, które normuje stosunki prawne małżonków, pomiędzy którymi nastąpił zupełny rozkład pożycia, ale z różnych względów nie dopuszczają oni rozwiązania małżeństwa przez rozwód. Co do zasady orzeczenie separacji ma takie skutki jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód z tą jednak różnicą, iż małżeństwo nadal trwa, a żaden z małżonków w separacji nie może zawrzeć kolejnego małżeństwa. Małżonkowie pozostający w separacji obowiązani są do niesienia wzajemnej pomocy.

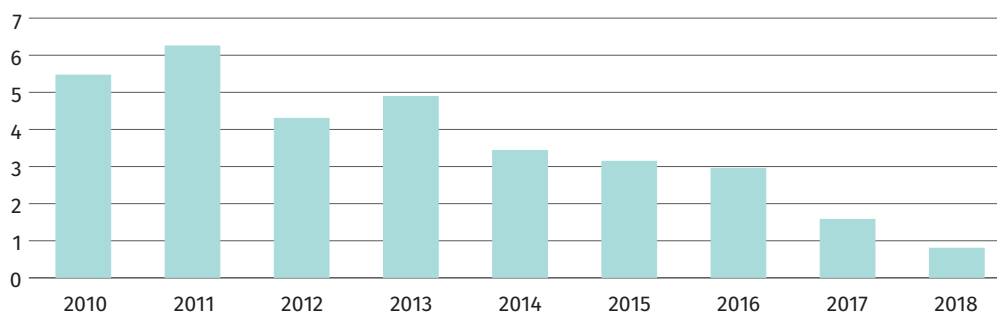
W 2018 r. w województwie lubuskim orzeczono 8 separacji, tj. o 50,0% mniej niż przed rokiem, natomiast w porównaniu z 2010 r. odnotowano spadek aż o 85,7%. Województwo lubuskie jest w grupie województw o najmniejszej liczbie orzeczonych separacji (województwo opolskie 24 orzeczonych separacji, województwo zachodniopomorskie - 35), natomiast w województwach: śląskim, mazowieckim i wielkopolskim odnotowano ich najwięcej (odpowiednio 267, 145, 122). W województwie lubuskim separacje orzeczone wobec małżeństw mieszkających w miastach stanowiły 62,5% ogółu, a na wsiach – 37,5%. Wskaźnik natężenia separacji (liczba separacji na 100 tys. ludności) wyniósł 0,79 (w miastach 0,76, a na wsi 0,84) i osiągnął najniższą wartość notowaną w Polsce (średnio w kraju – 3,27).

Mając na uwadze stronę wnoszącą pozew, w województwie lubuskim 87,5% separacji zostało orzeczonych z powództwa żony (podobnie jak przed rokiem), natomiast w kraju - 72,2% ogółu orzeczonych separacji. Rozpatrując separacje według wieku małżonków w momencie jej orzeczenia można stwierdzić, że najwięcej separacji orzeczono wobec małżeństw w grupie wieku 30-34 lata (37,5%), a następnie 60 lat i więcej – 25,0%. Ponad 37% separowanych par miało na utrzymaniu małoletnie dzieci, wśród nich 66,7% miało jedno dziecko, a 33,3% - dwoje.

W województwie lubuskim w 2018 r. separacje orzeczono w powiatach: nowosolskim (2), międzyrzeckim zagańskim, żarskim (po 1) oraz miastach na prawach powiatu – w Gorzowie Wlkp. (2) i w Zielonej Górze (1).

Wykres 29. Liczba orzeczonych separacji
Chart 29. Adjudicated separations

Na 100 tys. ludności
Per 100 thous. population

1.5. Procesy migracyjne

1.5. Migration processes

1.5.1. Saldo migracji

1.5.1. Net migration

Kolejnym, obok przyrostu naturalnego, komponentem zmian demograficznych są migracje ludności, tj. przemieszczenia terytorialne związane z względnie trwałą zmianą miejsca zamieszkania. Jako podstawowy element i forma mobilności przestrzennej, migracje mają wpływ na liczbę, strukturę i przestrzenne rozmieszczenie ludności.

W województwie lubuskim od lat obserwuje się ubytek migracyjny ludności. Roczny odpływ ludności przekracza wielkość napływu, co odzwierciedla ujemne saldo migracji na pobyt stały. Przewagę odpływu ludności nad napływem rejestruje się zarówno w ruchu międzywojewódzkim, jak i zagranicznym.

Saldo migracji jest jedną z podstawowych miar ruchu wędrownego ludności. Jest różnicą między liczbą osób, które przybyły na dany obszar (tzw. napływem) a liczbą osób, które opuściły ten obszar w określonym czasie (tzw. odpływem).

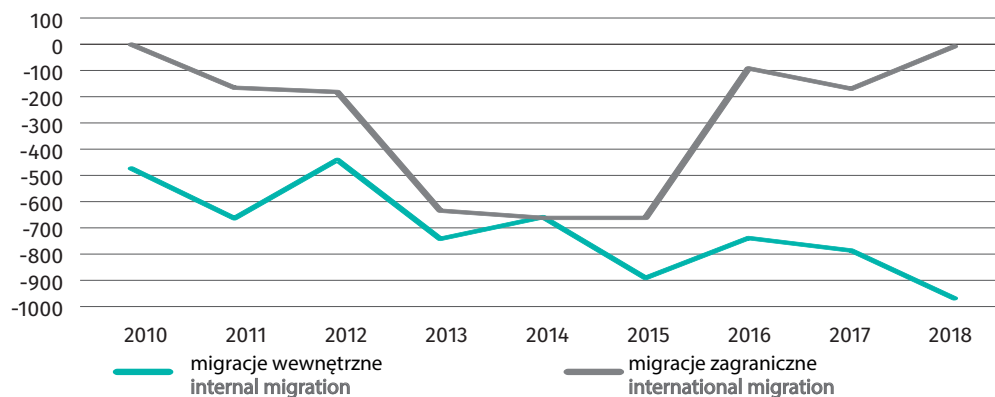
W 2018 r. w województwie lubuskim zameldowano na pobyt stały 12,7 tys. osób, tj. o 8,0% więcej niż w 2017 r. Jednocześnie zanotowano odpływ ludności w wysokości 13,7 tys. osób, tj. o 7,5% większy niż w poprzednim roku. W rezultacie ogólne saldo migracji nadal było ujemne, na poziomie minus 978 osób (wobec minus 957 osób w 2017 r.).

Ujemne saldo migracji zanotowano w większości województw. W 2018 r. największy bezwzględny ubytek ludności spowodowany ruchem migracyjnym wystąpił w województwie lubelskim, gdzie saldo migracji na pobyt stały wyniosło minus 5,4 tys. osób. Znaczący ubytek wystąpił także w województwach: śląskim (5,0 tys. osób) i warmińsko-mazurskim (3,5 tys. osób). Z kolei dodatnie saldo migracji, wyrażające nadwyżkę napływu nad odpływem ludności, od lat notuje się w tych samych 5 województwach: mazowieckim, małopolskim, pomorskim, dolnośląskim i wielkopolskim.

Intensywność ruchu wędrownego ludności odzwierciedla współczynnik salda migracji (tj. saldo migracji ludności na 1000 mieszkańców), który w województwie lubuskim w ostatnich latach kształtował się na poziomie od minus 0,46‰ w 2010 r. (co oznacza ubytek migracyjny ludności w wysokości 0,5 osoby na 1000 ludności) do minus 1,35‰ w 2013 r. (wskazując na wzrost ubytku ludności w 2013 r. do 1,4 osoby na 1000 ludności). W 2018 r. w województwie lubuskim współczynnik salda migracji wyniósł minus 0,96‰. Oznacza to ubytek migracyjny ludności na poziomie 1 osoby na 1000 ludności, tj. porównywalny z notowanym w latach 2016 i 2017 (kiedy współczynnik wyniósł odpowiednio minus 0,82‰ i minus 0,94‰).

Spośród 11 województw, w których współczynnik salda migracji przyjął wartość ujemną, w 8 ubytek wędrowny ludności był większy niż w województwie lubuskim. Największy ubytek ludności na skutek migracji, podobnie jak w latach poprzednich, wystąpił w województwach we wschodniej części kraju: lubelskim i warmińsko-mazurskim (po 2,5 osoby na 1000 mieszkańców), świętokrzyskim (2 osoby) i podlaskim (1,7 osoby). W województwie opolskim i podkarpackim ubytek ludności wyniósł po 1,3 osoby na 1000 ludności, w kujawsko-pomorskim 1,2 osoby a w śląskim 1,1 osoby. Spośród wspomnianych wcześniej 5 województw, w których notuje się przyrost wędrowny ludności, w województwie mazowieckim i pomorskim współczynnik salda migracji osiągnął wartość największą (odpowiednio 3,10‰ i 2,18‰).

Wykres 30. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w województwie lubuskim
 Chart 30. Net internal and international migration of population in Lubuskie voivodship

Tablica 18. Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały w 2018 r.
 Table 18. Internal and international migration of population for permanent residence in 2018

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers			na 1000 ludności per 1000 inhabitants		
Napływ Inflow						
OGÓŁEM TOTAL	12694	7085	5609	12,50	10,73	15,79
Z miast From urban areas	7004	3044	3960	6,90	4,61	11,15
Ze wsi From rural areas	5273	3772	1501	5,19	5,71	4,23
Z zagranicy From abroad	417	269	148	0,41	0,41	0,42
Odływ Outflow						
OGÓŁEM TOTAL	13672	8087	5585	13,46	12,25	15,73
Do miast To urban areas	7478	3644	3834	7,36	5,52	10,80
Na wieś To rural areas	5770	4148	1622	5,68	6,28	4,57
Za granicę From abroad	424	295	129	0,42	0,45	0,36
Saldo migracji Net migrations						
OGÓŁEM TOTAL	-978	-1002	24	-0,96	-1,52	0,07
Wewnętrznych Internal	-971	-976	5	-0,96	-1,48	0,01
Zagranicznych International	-7	-26	19	-0,01	-0,04	0,05

1.5.2. Migracje wewnętrzne

1.5.2. Internal migration

Migracje wewnętrzne to zmiany miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) w obrębie kraju, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy, w tym – w przypadku gmin miejsko-wiejskich – zmiany miejsca zamieszkania w obrębie gminy (z terenów wiejskich na miejskie lub z terenów miejskich na tereny wiejskie).

Do głównych przyczyn migracji wewnętrznych na pobyt stały w Polsce należą tzw. sprawy rodzinne (zawarcie lub rozpad małżeństwa oraz łączenie rodzin) oraz warunki mieszkaniowe (eksmisja, zbyt wysokie koszty utrzymania lub chęć zamieszkania w lepszych warunkach). Dużo mniejsze znaczenie ma natomiast praca (oferta lepszej pracy, utrata zatrudnienia, uciążliwe dojazdy do pracy, długotrwałe bezrobocie) oraz edukacja. Należy podkreślić fakt, że – w odróżnieniu od migracji zagranicznych – w przypadku migracji wewnętrznych czynniki pozaekonomiczne są najczęstszym motywem wędrówek ludności¹.

W 2018 r. saldo migracji wewnętrznych w województwie lubuskim wyniosło minus 971 osób (wobec minus 788 przed rokiem). Współczynnik salda migracji wewnętrznych o wartości minus 0,96‰ (wobec minus 0,78‰ w 2017 r.) oznacza wzrost ubytku ludności w ruchu wewnętrznym do poziomu najwyższego od 2010 r.

W 2018 r. napływ migracyjny w ruchu wewnętrznym dotyczył 12,3 tys. osób, tj. o 7,3% więcej niż w poprzednim roku. W grupie tej 9,2 tys. (tj. 74,7% napływu migracyjnego w ruchu wewnętrznym) stanowiły osoby, które zmieniły miejsce zamieszkania w obrębie województwa lubuskiego (tzw. migracje wewnątrzwojewódzkie). Spośród osób przemieszczających się w ruchu wewnątrzwojewódzkim 36,2% stanowiły osoby przemieszczające się z miast na obszary wiejskie, natomiast 32,8% – osoby przemieszczające się ze wsi do miast.

Pozostałe 3,1 tys. osób (tj. 25,3% napływu migracyjnego w ruchu wewnętrznym) stanowiły osoby migrujące z innych województw do województwa lubuskiego (tzw. migracje międzywojewódzkie). Ich liczba wzrosła w porównaniu z poprzednim rokiem o 7,0%.

Spośród mieszkańców innych województw, osiedlających się w 2018 r. w województwie lubuskim, najwięcej było mieszkańców województw sąsiednich: dolnośląskiego (24,2% napływu migracyjnego w ruchu międzywojewódzkim), wielkopolskiego (22,1%) oraz zachodniopomorskiego (20,0%). Napływ migracyjny z innych województw częściej ukierunkowany był na tereny miast (67,1%) niż wsi (32,9%). Ponadto 63,1% osób migrujących do województwa lubuskiego wcześniej mieszkało w miastach, natomiast 36,9% - na obszarach wiejskich.

W populacji osób, które w 2018 r. przemieściły się do województwa lubuskiego z innych województw 51,4% stanowiły kobiety, a 48,6% - mężczyźni.

Odpyły migracyjny w ruchu wewnętrznym w 2018 r. dotyczył 13,2 tys. osób, tj. o 8,4% więcej niż w 2017 r. W grupie tej 4,1 tys. (tj. 30,8%) stanowiły osoby, które wyjechały z województwa lubuskiego do innych województw. Ich liczba wzrosła w porównaniu z poprzednim rokiem o 10,4%, tj. w większym stopniu niż liczba osób z innych województw, które w 2018 r. osiedliły się w województwie lubuskim.

Odpyły migracyjny z terenu województwa lubuskiego częściej odbywał się w kierunku miast (67,3%) niż wsi (32,7%). Ponadto w grupie osób migrujących z województwa lubuskiego do innych województw 67,4% stanowili mieszkańcy miast, a 52,5% - kobiety.

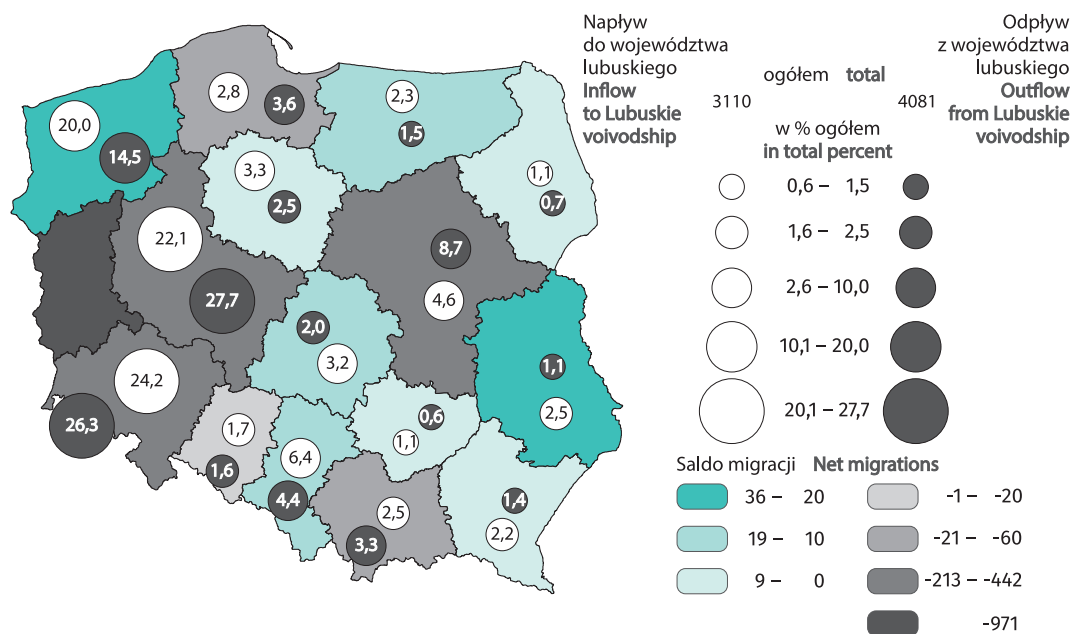
¹ D. Stelmachowicz-Pawyza, K. Świerzakowska-Ambroziak, Analiza danych zastanych, raport cząstkowy przygotowany w ramach projektu Wspieranie aktywności zawodowej poprzez zarządzanie zjawiskiem migracji – analiza w województwie śląskim, Katowice 2009, <http://www.migracje.otawagroup.pl/pliki/2009/12/2010-02-11.pdf> (odczyt: 25.03.2015).

Wśród mieszkańców województwa lubuskiego najczęściej wybieranymi kierunkami migracji międzywojewódzkich były województwa: wielkopolskie (27,7% odpływu migracyjnego z województwa lubuskiego do innych województw), dolnośląskie (26,3%) i zachodniopomorskie (14,5%), a także mazowieckie (8,7%).

Biorąc pod uwagę saldo migracji międzywojewódzkich, największy ubytek wędrowniczej ludności w województwie lubuskim związany był z przewagą odpływu nad napływem ludności do województwa wielkopolskiego (saldo migracji na poziomie minus 442 osoby), dolnośląskiego (minus 319 osób) i mazowieckiego (minus 213 osób). Ujemne saldo migracji zanotowano także w przypadku przemieszczania się ludności między województwem lubuskim i: pomorskim (minus 59 osób), małopolskim (minus 57 osób), opolskim (minus 12 osób). W przypadku pozostałych województw zanotowano przewagę napływu ludności do województwa lubuskiego nad odpływem, największą z województwa lubelskiego (saldo migracji wyniosło 36 osób), zachodniopomorskiego (29 osób), śląskiego (18 osób) i łódzkiego (15 osób).

Mapa 17. Migracje międzywojewódzkie do i z województwa lubuskiego w 2018 r.

Map 17. Intervoivodship migration to and from Lubuskie voivodship in 2018

1.5.3. Migracje zagraniczne

1.5.3. International migration

Przez migracje zagraniczne rozumie się wyjazdy za granicę i przyjazdy do kraju w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy.

W 2018 r. saldo migracji zagranicznych w województwie lubuskim wyniosło minus 7 osób (wobec minus 169 przed rokiem). Współczynnik salda migracji zagranicznych zwiększył się do minus 0,01‰ (wobec minus 0,17‰ w 2017 r.), co oznacza zmniejszenie ubytku ludności spowodowanego przemieszczaniem się ludności za granicę w porównaniu z poprzednim rokiem. Mimo poprawy sytuacji w zakresie migracji zagranicznych, województwo lubuskie pozostało w grupie 5 województw o przewadze emigracji nad imigracją (tj. liczby osób, które w 2018 r. wyjechały za granicę nad liczbą osób, które przybyły do województwa z zagranicy). Ujemne saldo migracji zagranicznych zanotowano także w województwach: opolskim, śląskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim. W pozostałych województwach zanotowano nadwyżkę imigracji nad emigracją wyrażoną dodatnim saldem migracji zagranicznych, oznaczającym

przyrost wędrowniczy ludności wynikający z migracji zagranicznych. Współczynnik salda migracji zagranicznych najwyższą wartość przyjął w województwie mazowieckim (0,37‰). Względnie wysokie wartości omawianego wskaźnika zanotowano także w województwach: podlaskim (0,23‰), lubelskim (0,21‰) i małopolskim (0,20‰), a także podkarpackim i dolnośląskim (po 0,18‰).

1.5.3.1. Imigracja

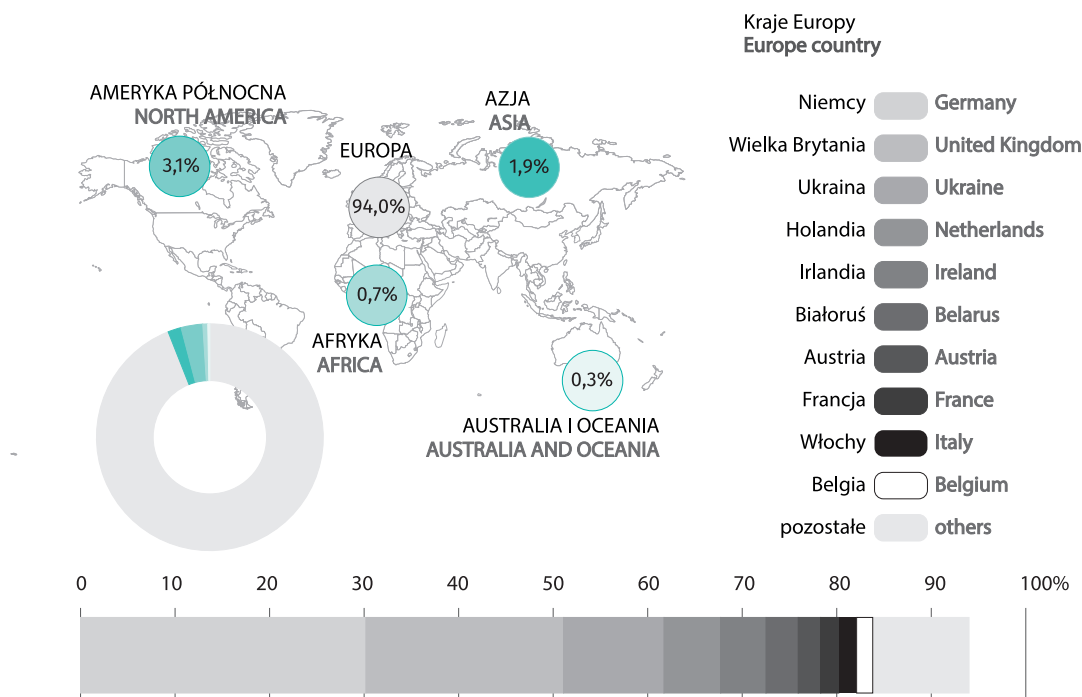
1.5.3.1. Immigration

Imigracja definiowana jest jako przybycie do kraju osoby będącej uprzednio rezydentem innego kraju z zamiarem przebywania przez okres co najmniej 12 miesięcy. W 2018 r. na teren województwa lubuskiego przybyło na pobyt stały 417 osób, tj. o 30,3% więcej niż w 2017 r. Z ogółu imigrantów 94,0% stanowiły osoby z państw leżących w Europie, w tym 30,2% z Niemiec, 20,9% z Wielkiej Brytanii, 10,6% z Ukrainy.

W populacji imigrantów 53,5% stanowili mężczyźni. Większość osób przybyłych do województwa lubuskiego z zagranicy zatrzymało się w miastach (64,5%).

Wykres 31. Migracje według krajów imigracji w 2018

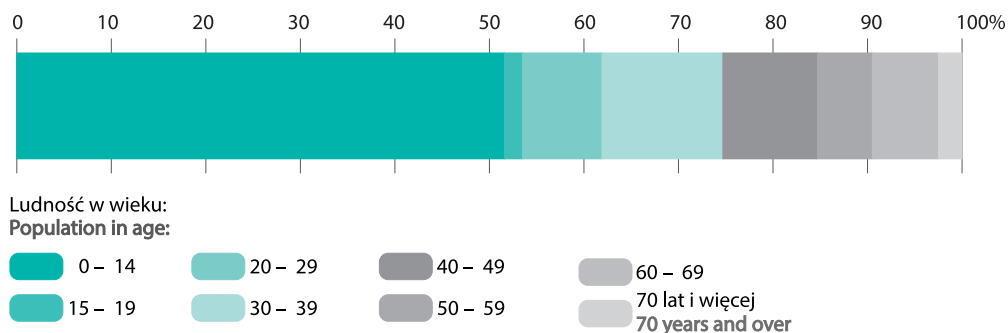
Chart 31. Migration by country of immigration in 2018

Biorąc pod uwagę strukturę migrantów według grup wieku, w 2018 r. 12,8% osób przybyłych do województwa z zagranicy stanowiły osoby w wieku 30-39 lat, a 10,0% - osoby w wieku 40-49 lat. Dalsze 8,4% ogółu ludności napływającej w ciągu roku z zagranicy stanowiły osoby w wieku 20-29 lat, 7,0% - osoby w wieku 60-69 lat, a 5,8% - osoby w wieku 50-59 lat. Najbardziej liczną grupą były jednak dzieci w wieku 0-14 lat, które stanowiły 51,6% ogółu imigrantów, co wiąże się z charakterystyką procesów migracyjnych, w których często jako pierwsi przyjeżdżają rodzice, którzy następnie sprowadzają na dany teren swoje rodziny.

Wykres 32. Struktura imigracji według grup wieku w 2018 r.

Chart 32. Structure of immigration by age groups in 2018

1.5.3.2. Emigracja

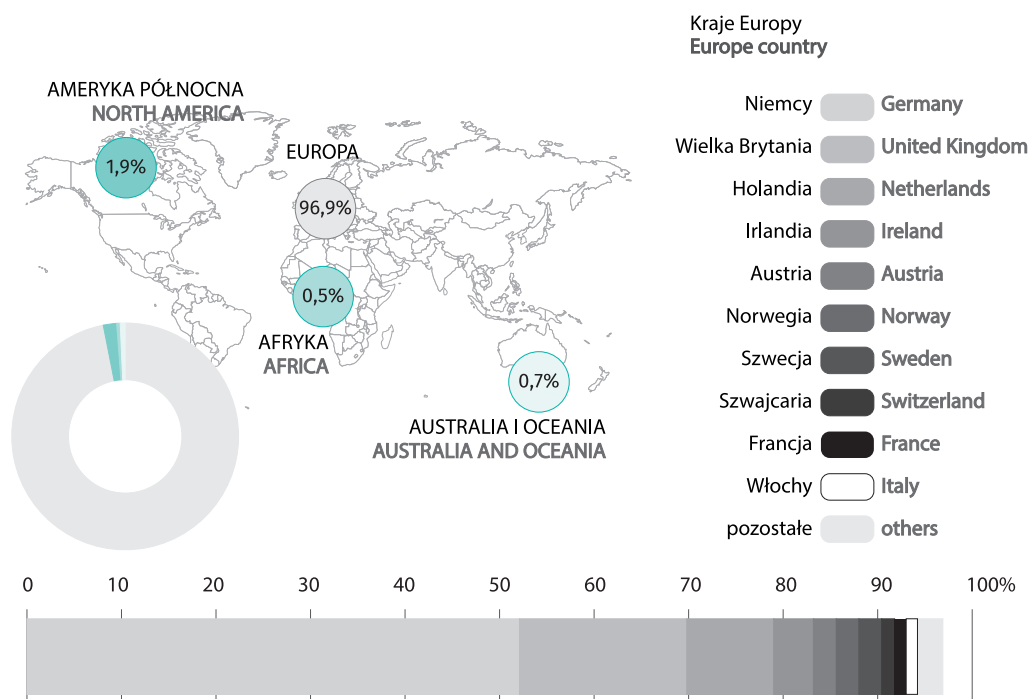
1.5.3.2. Emigration

Emigracja rozumiana jest jako przemieszczenia ludności związane ze zmianą kraju zamieszkania. Obowiążące w Unii Europejskiej Rozporządzenie (WE) nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 VII 2007 r. zawiera definicję migracji uwzględniającą zamierzony okres zamieszkiwania w innym kraju wynoszący co najmniej 12 miesięcy.

W 2018 r. z województwa lubuskiego wyemigrowały 424 osoby, tj. o 13,3% mniej niż w 2017 r. Większość emigrantów (96,9%) kierowało się do krajów europejskich, w tym najwięcej do Niemiec (52,1%). W strukturze emigracji znaczące były także strumienie osób kierujących się do Wielkiej Brytanii (17,7%) oraz Holandii (9,2%).

Wykres 33. Migracje według krajów emigracji w 2018 r.

Chart 33. Migration by country of emigration in 2018

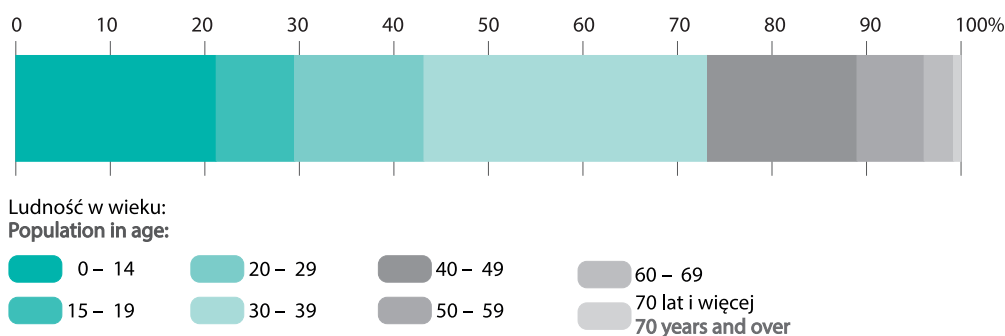
W 2018 r. zmniejszyła się zarówno liczba emigrujących mężczyzn (o 14,1%), jak i liczba emigrujących kobiet (o 12,4%). Udział kobiet w populacji emigrantów zwiększył się z 49,3% w 2017 r. do 49,8%. W porównaniu z 2017 r. zmniejszyła się także liczba emigrujących mieszkańców miast (o 22,2%), przy wzroście liczby emigrujących mieszkańców wsi (o 17,3%). W rezultacie udział mieszkańców miast w populacji emigrantów zmniejszył się w skali roku z 77,5% do 69,6%.

Z ogółu osób, które w 2018 r. przemieściły się za granicę 30,0% stanowiły osoby w wieku 30-39 lat. Znaczącą ze względu na swój udział w strukturze emigracji grupą były osoby w wieku 40-49 lat i 20-29 lat, które stanowiły odpowiednio 15,8% i 13,7% ogółu wyjeżdżających za granicę oraz dzieci (w wieku do 14 roku życia) – 21,2%.

Najmniejszy odsetek emigrujących w 2018 r. stanowiły osoby wieku 50-59 lat – 7,1% oraz 60 lat i więcej – 4,0%, przy czym udział osób z najstarszej grupy wiekowej w procesach migracji zagranicznych z każdym rokiem życia maleje.

Wykres 34. Struktura emigracji według grup wieku w 2018 r.

Chart 34. Structure of emigration by age groups in 2018

1.5.4. Procesy migracyjne w powiatach województwa lubuskiego

1.5.4. Migration processes in powiats of lubuskie voivodship

Analiza migracji wewnętrznych i zagranicznych, ich nasilenia, podstawowych kierunków i zasięgów terytorialnych jest istotna w perspektywie charakterystyki czynników jakie wpływają na ogólną dynamikę przemian demograficznych. Migracje często są reakcją na zachodzące procesy ekonomiczne i społeczno-polityczne lub konkretne działania na określonym terytorium. Mieszkańcy poszczególnych powiatów podlegają z jednej strony pewnym czynnikom „wypychającym” („push factors”), zachęcającym lub nawet zmuszającym pewne subpopulacje do opuszczenia danej miejscowości lub większych obszarów, a z drugiej – siłom przyciągającym („pull factors”), mniej lub bardziej atrakcyjnych dla potencjalnych migrantów.

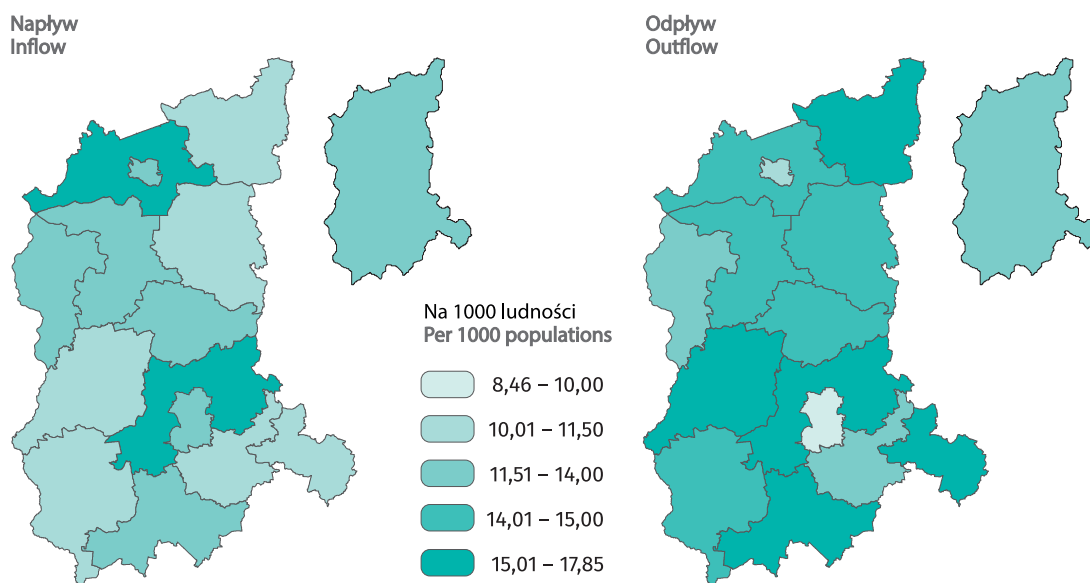
W 2018 r. (podobnie jak przed rokiem) największy bezwzględny napływ ludności (stanowiący 43,8% ogólnego napływu ludności do województwa) zanotowano w miastach na prawach powiatu: Zielona Góra i Gorzów Wlkp. oraz w sąsiadujących z nimi powiatach: zielonogórskim i gorzowskim. W przeliczeniu na 1000 ludności największy napływ ludności wystąpił w powiecie gorzowskim (17,89 osoby na 1000 ludności) i zielonogórskim (16,43 osoby).

W porównaniu z poprzednim rokiem w większości powiatów liczba osób, które zameldowały się na pobyt stały wzrosła, najbardziej w powiecie zielonogórskim (o 19,4%). Wysoki wzrost napływu ludności wystąpił także w powiecie krośnieńskim (o 16,5%) i w powiecie gorzowskim (o 15,1%) oraz w powiatach: żagańskim (o 13,4%), nowosolskim (o 12,6%) i wschowskim (o 11,1%). W większości pozostałych powiatów wzrost napływu ludności był mniejszy niż 10%. W trzech powiatach w województwie napływ ludności był mniejszy niż przed rokiem: w słubickim (o 11,5%), w strzelecko-drezdeneckim (o 6,2%) i w żarskim (o 0,9%).

Największy bezwzględny odpływ ludności zanotowano w powiecie żarskim (10,5% odpływu ludności z województwa ogółem). Z kolei w przeliczeniu na 1000 ludności najczęściej wymeldowań na pobyt stały zarejestrowano w powiatach: krośnieńskim (17,48 osoby na 1000 ludności), żagańskim (15,59), zielonogórskim i strzelecko-drezdeneckim (po 15,57 osób) oraz w powiecie wschowskim (15,02 osób). Z kolei najmniejszy odpływ ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wystąpił w miastach na prawach powiatu: Zielona Góra (8,46 osoby na 1000 mieszkańców) i Gorzów Wlkp. (10,65 osoby).

W porównaniu z poprzednim rokiem liczba wymeldowań na pobyt stały wzrosła w większości powiatów, najbardziej w powiecie zielonogórskim (o 20,1%), świebodzińskim (o 16,7%) i wschowskim (o 15,1%). Spadek odpływu ludności wystąpił natomiast w powiatach: słubickim (o 11,3%) i sulęcińskim (o 2,6%).

Mapa 18. Napływ i odpływy ludności w 2018 r.
Map 18. Inflow and outflow of population in 2018

1.5.5. Saldo migracji w powiatach województwa lubuskiego

1.5.5. Net migration in powiats of lubuskie voivodship

W większości powiatów województwa lubuskiego ogólne saldo migracji było ujemne, co oznacza nadwyżkę odpływu ludności nad napływem. Największy bezwzględny ubytek wędrowników ludności zanotowano w powiecie żarskim (351 osób). Znaczny ubytek migracyjny wystąpił także w powiatach: żagańskim (saldo migracji wyniosło minus 264 osoby), strzelecko-drezdeneckim (minus 254 osoby), międzyrzeckim (minus 201 osób) i nowosolskim (minus 200 osób). Przyrost wędrowników ludności wystąpił natomiast w Zielonej Górze (saldo migracji wyniosło 602 osoby), w powiecie gorzowskim (265 osób) i w powiecie zielonogórskim (65 osób).

Saldo migracji w przeliczeniu na 1000 ludności, wyrażające największy względny ubytek migracyjny ludności, zanotowano w powiecie strzelecko-drezdeneckim (minus 5,13‰), a także w powiatach: wschowskim (minus 3,81‰), żarskim (minus 3,61‰), międzyrzeckim (minus 3,46‰), żagańskim (minus 3,31‰) i krośnieńskim (minus 3,30‰). Przyrost migracyjny w Zielonej Górze wyniósł 4,30 osoby na 1000 mieszkańców, w powiecie gorzowskim – 3,71 osoby, a w powiecie zielonogórskim – 0,86 osoby.

1.5.5.1. Migracje wewnętrzne w powiatach województwa lubuskiego

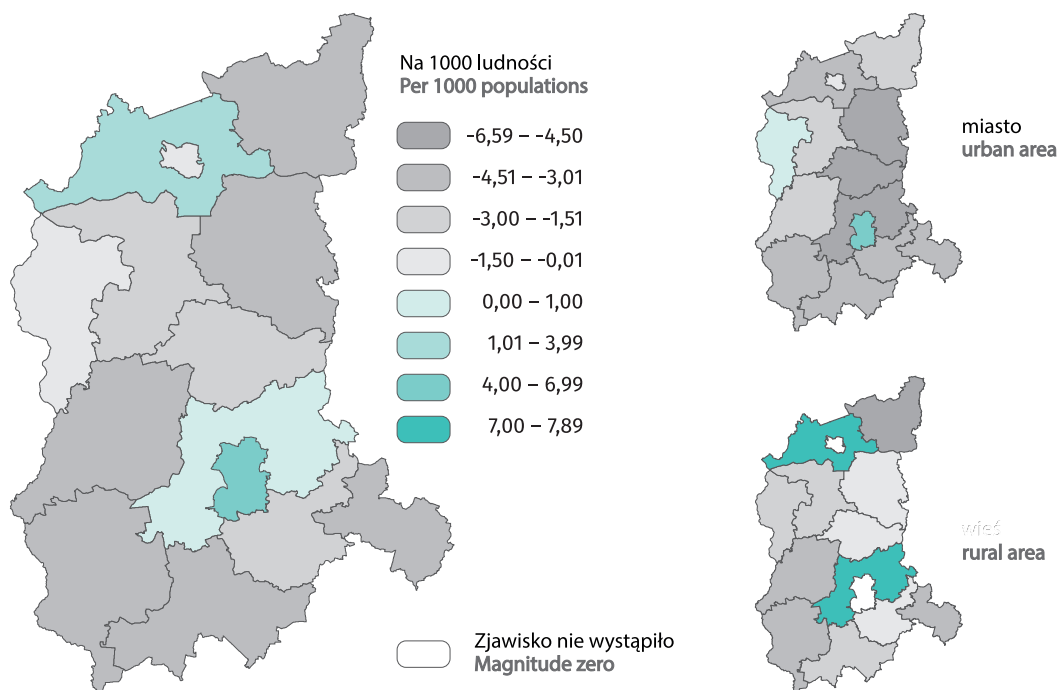
1.5.5.1. Internal migrations in powiats of lubuskie voivodship

Zarówno w skali województwa, jak i powiatów ruch migracyjny w województwie lubuskim jest determinowany głównie przez migracje wewnętrzne. Przemieszczenia ludności w ramach migracji wewnętrznych stanowią 96,8% obrotu migracyjnego (tj. sumy napływu i odpływu ludności) w województwie. Spośród powiatów województwa lubuskiego udział przemieszczeń w ruchu wewnętrznym w obrocie migracyjnym ogółem jest największy w powiatach: świebodzińskim, wschowskim i żarskim (odpowiednio 98,7%, 98,2% i 98,0%). Najmniejszy udział przemieszczeń w ruchu wewnętrznym w obrocie migracyjnym notuje się w powiatach: słubickim i strzelecko-drezdeneckim (odpowiednio 91,6% i 94,3%). Tym samym w powiatach tych wpływ migracji zagranicznych na saldo migracji ogółem jest nieco większy niż w pozostałych powiatach województwa lubuskiego.

W 2018 r. największy ubytek ludności spowodowany migracjami w ruchu wewnętrznym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zanotowano w powiecie wschowskim (współczynnik salda migracji wewnętrznych wyniósł minus 4,01‰), strzelecko-drezdeneckim (minus 3,94‰) i żarskim (minus 3,54‰). Z kolei przyrost migracyjny w ruchu wewnętrznym wystąpił w mieście na prawach powiatu Zielona Góra (współczynnik migracji wewnętrznych wyniósł 4,00‰) oraz w powiatach gorzowskim (3,91‰) i zielonogórskim (0,93‰).

Mapa 19. Saldo migracji wewnętrznych w powiatach województwa lubuskiego w 2018 r.

Map 19. Net internal migration in powiats of lubuskie voivodship in 2018

1.5.5.2. Migracje zagraniczne w powiatach województwa lubuskiego

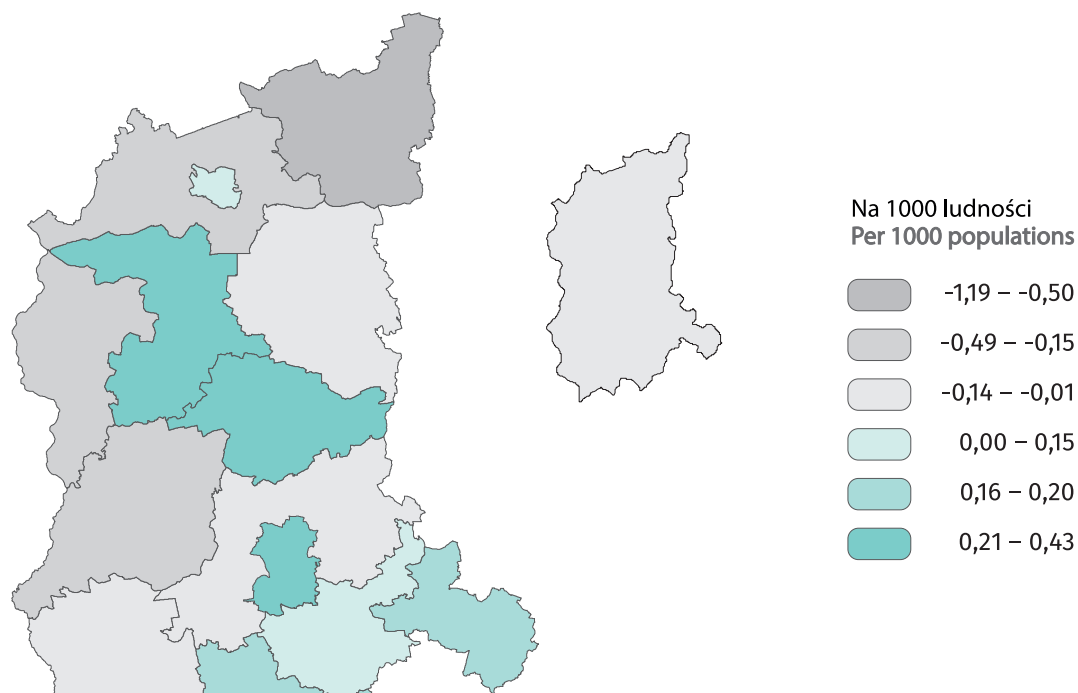
1.5.5.2. International migrations in powiats of lubuskie voivodship

W 2018 r. spośród 14 powiatów i miast na prawach powiatu województwa lubuskiego w 7 rozmiary emigracji przewyższyły imigrację. Największy bezwzględny ubytek ludności spowodowany migracjami zagranicznymi wystąpił w powiecie strzelecko-drezdeneckim (saldo migracji zagranicznych wyniosło minus 59 osób), krośnieńskim (minus 16 osób) i gorzowskim (minus 14).

W powiatach tych współczynnik salda migracji zagranicznych wyniósł od minus 1,19‰ w powiecie strzelecko-drezdeneckim, do minus 0,29‰ w powiecie krośnieńskim i minus 0,20‰ w powiecie gorzowskim. Na podobnym poziomie (minus 0,19‰) ukształtował się współczynnik salda migracji zagranicznych w powiecie słubickim. Z kolei przewagę imigracji nad emigracją zanotowano m.in. w Zielonej Górze (41 osób), w powiecie sulęcińskim i świebodzińskim (po 15 osób) oraz w powiecie żagańskim (14 osób) i w Gorzowie Wlkp. (13 osób). Współczynnik salda migracji zagranicznych najwyższą wartość przyjął w powiecie sulęcińskim (0,43‰).

Mapa 20. Saldo migracji zagranicznych w powiatach województwa lubuskiego w 2018 r.

Map 20. Net foreign migration in powiats of lubuskie voivodship in 2018

1.5.5.3. Imigracja w powiatach województwa lubuskiego

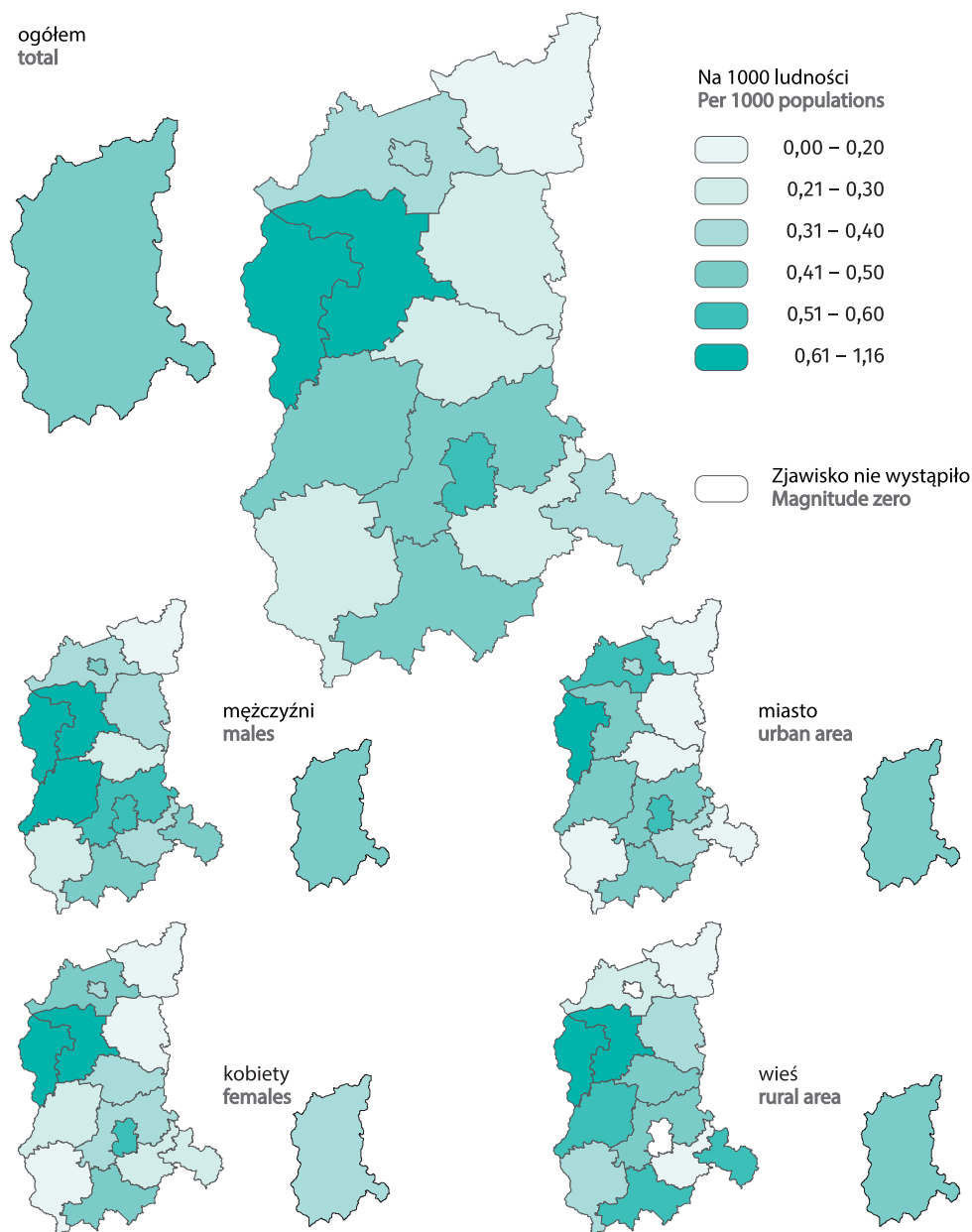
1.5.5.3. International immigration in powiats of lubuskie voivodship

W 2018 r. spośród imigrantów, którzy w 2018 r. zameldowali się na pobyt w powiatach województwa lubuskiego, najwięcej przybyło do Zielonej Góry (18,0% ogółu imigrantów w województwie). Po 11,3% imigrantów zameldowało się w powiecie słubickim oraz w Gorzowie Wlkp. Z kolei najmniejsza grupa imigrantów została zarejestrowana w powiecie strzelecko-drezdeneckim (1,7% ogółu imigrantów osiedlających się w 2018 r. w województwie).

Najwyższy współczynnik napływu ludności z zagranicy zanotowano w powiecie słubickim (1,00‰) oraz w powiecie sulęcińskim (0,71‰) i w Zielonej Górze (0,54‰). Najmniejsza grupa imigrantów w przeliczeniu na 1000 ludności zameldowała się na pobyt stały w powiecie strzelecko-drezdeneckim (współczynnik napływu wyniósł 0,14‰) oraz w powiecie międzyrzeckim (0,22‰), żarskim (0,23‰) i nowosolskim (0,29‰).

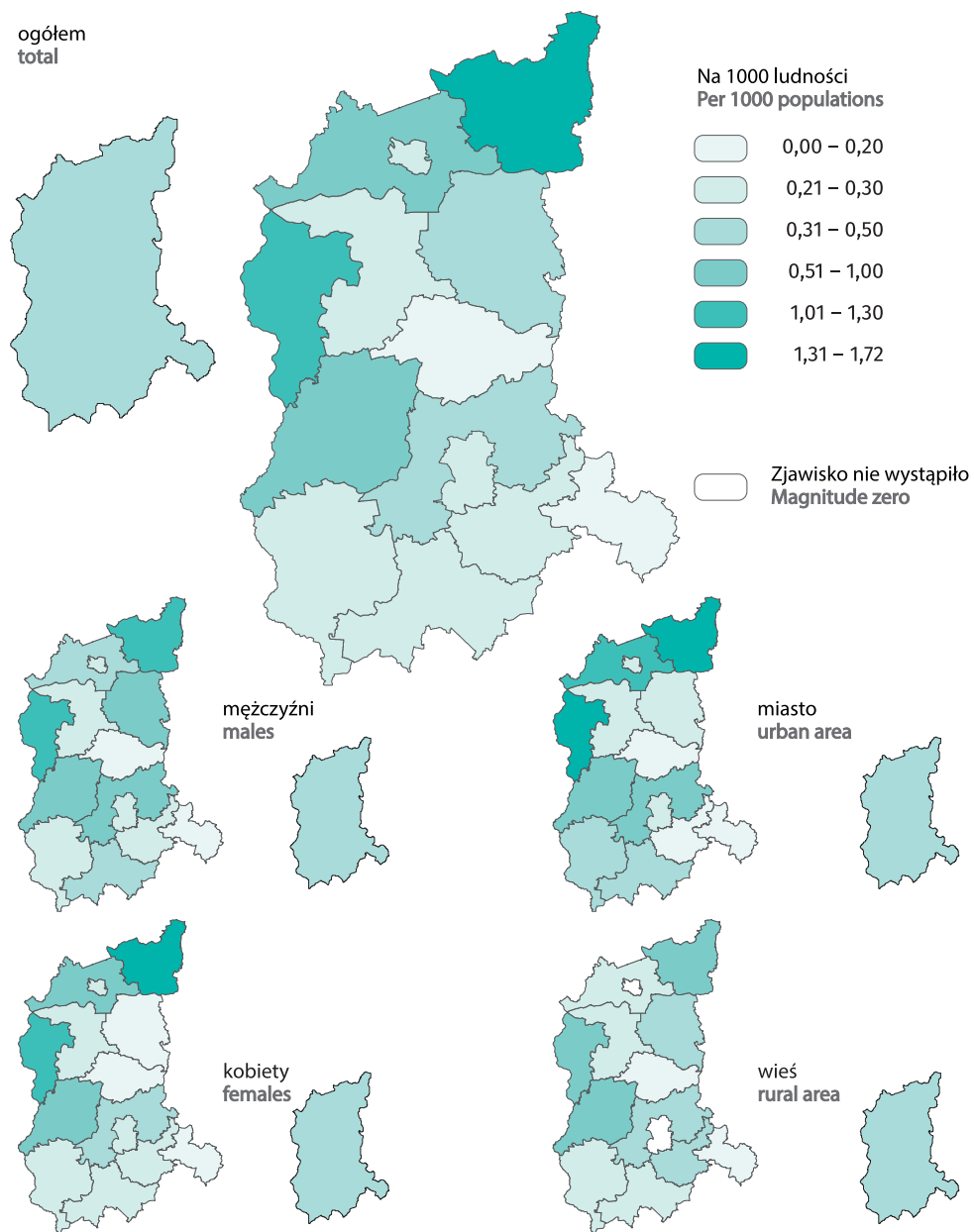
Mapa 21. Imigracja według powiatów województwa lubuskiego w 2018 r.

Map 21. Immigration by powiats of lubuskie voivodship in 2018

1.5.5.4. Emigracja w powiatach województwa lubuskiego*1.5.5.4. Emigration in powiats of lubuskie voivodship*

Największy udział w populacji emigrantów z województwa lubuskiego stanowili mieszkańcy powiatów strzelecko-drezdeneckiego (15,6% ogółu wymeldowań na pobyt stały za granicą), słubickiego (13,2%) oraz krośnieńskiego (10,1%). W strukturze emigracji najmniejszy udział miały osoby z powiatów: świebodzińskiego (0,5%) i wschowskiego (1,2%). Analogicznie współczynnik odptywu ludności w wyniku emigracji najwyższe wartości przyjmował w powiatach strzelecko-drezdeneckim (1,33‰) i słubickim (1,19‰), a najniższe w powiatach: świebodzińskim (0,04‰) i wschowskim (0,13‰).

Mapa 22. Emigracja według powiatów województwa lubuskiego w 2018 r.
 Map 22. Emigration by powiats of lubuskie voivodship in 2018

Rozdział 2. Analiza potencjału demograficznego

Chapter 2. Demographic potential analysis

2.1. Wprowadzenie

2.1. Introduction

Celem tej części opracowania jest charakterystyka potencjału demograficznego powiatów województwa lubuskiego. Analiza struktury ludności oraz dynamiki procesów demograficznych w poszczególnych powiatach pozwoli zrozumieć bariery i szanse rozwoju tych obszarów, może również stać się impulsem do podjęcia działań w celu zatrzymania lub odwrócenia negatywnych tendencji.

Potencjał demograficzny województwa lubuskiego jest zróżnicowany przestrzennie. W celu wyznaczenia obszarów (powiatów) o wyższym i niższym potencjale demograficznym zastosowano analizę skupień metodą Warda oraz metodę porządkowania liniowego (taksonomia) według Hellwiga. Celem analiz jest wykorzystanie wielowymiarowości zmiennych do pogrupowania powiatów pod względem ogólnie definiowanego potencjału demograficznego.

Potencjał demograficzny powiatów województwa lubuskiego analizowany będzie z wykorzystaniem zestawu następujących zmiennych:

- małżeństwa na 1000 ludności;
- saldo migracji na 1000 ludności;
- rozwody na 1000 ludności;
- miara podwójnego starzenia;
- indeks starości;
- współczynnik wsparcia międzypokoleniowego;
- gęstość ludności (ludność na 1 km²);
- przyrost naturalny na 1000 ludności;
- współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi;
- wskaźnik starości (odsetek osób w wieku 65 lat i więcej);
- zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych;
- współczynnik feminizacji.

Tablica 19. Wartości cech diagnostycznych uwzględnianych przy określaniu potencjału demograficznego powiatów województwa lubuskiego w 2018 r.

Table 19.

Values of diagnostic features taken into account in determining the demographic potential of the powiats of the Lubuskie voivodship in 2018

Wyszczególnienie Specification	Małżeństwa Marriages	Saldo mi- gracji Net migra- tions	Rozwody Divorces	Miara podwójnego starzenia w % Double age- ing in %	Indeks starości Age index	Współczyn- nik wsparcia między- pokoleniowe- go Parent sup- port ratio
	na 1000 ludności per 1000 populations					
Powiaty: Powiats:						
Gorzowski	4,3	3,71	1,2	10,8	85,1	7,5
Krośnieński	4,7	-3,30	1,5	10,0	110,8	8,0
Międzyrzecki	5,0	-3,46	1,1	10,4	111,3	8,5
Nowosolski	4,7	-2,31	1,5	11,2	114,9	10,1
Słubicki	4,9	-0,83	1,3	9,9	92,4	7,0
Strzelecko-drezdenecki	4,4	-5,13	1,0	10,2	105,0	8,4
Sulęciński	4,6	-1,62	1,5	11,4	96,9	8,7

Tablica 19. Wartości cech diagnostycznych uwzględnianych przy określaniu potencjału demograficznego powiatów województwa lubuskiego w 2018 r. (cd.)

Table 19.

Values of diagnostic features taken into account in determining the demographic potential of the powiats of the Lubuskie voivodship in 2018 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Małżeństwa Marriages	Saldo mi- gracji Net migra- tions	Rozwody Divorces	Miara podwojnego starzenia w % Double age- ing in %	Indeks starości Age index	Współczyn- nik wsparcia międzypo- koleniowe- go Parent sup- port ratio
	na 1000 ludności per 1000 populations					
Powiaty: (dok.) Powiats: (cont.)						
Świebodziński	5,3	-2,61	1,9	9,6	102,8	7,7
Wschowski	5,1	-3,81	1,9	10,3	96,6	8,2
Zielonogórski	4,6	0,86	1,6	10,5	99,3	8,2
Żagański	5,2	-3,31	1,8	11,0	117,3	9,1
Żarski	4,9	-3,61	1,5	11,1	112,5	9,1
Miasta na prawach powiatu: Cities with powiats status:						
Gorzów Wlkp.	5,6	-0,53	1,9	9,8	129,0	9,4
Zielona Góra	4,5	4,30	2,0	10,8	125,3	10,6

Tablica 19. Wartości cech diagnostycznych uwzględnianych przy określaniu potencjału demograficznego powiatów województwa lubuskiego w 2018 r. (dok.)

Table 19.

Values of diagnostic features taken into account in determining the demographic potential of the powiats of the Lubuskie voivodship in 2018 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Ludność na 1 km ² Inhabitants per 1 km ²	Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 popu- lations	Współ- czynnik obciążenia demogra- ficznego osobami starszymi Demogra- phic load indicator	Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej Percentage of people 65 and more in population	Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych Infant deaths per 1000 live births	Współczyn- nik femini- zacji Feminisation rate
	Powiaty: Powiats:					
Gorzowski	59	-1,55	20,0	13,9	3,1	102
Krośnieński	40	-1,05	23,9	16,4	1,9	103
Międzyrzecki	42	-0,55	24,8	16,9	8,9	103
Nowosolski	112	-1,73	26,4	17,7	11,1	105
Słubicki	47	-1,38	20,8	14,5	7,5	104
Strzelecko-drezdenecki	40	-1,98	24,5	16,6	2,1	102
Sulęciński	30	-2,30	22,6	15,5	-	101
Świebodziński	60	-1,36	23,8	16,2	5,5	104
Wschowski	63	-1,00	23,0	15,7	5,5	103
Zielonogórski	56	0,32	22,4	15,5	4,0	102
Żagański	70	-3,92	24,9	17,0	7,5	105
Żarski	70	-3,28	24,3	16,6	1,2	106
Miasta na prawach powiatu: Cities with powiats status:						
Gorzów Wlkp.	1446	-1,80	29,0	19,1	2,6	110
Zielona Góra	504	0,20	28,7	18,9	1,4	111

Przed przystąpieniem do analiz potencjału demograficznego zmienne o charakterze destymulant zostały przekształcone na stymulanty. Ponadto wszystkie zmienne zostały zestandaryzowane, aby wyeliminować nieprawidłowości, jakie mogą wynikać z heterogeniczności zastosowanych jednostek pomiaru. Standaryzacja ma na celu uzyskanie zmiennych o wariancji równej 1 i średniej równej 0.

Dużym ograniczeniem w obydwu zaproponowanych metodach analizy jest także niska zmienność i wysoka współliniowość wykorzystanych zmiennych. Analiza korelacji pozwoliła ograniczyć zestaw wykorzystanych zmiennych, tak, aby wyłączone zostały te, które są ze sobą bardzo silnie powiązane. Jako kryterium odrzucenia zmiennej przyjęto wartość współczynnika zmienności niższą bądź równą 0,10, a w ocenie współzależności zmiennych zastosowano analizę korelacji r-Pearsona, przyjmując krytyczną wartość współczynnika korelacji równą bądź wyższą 0,5.

Cechy diagnostyczne charakteryzujące potencjał demograficzny włączone do dalszych analiz to wskaźniki: saldo migracji na 1000 ludności, rozwody na 1000 ludności, przyrost naturalny na 1000 mieszkańców; indeks starości; współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi; zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych.

2.2. Analiza skupień metodą Warda

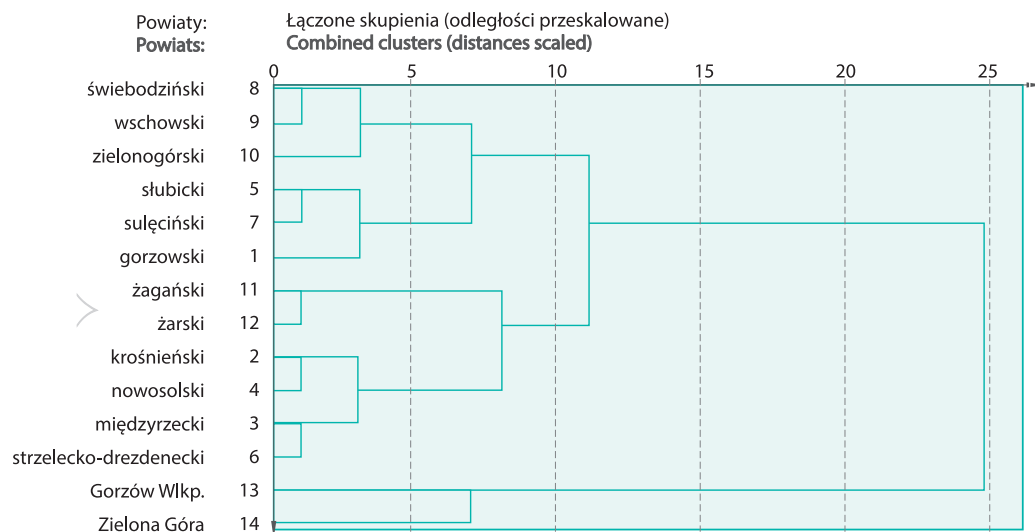
2.2. Cluster analysis by Ward

Analiza skupień jest jedną z metod wielowymiarowej analizy statystycznej, służących wyodrębnianiu jednorodnych podzbiorów obiektów badanej populacji. Wyodrębnianie grup podobnych obiektów (tj. skupień) odbywa się w oparciu o zmienne charakteryzujące analizowane obiekty. Metoda Warda – różni się od wszystkich pozostałych metod analizy skupień, ponieważ do oszacowania odległości między skupieniami wykorzystuje podejście analizy wariancji.

Metoda ta zmierza do minimalizacji sumy kwadratów odchyień wewnątrz skupień. Miarą zróżnicowania skupienia względem wartości średnich jest ESS (Error Sum of Squares), zwane również błędem sumy kwadratów. Metoda Warda jest traktowana jako bardzo efektywna, chociaż zmierza do tworzenia skupień o małej wielkości.

W wyniku zastosowania analizy skupień metodą Warda uzyskujemy dendrogram, który ilustruje hierarchiczną strukturę zbioru powiatów ze względu na zmniejszające się podobieństwo między nimi pod względem analizowanego potencjału demograficznego.

Wykres 35. Dendrogram z wykorzystaniem Powiązania Warda
Charts 35. Dendrogram using Ward's Linkage

Analiza skupień pozwala wyróżnić trzy wyraźne skupienia. Pierwszą oddzielną grupę stanowią miasta Zielona Góra i Gorzów Wlkp., których potencjał demograficzny można określić jako najniższy. Grupę powiatów o średnim poziomie potencjału demograficznego stanowią powiaty żagański, żarski, krośnieński, nowosolski, międzyrzecki i strzelecko-drezdenecki. Trzecią grupę stanowią powiaty świebodziński, wschowski, zielonogórski, słubicki, sulęciński i gorzowski. W tej grupie poziom potencjału demograficznego jest najwyższy.

2.3. Analiza taksonomiczna

2.3. Taxonomic analysis

Potencjał demograficzny można analizować także z wykorzystaniem analiz taksonomicznych, bazujących na konstrukcji syntetycznej zmiennej. Zmienna syntetyczna ma charakter zmiennej ukrytej, ponieważ jej wartości nie są bezpośrednio obserwowane. Wartości zmiennej syntetycznej są szacowane na podstawie obserwacji cech diagnostycznych opisujących badane obiekty, które poddają się obserwacji. Syntetyczne mierniki zastępują opis obiektów przy użyciu zbioru cech diagnostycznych opisanych za pomocą jednej zagregowanej wielkości. Umożliwiają zatem numeryczny opis złożonych zjawisk, których nie można bezpośrednio mierzyć. Metoda ta należy do grupy metod porządkowania liniowego. Wynikiem jej jest uporządkowanie obiektów od najgorszego do najlepszego (utworzony zostaje ranking). Cechą charakterystyczną tej metody jest to, iż wszystkie zmienne są jednakowo ważne (mają te same wagi).

Dokonując wyboru wskaźników służących do określenia poziomu potencjału demograficznego wzięto przede wszystkim pod uwagę współczynniki związane ze strukturą ludności, ruchem naturalnym, saldem migracji i procesami związanymi z życiem małżeńsko-rodzinnym. Mogą być one traktowane jako dobre mierniki procesów demograficznych, lecz także świadczą o wzmocnieniu lub osłabieniu potencjału demograficznego.

Obliczona ogólna miara potencjału demograficznego Z. Hellwiga może być podstawą stworzenia rankingu oraz wyodrębnienia grup powiatów o różnym poziomie rozwoju demograficznego. Ranking opracowano przez uszeregowanie powiatów województwa lubuskiego pod względem wartości wskaźnika syntetycznego. Natomiast przyporządkowanie do klas I – III uzależniono od poziomu potencjału demograficznego z wykorzystaniem schematu opartego o wartości kwartyli stworzonej zmiennej syntetycznej. Klasy można scharakteryzować w następujący sposób:

- Klasa I – powiaty o wysokim poziomie potencjału demograficznego;
- Klasa II – powiaty o średnim poziomie potencjału demograficznego;
- Klasa III – powiaty o niskim poziomie potencjału demograficznego.

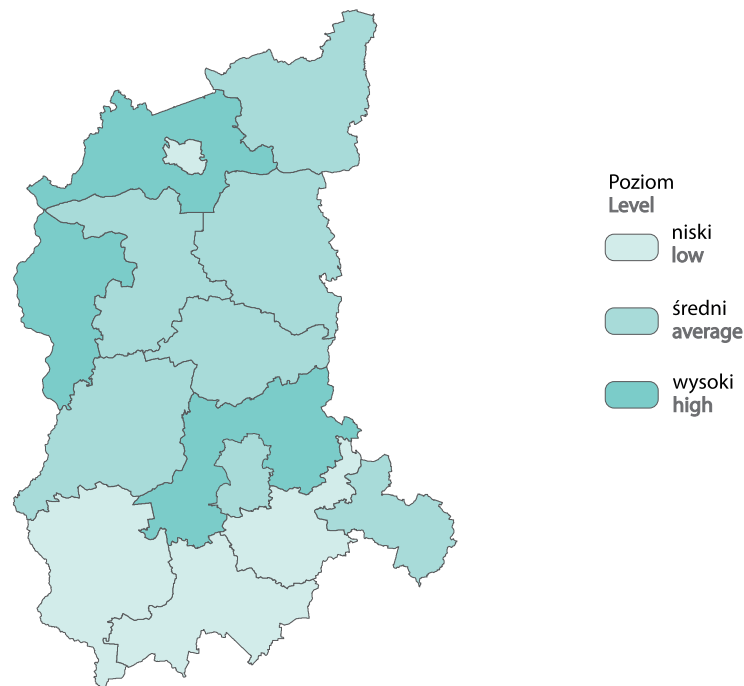
Najwyższe pozycje w rankingu pod względem potencjału demograficznego osiągnęły powiat słubicki, zielonogórski i gorzowski. W tych powiatach stan i struktura ludności, elementy ruchu naturalnego, procesów migracyjnych oraz zjawiska związane z życiem małżeńsko-rodzinnym mają najbardziej korzystny z perspektywy zachodzących procesów demograficznych charakter.

Pod względem przynależności do wyróżnionych klas potencjału rozwojowego w województwie lubuskim niski poziom charakteryzuje powiaty żagański, żarski, nowosolski i miasto Gorzów Wlkp. Powiatami o średnim potencjale rozwojowym są natomiast powiat sulęciński, wschowski, świebodziński, strzelecko-drezdenecki, międzyrzecki, krośnieński i miasto Zielona Góra. Do kategorii powiatów o wysokim potencjale rozwojowym zaliczają się powiaty słubicki, gorzowski i zielonogórski.

Tablica 20. Ranking według wartości potencjału demograficznego w 2018 r.
Table 20. Ranking according to the demographic potential in 2018

Wyszczególnienie Specification	Potencjał demograficzny Demographic potential	Ranking Rank
Powiaty: Powiats:		
Gorzowski	0,69	1
Krośnieński	0,42	4
Międzyrzecki	0,36	7
Nowosolski	0,22	12
Słubicki	0,49	3
Strzelecko-drezdenecki	0,36	6
Sulęciński	0,42	5
Świebodziński	0,32	9
Wschowski	0,3	10
Zielonogórski	0,61	2
Żagański	0,07	13
Żarski	0,25	11
Miasta na prawach powiatu: Cities with powiats status:		
Gorzów Wlkp.	0,04	14
Zielona Góra	0,32	8

Mapa 23. Poziom potencjału demograficznego w 2018 r.
Map 23. Level of demographic potential in 2018

Uwagi metodologiczne

Dane do publikacji opracowano na podstawie bilansów stanu i **struktury ludności zamieszkałej** na terenie gminy:

- dane o liczbie i strukturze ludności dla okresów międzypisowych są sporządzane poprzez przyjęcie wyników spisu powszechnego za bazę wyjściową dla gminy, a następnie naliczanie danych metodą bilansową. Od roku 2010 bilans ludności sporządzany jest dla jednej kategorii ludności.
- rejestrów Ministerstwa Cyfryzacji - o migracjach wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały;
- sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego - o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach;
- sprawozdawczości sądów okręgowych – o prawomocnie orzeczonych separacjach i rozwodach.
- małżeństwa - według miejsca zameldowania na pobyt stały męża przed ślubem (w przypadku gdy mąż przed ślubem mieszkał za granicą, przyjmuje się miejsce zameldowania żony przed ślubem);
- separacje - według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo (w przypadku gdy osoba wnosząca powództwo mieszka za granicą, przyjmuje się miejsce zamieszkania współmałżonka; w przypadku zgodnego wniosku stron przyjmuje się miejsce zamieszkania męża);
- rozwody - według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo (w przypadku gdy osoba wnosząca powództwo mieszka za granicą, przyjmuje się miejsce zamieszkania współmałżonka);
- urodzenia - według miejsca zameldowania na pobyt stały matki noworodka;
- zgony - według miejsca zameldowania na pobyt stały osoby zmarłej.

Podstawowe pojęcia stosowane w opracowaniu

Stan i struktura ludności

Do ludności **zamieszkałej** w danej jednostce podziału terytorialnego zalicza się ludność zameldowaną na pobyt stały i rzeczywiście tam zamieszkałą oraz ludność przebywającą tam czasowo (zameldowaną na pobyt czasowy ponad 3 miesiące).

Ludność zameldowana na pobyt stały w danej jednostce podziału terytorialnego, ale faktycznie przebywająca w innej jednostce (zameldowana w niej na pobyt czasowy ponad 3 miesiące) ujmowana jest jako ludność zamieszkała w tej jednostce podziału terytorialnego, w której jest zameldowana na pobyt czasowy.

Przez **ludność w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet 18-59 lat. Wśród ludności w **wieku produkcyjnym** wyróżnia się ludność w wieku **mobilnym**, tj. w wieku 18-44 lata i **niemobilnym**, tj. mężczyźni - 45-64 lata, kobiety - 45-59 lat. Przez ludność w **wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność w **wieku przedprodukcyjnym**, tj. do 17 lat oraz ludność w wieku **poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni - 65 lat i więcej, kobiety - 60 lat i więcej.

Mediana wieku (wiek środkowy) jest parametrem wyznaczającym granicę wieku, którą połowa osób w danej zbiorowości już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Przeciętne dalsze trwanie życia wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku x lat, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

Prognoza ludności do 2050 r. została opracowana na podstawie stanu wyjściowego z dnia 31 XII 2013 r. (w podziale administracyjnym obowiązującym od 1 I 2014 r.).

Starzenie się społeczeństwa

Opracowanie zawiera informacje dotyczące sytuacji demograficznej osób w wieku 65 lat i więcej oraz przewidywane zmiany w strukturze ludności Polski w kolejnych latach. Przedstawiono charakterystykę osób starszych według cech demograficzno-społecznych oraz trendy sytuacji demograficznej w przekroju terytorialnym.

Współczynnik starości określa udział osób powyżej 65 roku życia w populacji.

Indeks starości to relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków, tj. liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0-14 lat.

Podwójne starzenie to miara charakteryzująca relację osób w wieku 85 lat i więcej w populacji osób w wieku 65 lat i więcej.

Współczynnik obciążenia demograficznego określa stosunek liczby dzieci (0-14 lat) i osób w starszym wieku (65 i więcej lat) do liczby osób w wieku 15-64 lata.

Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego określa stosunek pomiędzy ludnością w wieku powyżej 85. roku życia a grupą 50-64 lata.

Ruch naturalny

Analizując dane o **ruchu naturalnym ludności** w podziale terytorialnym opracowano następujące informacje:

Płodność kobiet mierzy się współczynnikiem obliczonym jako iloraz liczby urodzeń żywych i liczby kobiet w wieku rozrodczym (15-49 lat). Oprócz ogólnych współczynników płodności podaje się również współczynniki grupowe (częstkowe), obliczone jako ilorazy liczby urodzeń żywych z kobiet w danej grupie wieku i liczby kobiet w tej samej grupie wieku. Urodzenia z matek w wieku poniżej 15 lat zalicza się do grupy 15-19 lat; urodzenia z matek w wieku 50 lat i więcej zalicza się do grupy 45-49 lat.

Współczynniki reprodukcji ludności:

- **współczynnik dzietności** oznacza liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15-49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie;

- **współczynnik reprodukcji brutto** przedstawia liczbę córek urodzonych przeciętnie przez kobietę przy założeniu, że kobieta w wieku rozrodczym będzie rodzić z częstością, jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w roku, dla którego oblicza się współczynnik reprodukcji (niezmienne współczynniki płodności);
- **współczynnik dynamiki demograficznej** jest to stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w danym okresie;
- **przyrost naturalny ludności** stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie;
- przez **niemowlęta** rozumie się dzieci w wieku poniżej 1 roku.

Informacje o urodzeniach i zgonach (w tym zgonach niemowląt) prezentowane są według kryteriów definicji urodzenia i zgonu noworodka rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia.

Małżeństwa i rozwody

Dane o **małżeństwach** uwzględniają związki małżeńskie zawarte w formie przewidzianej prawem w urzędach stanu cywilnego. Na mocy ustawy z dnia 24 VII 1998 r. (Dz. U. Nr 117, poz. 757) w urzędach stanu cywilnego rejestrowane są także małżeństwa podlegające prawu wewnętrznemu Kościoła lub Związku Wyznaniowego zawarte w obecności duchownego. Małżeństwo zawarte w tej formie podlega prawu polskiemu i pociąga za sobą takie same skutki cywilnoprawne, jak małżeństwo zawarte przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego.

Pierwszy związek małżeński dla każdej ze stron - dotyczy wyłącznie osób, których stan cywilny prawny w momencie zawierania małżeństwa określony został jako kawaler oraz panna (małżeństwo kawalera z panną). Stosuje się również wyodrębnienie małżeństwa pierwszego przy przyjęciu kryterium stanu cywilnego kawaler, panna wyłącznie dla jednej z osób zawierających związek małżeński.

Procesy migracyjne

Dane o **migracjach wewnętrznych ludności** opracowano na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniach osób na pobyt stały. Informacje te nie uwzględniają zmian adresu w obrębie tej samej gminy (miasta), z wyjątkiem gmin miejsko-wiejskich, dla których został zachowany podział na tereny miejskie i wiejskie.

Dane o **migracjach zagranicznych** opracowano na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób przyjeżdżających do Polski na pobyt stały (imigracja) oraz o wymeldowaniach osób wyjeżdżających z Polski za granicę na stałe (emigracja).

Emigracja definiowana jest jako wyjazdy za granicę w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy.

Imigracja to przyjazdy z zagranicy w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy.

Napływ migracyjny to liczba osób przybyłych do danej jednostki administracyjnej w danym okresie z innego miejsca w kraju. W bieżącej statystyce migracji na pobyt stały, opartej na administracyjnych źródłach danych, napływ do jednostki to liczba osób, które zameldowały się w danym okresie na pobyt stały w tej jednostce. Określenie „napływ” odnosi się do migracji wewnętrznych.

Odływ migracyjny - liczba osób, które opuściły w danym okresie daną jednostkę administracyjną przenosząc się do innych miejscowości w kraju. W bieżącej statystyce migracji na pobyt stały, opartej na administracyjnych źródłach danych, odływ z jednostki oznacza liczbę osób, które zameldowały się w innych jednostkach na pobyt stały a poprzednio były zameldowane w tej jednostce. Określenie „odływ” odnosi się do migracji wewnętrznych.

Saldo migracji jest różnicą liczby osób przybyłych w danym okresie do danej jednostki administracyjnej z innych miejscowości w kraju i liczby osób, które w tym okresie opuściły tę jednostkę przenosząc się do innych miejscowości w kraju (napływ-odływ). W bieżącej statystyce migracji na pobyt stały, opartej na administracyjnych źródłach danych, liczba osób przybyłych do danej jednostki administracyjnej oznacza liczbę osób, które zameldowały się w danym okresie na pobyt stały w tej jednostce; liczba osób, które opuściły tę jednostkę oznacza liczbę osób, które zameldowały się w innych jednostkach na pobyt stały a poprzednio były zameldowane w tej jednostce. Saldo migracji wewnętrznych dla kraju jako całości jest równe 0.

Methodological notes

Data to the publication are compiled on the basis the balances of the size and structure of the population (living in a gmina).

- data on the number and structure of population for intercensus periods are prepared by adopting the results of the general census as the starting point for the commune, and then calculating the data using the balance method. From 2010, the population balance is prepared for one category of population
- registers of the Ministry of Digital Affairs- on internal and international migration of population for permanent residence;
- reporting of civil registry offices - on registered marriages, births and deaths;
- district court reporting - legally valid separations and divorce.
- marriages - according to the place of permanent residence of the husband before the wedding (in the case when the husband lived abroad before the wedding, the place of registration of the wife before the wedding is assumed);
- separations - according to the place of residence of the plaintiff (in case when the plaintiff lives abroad, the spouse's place of residence is assumed, in the case of a compliant application of the parties, the place of residence of the husband is assumed);
- divorces - according to the place of residence of the plaintiff (if the plaintiff lives abroad, the place of residence of the spouse is taken);
- birth - according to the place of permanent residence of a newborn mother;
- deaths - according to the place of permanent residence of the deceased.

Basic concepts used in the study

Population and its structure

The population **residing** in a given administrative unit includes: persons registered there for permanent residence and staying there and persons staying there temporarily (registered in a given administrative unit for a temporary stay for 3 months and over).

People registered for **permanent residence** in a given administrative unit but staying in another unit (registered there for temporary stay over 3 months) are treated as residing in administrative unit, in which they are registered for the temporary stay.

The **working age population** refers to males, aged 18-64, and females, aged 18-59. In this category the age groups of **mobility** (i.e. 18-44) and **non-mobility** (i.e. 45-64 for males and 45-59 for females) are distinguished. The **non-working age population** is defined as the **pre-working age population**, i.e., up to the age of 17 and the **post-working age population**, i.e., 65 and more for males and 60 and more for females.

The **demographic projection** until 2050 assumes population state as of December 31, 2013 as a starting point, in administrative division valid from January 1, 2014.

Median age of population is a parameter determining border of age which half of population has already

exceeded and second half has not reached yet.

Expectancy of life expresses average number of years that a person in a given age shall survive assuming a steady level of mortality in the period for which the table of the expectation of life was worked out.

Ageing processes

The study contains information on the demographic situation of people aged 65 and over and the expected changes in the structure of the Polish population in the following years. The characteristics of older people according to demographic and social characteristics as well as trends of the demographic situation in the territorial cross-section are presented.

Old-age ratio defines the share of people over 65 in the population.

Ageing index is the generational relation of grandparents and granddaughters, what defines the number of people aged 65 and over, per 100 people aged 0-14.

Double ageing is a measure characterizing the relationship of people aged 85 and more in the population aged 65 and over.

The demographic load ratio determines the ratio of the number of children (0-14 years) and older people (65 and more) to the number of people aged 15-64.

The parent support ratio determines the relationship between population over 85 and a group of 50-64 years.

Vital statistics

Data regarding the vital statistics according to territorial division were compiled as follows:

- births - according to the mother's place of permanent residence;
- deaths - according to the place of permanent residence of the deceased.

Female fertility rate is calculated as the ratio of the number of live births and the number of women in the reproductive age (15-49). Besides total rate, age-specific fertility rates are published, that are calculated as the ratios of the number of live births from women and the number of these women in the same groups of age. Births from mothers in the age under 15 are counted to the group 15-19 and from the mothers in the age 50 and over - to the group 45-49.

The reproduction rates:

- **total fertility rate** means the number of children that would be born on average by the woman during the whole her reproductive age (15-49), by assumption, that in particular phases of this period she would give birth the children with the intensity observed in a given year, i.e. the age-specific fertility rates are treated as constant;
- **gross reproduction rate** shows the number of daughters born on average by the woman assuming that she in her reproductive age (15-49) will bear with the intensity characteristic for all women giving births in the year for which the reproduction rate (constant fertility rates) is calculated;
- **demographic dynamics rate** is the ratio of the number of live births to the number of deaths in a given period;
- **natural increase of the population** means the difference between the number of live births and deaths in a given period;

- **infant** is a child under the age of 1.

Information on births and deaths (including infant deaths) is presented according to criteria of the definition of infant births and deaths recommended by the World Health Organization (WHO).

Marriages and divorces

Data on **marriages** take into account marriages concluded in the form provided for by law in civil registry offices. Pursuant to the Act of July 24, 1998 (Journal of Laws No. 117, item 757), marriages registered under the internal law of the Church or the Religious Union in the presence of a clergyman are also registered in civil registry offices. Marriage included in this form is subject to Polish law and entails the same civil law consequences as a marriage concluded before the head of the civil registry office.

First marriage for each of the parties - applies only to persons whose marital status at the time of entering into marriage was defined as a bachelor and a bride (married couple with a bride). The first marriage is also used when the marital status criterion is adopted, and only for one of those persons who are married.

Migration processes

Data regarding **internal migration of the population** were compiled on the basis of gmina documentation regarding the registration for permanent residence. This information does not include changes of address within the same gmina (town), with the exception of urban-rural gminas for which the division into urban and rural areas has been kept.

Data regarding **international migration** were compiled on the basis of gmina documentation regarding the registration of people arriving to Poland for permanent residence (immigration) as well as regarding the removal from registration of people leaving Poland for permanent residence abroad (emigration).

Emigration is defined as traveling abroad to settle (permanent residence) or for temporary stay.

Immigration means arrivals from abroad in order to settle (permanently reside) or for temporary stay.

Migration inflow is the number of people who came to a given administrative unit in a given period from another place in the country. In the current migration statistics for permanent residence, based on administrative data sources, the inflow to the unit is the number of people who are registered in a given period for permanent residence in this unit. The term refers to internal migrations.

Migration outflow means the number of people who left a given administrative unit in a given period moving to other places in the country. In current migration statistics for permanent residence, based on administrative data sources, outflow from the unit means the number of people who registered in other units for permanent residence and who were previously registered in this unit. The term refers to internal migration.

Net migrations refer to the difference in the number of people who arrived in a given administrative unit from other localities in the country and the number of people who left this unit during this period moving to other places in the country (inflow-outflow). In the current statistics of migration for permanent residence, based on administrative data sources, the number of people who came to a given administrative unit means the number of people who registered in a given period for permanent stay in that unit; the number of people who left this unit means the number of people who registered in other units for permanent residence and who were previously registered in this unit. The internal migration balance for the country as a whole is equal to 0.

Bibliografia

Bibliography

Jóźwiak J., Demograficzne uwarunkowania rynku pracy w Polsce, w: M. Kiełkowska (red.), Rynek pracy wobec zmian demograficznych, Instytut Obywatelski, Warszawa 2013.

D. Stelmachowicz-Pawyza, K. Świerzakowska-Ambroziak, Analiza danych zastanych, raport cząstkowy przygotowany w ramach projektu Wspieranie aktywności zawodowej poprzez zarządzanie zjawiskiem migracji – analiza w województwie śląskim, Katowice 2009, <http://www.migracje.otawagroup.pl/pliki/2009/12/2010-02-11.pdf> (odczyt: 25.03.2015).